

BiH 4,70 BAM; Hrvatska 25 HRK; Makedonija 175 MKD; Crna Gora 2,50 EUR; Slovenija 3,50 EUR

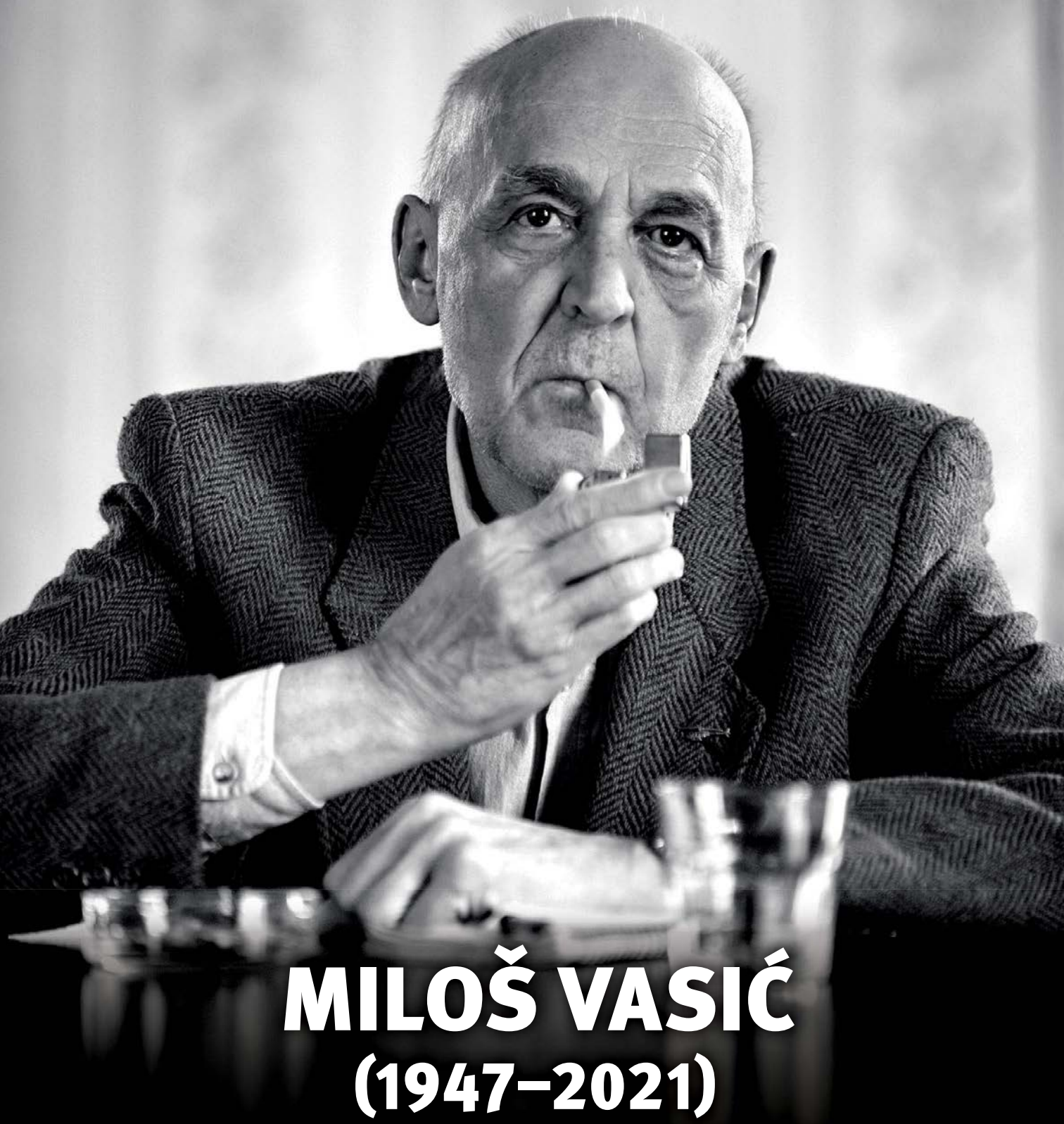
cena 250 RSD

VREME

broj
1604

30. septembar 2021.

MILOŠ VASIĆ
(1947–2021)

AVSTRONAUTI

KOJI NISU SA OVE PLANETE!

SINHRONIZOVANO

ZVEZDANI PSI

TROPSKA

AVANTURA

SAMO U BIOSKOPIMA
OD 23. SEPTEMBRA

MCF

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ (1951–2020),
glavni urednik od 1991. do 2020.

ZORAN JELIČIĆ (1945–2018),
glavni urednik od 1990. do 1991.

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni i odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnici glavnog urednika

Jovana Gligorijević, Momir Turudić

redakcija

Slobodan Bubnjević, Sonja Čirić (mozaik),
Zora Drčelić, Slobodan Georgijev,
Andrej Ivanji (svet), Marija Janković (foto),
Jelena Jorgačević, Slobodan Kostić,
Radmilo Marković, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević,
Uroš Mitrović, Vukašin Obradović,
Teofil Pančić (kultura), Saša Rakezić,
Nemanja Rujević, Nedim Sejdinović,
Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,
Bojan Stekić, Dragan Todorović,
Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva),
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija:

Ivan Hrašovec (ur.),
Tanja Stanković, Slobodan Tasić;
lektori: Olga Babić, Živana Rašković,
Ivana Stanković;

korektori: Nikola Dragomirović,
Ana Čuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje

www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku "Vreme" je zabranjeno.

Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

04 In memoriam: Miloš Vasić (1947-2021)

06 Atentat na Zorana Đinđića:

Anatomija zločina

10 Izvodi iz intervju sa Milošem Vasićem
povodom 30. godišnjice "Vremena"

12 Na licu mesta: Izlet u Gračanicu

16 Kosovska "kriza": Ko tebe kamenom,
ti njega saopštenjem

19 Nuspojave:

Halo, je l' čuješ, nemoj da psuješ

20 Mađarska: Vučić na Demografskom
samitu o podsticanju rađanja

22 Zamenik gradonačelnika u akciji:

Nije svakom kroz selo pjevati

25 TV manijak: Dinastija

26 Koceljeva: Festival zimnice

28 Lični stav: Sloboda se mora osvojiti

30 Intervju:

Galeb Nikačević

KULTURA

34 BITEF 2021, drugi deo:

Prisutni i odsutni

37 Intervju: Žiga Divjak

39 Izložbe: Ai Wei Wei u Lisabonu

40 Bioskop: Plači, mačo

42 Filozofija:

Kontra metafizičkim utvarama

SVET

44 Nemačka: Pregovori
o koalicionoj vladi

48 SAD: Haićani na Rio Grandeu

50 Istraživanje: Šta Evropljani misle o
kinesko-američkom hladnom ratu

MOZAIK

54 Razglednica: Puno lipih stvari

57 Esej: Zapisi krotkog termaganta

59 Navigator: Otrovani lajkovima

60 Strip: Tajanstvena zbivanja iz 1938 (2)

62 Vreme uživanja: Vrlina umerenosti

"Prvih dvadeset-trideset minuta izlaze te izverzirane rečenice. A onda se one potroše. I šta onda? Onda počinju rečenice u kojima se usporava tempo i u kojima razmišljaju šta da kažu. Tad dobijaš čoveka. Tad čovek dobija treću dimenziju, dobijaš taj ljudski oblik"

RADMILO MARKOVIĆ

Imali smo prilike da vidimo još jedan Bitef pod sankcijama – ovog puta pandemijskim sankcijama. Kao i Bitefe između 1992. i 1995. godine, i ove godine festival su "spasle" domaće predstave i male međunarodne trupe, kao i individualni projekti

MARINA MILIVOJEVIĆ MAĐAREV

O tome ko će biti budući kancelar odlučivaće trećeplasirani i četvrtoplasirani Zeleni i Liberali, a ne prvoplasirani i drugoplasirani Socijaldemokrate ili Demohrišćani. Čudesnom pobedniku Olafu Šolcu i ubedljivom gubitniku Arminu Lašetu, kojem se sprema puč u sopstvenim redovima, preostaje samo da čekaju kome će prvom i sa kakvim zahtevima da se obrate

NEMANJA RUJEVIĆ

Fotografija na naslovnoj strani: Milovan Milenković

Miloš Vasić

(1947–2021)

**Kada izgovorim ili otkucam riječ
Novinar, vidim sliku Miše Vasića:
pali cigaretu zipo upaljačem sa
grbom saveznog SUP-a, otpija
gutljaj loze, uz blagi osmijeh
izgovara neki od “vasićizama” i
kreće da piše nakon što je obavio
razgovore sa “dobrim ljudima”
i “savnio na bazi operativnog
rada materijalne dokaze, intrige
i iskaze svedoka”. Svaka naša
riječ priznanja i zahvalnosti
ništavne su prema svemu
onome što mu dugujemo**

Nisam jedini kojeg je Miša uveo u novinarstvo. Šarmantan poput filmske zvijezde, karizmatičan, beskrajno duhovit, pun znanja o svemu i svačemu, fantastičan pisac, sistematičan, izuzetno hrabar i pravdoljubiv profesionalac uz još mnogo toga u istom pravcu, kako bi on rekao, za mnoge od nas predstavlja nedostižni uzor kako ovaj posao treba raditi i živjeti. Na moju generaciju u “Vremenu” (sredina šezdesetih) presudno je uticao. Afirmirajući se kroz godine i decenije, imali smo i dalje samo jednu ambiciju – kad “porastemo”, da postanemo Miša Vasić. Mnogo što nam je pošlo od ruke, ali ne i ovo. Niko to ni ne može. Miša je bio unikat, jedan jedini. “Aj, ne seri”, rekao bi mi da je pročitao ove redove – pohvale i komplimente nije trpio. Na jednoj strani bio je istinska novinarska zvijezda, duša svakog društva, britak i dubok pisac neponovljivog stila, a na drugoj rijetko plemenit čovjek, pun razumijevanja za tuđe slabosti, pristupačan, spreman svakome da pomogne i, na dasve, skroman.

Nikad neću saznati da li smo mi više voljeli njega ili on nas.

Mišu sam upoznao u istočnoj Slavoniji na početku rata 1991. kada se još moglo izvještavati prelazeći preko linija. I danas, nakon toliko vremena, ostajem zapanjen i fasciniran njegovom prisebnošću, snalažljivošću i vještinom kojom je kontrolirao situaciju na obje strane: za svega nekoliko minuta zakrvljeni i naoružani ljudi postajali su ono što stvarno jesu – seljaci i radnici zabrinuti za porodice koji se pred Mišom pravdaju, vode ga u napuštene kuće izbjeglih komšija i tu otvaraju zamrzivače i pokazuju mu da ni kobasicu nisu ukradli... Sjećam se dobro kako uspravan, mrtav-hladan, polako hoda preko ničije zemlje na kišici ispod olovnog neba noseći okvir od “tomsona” koji je usput našao; pamtim i oboren pogled čovjeka u nečem nalik na uniformu kada mu ga je pružio.

Od tada, ništa mi više nije bilo čudno u vezi s Mišom. Mislim na informacije dobivene od “dobrih ljudi”, kako je zvao ekskluzivne izvore iz različitih “centara moći”, dokumente sa državnim tajnama “isplam iz kamiona”, nevjerovatnu mrežu kontakata (“lepe žene i pametne muškarce”) iz čitave bivše Jugoslavije i još mnogo šire, zapanjujuće znanje i obaviještenost o svemu što čovjeku padne na pamet... Ništa od ovog Miša nije mistificirao ili proglašavao za nešto posebno i važno, uključujući gotovo nepogrešivu intuiciju, pronikljivost i “bezbjednosnu kulturu”. Naprotiv, onako skroman, sve je rado dijelio sa kolegama od povjerenja, pomagao im i usmjeravao ih, a posebno nas iz “Vremena”. Želim da vjerujem da ga barem mi – grupica iz redakcije ponosna do neba što se ubraja u njegove štićenike – nikad nismo iznevjerili.

Miša je tokom ratova devedesetih nekoliko nedjelja proveo u Sarajevu tokom opsade, letio nad istočnom Bosnom u “herkulesu” iz kog su padobranima izbacivani paketi humanitarne pomoći i stigao do raznih drugih neuralgičnih točaka, ali reporter nije bio. Isto tako – ni istraživač iako

je rodonačelnik ovog novinarskog smjera u Srbiji, onakvog kakvog ga danas poznamo. Miša Vasić, zapravo, tragao je za suštinskim procesima u društvu kao jedan od najvećih i posljednjih novinara renesansnog znanja, interesa i sposobnosti. To što je najveće uspjehe i zaostavštinu ostvario boreći se protiv pomračine rata, nacionalizma, paravojnih formacija, organiziranog kriminala i njihovih političkih padrona nije bio njegov izbor već imperativ ličnog morala uvjetovan mjestom i vremenom. Drugačije nije mogao, niti htio.

Prostorije “Vremena” najduže su bile u Mišarskoj ulici. Mišin stol se nalazio u kancelariji nazvanoj “staklenac”. Pored radija nalik na radio-stanicu, ironičnih napisa i fotografija oružja polijepljenih po zidovima, tu je pisao i davao intervju – niti jedna važnija strana ekipa u Beogradu nije ga mimoišla. U toj svakodnevnoj koloni bila je izvjesna njemačka novinarica. Kasnije, u svom magazinu, opisala je “staklenac” kao mješavinu karaule i policijske stanice. Pročitavši te redove, Miša je zasijao od zadovoljstva. Naime, izuzetno rado je isticao kako je u mladosti bio pozornik, a pod njegovim uticajem i nas nekolicina je malo-pomalo usvojila lični vojno-policijsko-državni žargon kao oblik samoironije i samoobrane. Uglavnom, mi smo “gledali, slušali, pamtili i izvještavali”, a Miša je “smatrao i ukazivao”; prilike su razmatrane “operativno i taktički” sa posebnim osvrtom da li je “situacija prerasla u krizu”; mahinalno uzimanje tuđeg upaljača ili pakla cigareta bilo je “protupravno otuđivanje tuđeg pokretnog materijalnog dobra”... Tu nije stalo: oružja su strogo navođena po službenim nazivima i kalibru, automobil je bio “motorno vozilo marke” te i te, sugovornik ili izvor “lice po zanimanju” to i to... Kada o svemu ovome sada razmišljam, shvaćam da nam je Miša na ovaj način suptilno i blago skretao pažnju na važnost i značaj detalja, u čemu je ostao neprevaziđeni majstor.

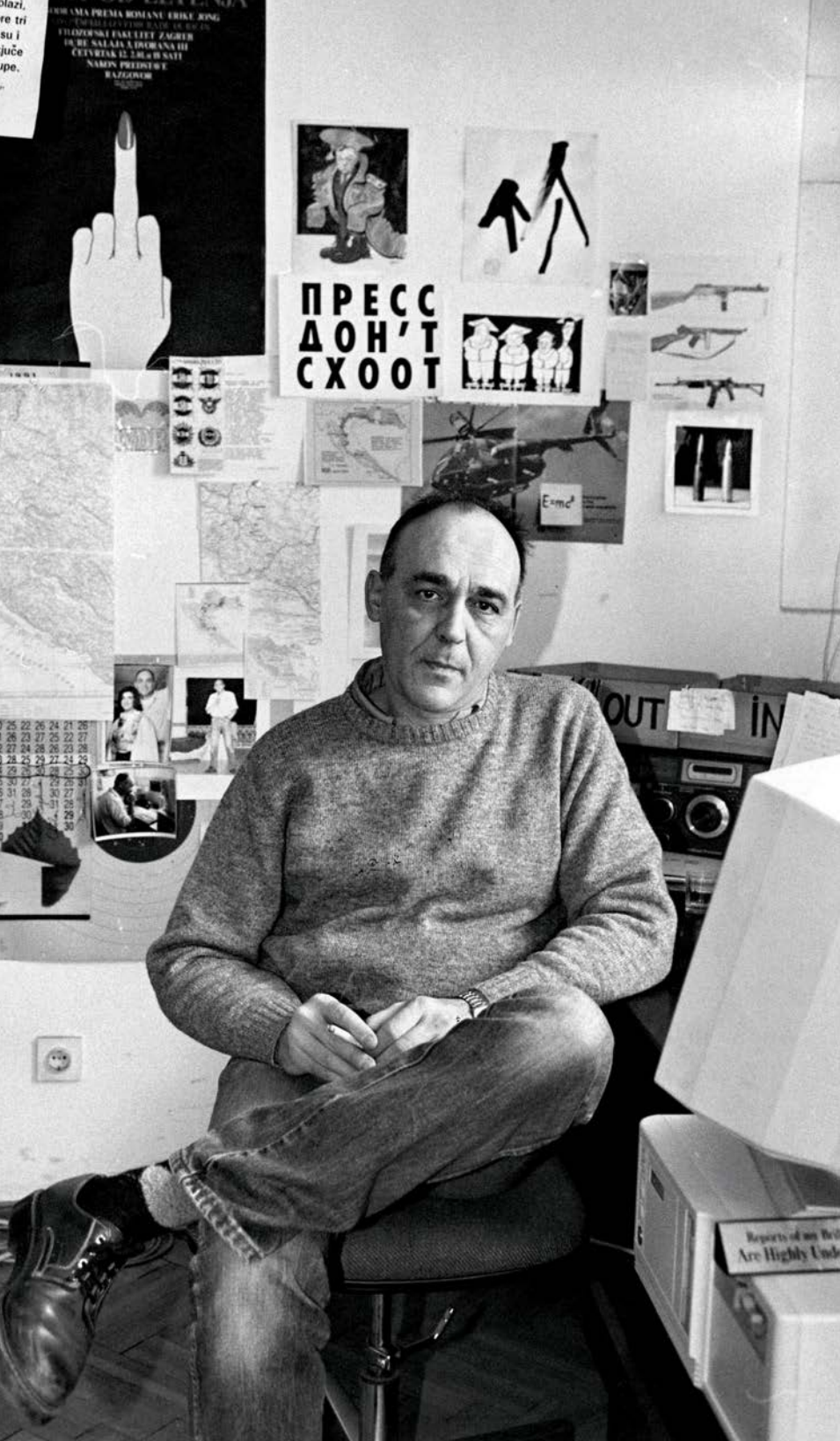

Foto: Vreme

Da ne bude zabune – on je bio sve samo ne sektorski fah idiot. Do kraja života nas je iznenađivao citatima iz klasične i recentne književnosti, filozofije, ali i onih iz Starog i Novog zavjeta i dijela Svetog Augustina mada sa crkvama – ako izuzmem prijateljstva sa pojedinim “sveštenim licima” različitih konfesija – nikad ništa nije imao zajedničko. O čemu je ovdje riječ, čitalac lako može saznati ako uzme Mišinu knjigu *Moj muški život*, odnosno, zbirku njegovih kolumni iz “Vremena”. Sve je tu: ogromna

erudicija, duhovitost, životno iskustvo, vrhunski stil i literarno umijeće. Nikada mi nije bilo jasno zašto taj svoj dar nije u potpunosti iskoristio. Hoću reći – zbog čega poslije njegovog romana *Ptica panike* sa kraja osamdesetih nisu uslijedili i drugi. I te kako je imao što reći i znao to uraditi.

Miša je pisao onako kako je govorio. Pametno i duhovito, dakle, sa posebnim težištem na “razlikovanje ispravnog od pogrešnog”. Ova fraza spada u čuvene “vasićizme” kojim je oblikovao i usmjeravao raz-

govore. Neki od najomiljenijih su mi sljedeći: “Sitna para veseli čoveka” (o plaćama u “Vremenu”); “Jebeš karakter koji nije prevrtljiv” (o prihvatanju nečega što smo prethodno odbili, najčešće pića ili jela); “Kompleksan čovek – teška budala” (o različitim pretencioznim tipovima); “Pokazuješ mu mesec, a on te gleda u vrh prsta” (o uzaludnosti objašnjavanja bilo čega pojedinim ljudima)... Ovakvih “vasićizama” i onih kudikamo ozbiljnijih ima mnogo. Koliko su postali sastavni dio “Vremena” svjedoči činjenica da razgovore često započinjemo sa “Kako bi Vasić reko” – pa odgovarajući citat.

Ne znam tačno, ali Miša je iza sebe imao karijeru dugu pola vijeka. Bio je honorarac na TV Zagreb, novinar NIN-a, jedan od osnivača i do kraja života autor “Vremena”. Vjerujem da ni sam nije znao s koliko je domaćih i stranih medija surađivao (dobro je govorio engleski, francuski i talijanski jezik). Meni je od tih njegovih “tezgi” lično najdraži period sa početka devedesetih kada je jednom nedjeljno vodio noćni program na Radio Pančevu.

U vezi s Mišinim novinarskim dijelom vrlo sam subjektivan i ne mogu odlučiti što bih posebno istakao. Mada je pisao brzo i lako, znam koliko je truda i rada ulagao u svoje tekstove, pa imam osjećaj da činim nepravdu bilo kakvim izdvajanjem. Ipak, neka to bude knjiga *Atentat na Zorana* iz 2005. Nastala na osnovu tekstova iz “Vremena” prije i poslije atentata na premijera Đinđića i naknadnih istraživanja, ona je udarila temelj modernom istraživačkom novinarstvu u Srbiji i Miši donijela sve novinarske nagrade u zemlji. Ali nije stvar u tome – ova knjiga i danas stoji “čvrsto kano klisurina”, jedina je prava istorija i sva naknadna saznanja samo je potvrđuju.

Gdje god da je pisao ili govorio, Miša je jasno iskazivao gnušanje spram svih nacionalizma, ratnih politika, nasilja, isključivosti po svakoj osnovi, demagogiji, dogmatizmu, autoritarnosti, totalitarizmu, nepoštenju i, kako bi sam rekao, murdarluku svake provincijencije. Zbog toga je platio visoku ličnu cijenu. U pojedinim periodima gotovo svakodnevno se nosio sa prijetnjama i pokušajima zastrašivanja. No, na sve to samo je odmahivao rukom ili okretao na sprdnju. Svjedok sam i jednog paradoksa – mnogi od onih koje je nemilice “krpio” u tekstovima imali su potrebu da mu nešto “objasne”, “razjasne”, opravdaju

se pod ovim ili onim izgovorom... Kao da im je bilo stalo da u njegovim očima budu bolji nego što stvarno jesu.

Od sredine devedesetih godina, Miša je zajedno sa suprugom Tanjom Tagirov – također novinarkom “Vremena” – postao centar svih naših okupljanja. Hranili su nas i pojili na redakcijskim sastancima i žurkama za domaće, a njihov stan nam je predstavljao sigurnu kuću. Što god da je trebalo, kakva god lična ili profesionalna pomoć, Miša i Tanja su uvijek bili tu. Mi smo ih, a i oni nas, doživljavali kao porodicu u punom smislu riječi.

Miša i Tanja živjeli su nerazdvojni, stalno zajedno. Razgovarati s njim bilo je isto što i s njom. Kada je Tanja umrla 2017. poslije kraće i opake bolesti, Miša se potpuno povukao u sebe. Zdravlje mu je kopnilo iz dana u dan, prestao je da piše. Ipak, pomno je i dalje pratio vijesti, čitao beletristiku i publicistiku, ostao u toku sa svim važnijim događajima. Jedino ga je, kao svoje-vremeno Lenarda Koena, mrzilo da pamti imena novih dripaca. Takav je, u gotovo punoj mentalnoj kondiciji, ostao do samog kraja. Posljednje što je čitao bio je aktualni broj “Vremena”.

Kada izgovorim ili otkucam riječ Novinar, vidim sliku Miše Vasića – pali cigaretu zipo upaljačem sa grbom saveznog SUP-a, otpija gutljaj loze, uz blagi osmijeh izgovara neki od “vasičizama” i kreće da piše nakon što je obavio razgovore sa “dobrim ljudima” i “sraunio na bazi operativnog rada materijalne dokaze, intrige i iskaze svedoka”. Beskrajno sam ponosan što na kraju pojedinih tekstova uz njegovo stoji i moje ime. Toliko toga sam od Miše naučio o životu i novinarstvu. U najkraćem: “Informacija vredi onoliko koliko i njen izvor”; “Dobrog teksta nema bez dobrog rizika”; “Bolje pogrešiti nego prećutati”; “Čast se ne dokazuje na sudu”... Koliko god mogu, nastojim da se držim ovih i brojnih drugih Mišinih pouka. Ličnim primjerom on je dokazao da novinarstvo nije samo profesija već i život sam.

Kad bi nam htio zbog nečega zahvaliti ili odati priznanje, Miša je govorio “pohvaljujem te, odlikujem i unapređujem”. Ne postoji više niko tko bi to njemu mogao reći a da to iole suvislo zvuči. Svaka naša riječ priznanja i zahvalnosti zato su ništavne prema svemu onome što mu dugujemo.

Zbogom, družo moj.

FILIP ŠVARM

Atentat na Zorana Đinđića: Anatomija zločina

“VREME” BROJ 637, 20. MART 2003.

Legija, Duća i momci iz Kule

Policija je smesta aktivirala sva svoja saznanja o svemu što i oni i ostali znaju već godinama i počela da skuplja razne “kontroverzne bizmismene i žestoke momke sa vrelog beogradskog asfalta”, ali i iz cele Srbije. Top-lista se za nekoliko dana svela na sedam-osam traženih likova, na čelu sa Legijom i Dućom. Privedeni su i Jovica Stanišić i Franko Simatović i ko zna ko još; vlasti su otvoreno saopštile da je organizovani kriminal imao podršku iz određenih krugova policije i državne bezbednosti

U sredu 12. marta 2003. u 12:35 premijer Vlade Srbije dr Zoran Đinđić izašao je iz svog oklopljenog BMW-a serije 7 na dvorište zgrade Vlade u koje se ulazi iz Nemanjine ulice. Sedeo je iza vozača, s leve strane vozila. U trenutku kada se uspravio da uzme štake kojima se služio zbog povređene noge, čula su se dva pucnja u veoma kratkom razmaku. Zoran Đinđić pogođen je spreda ravno u srce; Milan Veruović, telohranitelj koji je stajao pored njega, pogođen je u abdomen drugim hicem. Obezbeđenje okreće prvo jedan BMW u dvorištu, a odmah zatim i drugi, smešta žrtve i kreće ka Urgentnom centru, udaljenom oko kilometar od lica mesta. Zoran Đinđić je klinički mrtav stigao na operacioni sto; pokušaji reanimacije nisu uspeali. Milan Veruović je spasen i van životne je opasnosti.

Obezbeđenje Vlade odmah je potrčalo ka mogućim mestima za snajpersku poziciju, ali takvih mesta bilo je mnogo. Ipak je ubrzo locirana pozicija na spratu dvorišne zgrade na adresi Admirala Goprata br. 14; to je ono dvorište gde se nalaze kafana “Hrabro srce” i još neke zgrade, uključujući i Fotogrametrijski zavod iz koga je, kako je sada izvesno, pucano na premijera. Svedoci su videli tri muškarca odevena u plave kombinezone sa žutim aplikacijama kako se ubrzanim korakom udaljavaju iz dvorišta: jedan je navodno nosio u ruci pušku; drugi je imao pištolj u ruci, a treći doboš za namotavanje kabla kakav koriste majstori, ali i vojni te-

lefonisti, za poljske induktorske telefone. Na osnovu iskaza svedoka kasnije će biti načinjen foto-robot, kompjuterska slika, jednog od osumnjičenih.

Beograd je bio blokiran dvadeset minuta kasnije, što je realno vreme: trebalo je usred bela dana i po saobraćajnoj gužvi dići policijska pojačanja, razviti ih po glavnim saobraćajnicama da kontrolišu vozila u nadi da će naći pušku ili nešto drugo sumnjivo... Verovatno je već bilo kasno jer su počinio imali prednost u startu; još je verovatnije da je to bila obavezna rutinska mera jer su se počinio sakrili na unapred pripremljena skrovišta u haotičnom dvomilionskom Beogradu, kažu ljudi koji su pratili i – na osnovu dugogodišnjeg iskustva – analizirali prethodne atentate. Naime, kamenčić se sakriva među kamenje, knjiga u biblioteci, a ljudi u masi ljudi.

Procena iskusnih ljudi kaže da je za pripremu ovog atentata trebalo najmanje osam dana, verovatno i desetak: trebalo je izvideti i odabrati najbolju poziciju, videti kako ući na vreme i kako diskretno uneti oružje i ostalu opremu; ispitati i isprobati puteve za bekstvo; izmeriti vremena štopericom; isplanirati alternativne planove; ući neopaženo i čekati neometano. Da ne govorimo o puškama, komunikacijama, automobilima, stanovima, lažnim dokumentima itd...

Šta je obezbeđenje moglo u toj situaciji? Ima tu nekoliko detalja: pre svega, od snajperiste teško da ima odbrane; pretnja

GIJA, DUĆA I MOMCI IZ KULE

da sva svoja saznanja o svemu što i nećemo godinama i počela da skuplja razne ismene i žestoke momke sa vrelom a", ali i iz cele Srbije. Top-lista se za a na sedam-osam traženih likova, na ućom. Privedeni su i Jovica Stanišić i ko zna ko još vlasti su otvorile saopštile da je organizovani kriminal i pređenih krugova policije i državne bezbednosti

0003. u 12:25 pre- je Zoran Đin- vrog oklopnog ma dvostruki agra- su ubiti u Nema- sica, i bez stras- sprema da sam porednice nap- ma kratkom raz- je sprema razno različitih ljudi je sta- u ubistvo dru- zator pre jedne- stinu drugu, smat- centru, udalje- nista. Zoran Đin-

12.02.03. Kada se koga je parirao na promenu Đinđića i nekoliko trenutaka posle atentata

UNUTRAŠNJI LUDI U SRBIJI: Miroslav Lohovský i Dušan Spasić. Doka

prati i - na osnovu dogovorenog likova - snimljeni prebivali atentati. Naime, kamer- cije su snimile među kameru, knjigu u izdaje- ci, a ljudi su bili u njim. Procena likovnih ljudi kaže da je za pri- pisan ovaj atentat trebalo najmanje stam- šena, vremenom i dostatak: trebalo je kvadrat i odabrati najbolje poručio, videti kako ući na vreme i kako delovati unosi srednji i ostali opremu, ispitati i isprobati putove za bekost; izmisliti vremena i prostorije; iskoristiti alfor- mative planove; ući u neprijateljski i leteti uo- nostima. Da ne govorimo o putovima, komu- kacijama, automobilima, stazama, letim- diskusijama itd. Sta je obezbeđenje moglo u toj situaciji i sta je trebalo dobiti: pri svemu, od susre- tite bolta da ima odbrambeno: protiv svakog atentatora oklijanje se obavljati radom prema levanju i prebivalištu, procu-

26. apr. 2003. 26. apr. 2003.

različitu municiju. Trebalo ih je onda uneti neopaženo u zgradu, naći poziciju i oslonac (obavezno mekan, zbog vibracija pri opa- ljenju; odatle ćebe nađeno na mestu) i tre- balo je obezbediti vezu između strelaca. Iz- gleda da je taj kabl tome služio: radio-veza je suviše rizična.

Kretanje premijera Đinđića tog 12. mar- ta bilo je manje-više poznato: trebalo je da se pojavi u Vladi u 13 h, zbog čega je me- njao plan za to prepodne (izvinio se poru- kom učesnicima nekog savetovanja u Ha- jatuu). Atentatori su, dakle, čekali neko vre- me, verovatno i prenoćili na licu mesta. Tre- či član ekipe služio je za održavanje veze i čuvanje leđa; pošto snajperisti po pravilu rade u paru – strelac i osmatrač-zaštita – može se pretpostaviti da je bilo još nekoga u ekipi. Osmatrač služi i za to da se strelac ne zamara gledajući kroz dogleđ ili optički nišan. Da li je ekipa ubica imala nekoga ko im je javljao Đinđićevo kretanje, kao što je policija tvrdila u slučaju incidenta na auto- putu u februaru, istraga će već utvrditi; ali, to im nije bilo potrebno ako su imali infor- maciju da će se premijer svakako pojaviti toga dana u zgradi Vlade.

Što se bekstva tiče, tu nije bilo mnogo alternativa: ili se sakriti u Beogradu ili se prebaciti preko granice što brže, već pripre- mljenim kanalom, pošto će pogranična po- licija već biti uzburjana. Skrivanje u Beo- gradu bilo bi privremeno, naravno: dok se frka ne slegne i pažnja prirodno ne popusti.

E, sad: izgleda da su dan-dva pre atenta- ta dva muškarca prešla hrvatsko-jugoslo- vensku granicu na Batrovcu (autoput Be- ograd-Zagreb) i da ih je dočekao "oficir Je- dinice za specijalne operacije, u uniformi i sa službenim vozilom"; zagrebački "Jutar- nji list" piše o tri lica, od kojih je jedno osta- lo na hrvatskoj teritoriji, a dva prešla gra- nicu. Taj iz JSO-a navodno je rekao policiji na granici da su to "kolege, bivši legionari" i da zaborave slučaj. Imajući u vidu repu- taciju i auru JSO-a, to je bilo shvaćeno kao naređenje: obična policija odavno je nau- čila da se ne kači s Legijinim ljudima; čak i kada ih šamaraju... Dušan Mihajlović, mini- star policije, u utorak uveče na RTS-u izjav- ljuje da su pouzdano identifikovana dvoji- ca od trojice izvršilaca atentata. U utorak je MUP ipak objavio novu verziju foto-ro- bota; sasvim je moguće da je to plod po- moći kolega sa granice, ali se ne treba od- mah ponadati da je došlo do identifikacije

den imovinu je na 184 metra; udaljenost nasvin bliska za prosečnog snajperistu. Još nije jasno odakle je ispaljen drugi hitac. Sme- je sigurno da su karabine puške kalibra 7,62 X51 mm NATO i 308 Winchester, u lovačkom žargo- nu. Nađene su dve čaure na poziciji, ali nije jasno da li u istoj prostoriji. Reč je o kal- bru veoma popularnom kod vojdi i policia- tiva sveta, kao i među lovcima: postoji sto- tine modela lovačkih karabina, poluauto- matskih i automatskih pušaka, kao i mitralje- za kalibra Črna zastava 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 68, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 90, 92, 94, 96, 98, 100, 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 116, 118, 120, 122, 124, 126, 128, 130, 132, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 146, 148, 150, 152, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 166, 168, 170, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 184, 186, 188, 190, 192, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208, 210, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 246, 248, 250, 252, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 280, 282, 284, 286, 288, 290, 292, 294, 296, 298, 300, 302, 304, 306, 308, 310, 312, 314, 316, 318, 320, 322, 324, 326, 328, 330, 332, 334, 336, 338, 340, 342, 344, 346, 348, 350, 352, 354, 356, 358, 360, 362, 364, 366, 368, 370, 372, 374, 376, 378, 380, 382, 384, 386, 388, 390, 392, 394, 396, 398, 400, 402, 404, 406, 408, 410, 412, 414, 416, 418, 420, 422, 424, 426, 428, 430, 432, 434, 436, 438, 440, 442, 444, 446, 448, 450, 452, 454, 456, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 470, 472, 474, 476, 478, 480, 482, 484, 486, 488, 490, 492, 494, 496, 498, 500, 502, 504, 506, 508, 510, 512, 514, 516, 518, 520, 522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 544, 546, 548, 550, 552, 554, 556, 558, 560, 562, 564, 566, 568, 570, 572, 574, 576, 578, 580, 582, 584, 586, 588, 590, 592, 594, 596, 598, 600, 602, 604, 606, 608, 610, 612, 614, 616, 618, 620, 622, 624, 626, 628, 630, 632, 634, 636, 638, 640, 642, 644, 646, 648, 650, 652, 654, 656, 658, 660, 662, 664, 666, 668, 670, 672, 674, 676, 678, 680, 682, 684, 686, 688, 690, 692, 694, 696, 698, 700, 702, 704, 706, 708, 710, 712, 714, 716, 718, 720, 722, 724, 726, 728, 730, 732, 734, 736, 738, 740, 742, 744, 746, 748, 750, 752, 754, 756, 758, 760, 762, 764, 766, 768, 770, 772, 774, 776, 778, 780, 782, 784, 786, 788, 790, 792, 794, 796, 798, 800, 802, 804, 806, 808, 810, 812, 814, 816, 818, 820, 822, 824, 826, 828, 830, 832, 834, 836, 838, 840, 842, 844, 846, 848, 850, 852, 854, 856, 858, 860, 862, 864, 866, 868, 870, 872, 874, 876, 878, 880, 882, 884, 886, 888, 890, 892, 894, 896, 898, 900, 902, 904, 906, 908, 910, 912, 914, 916, 918, 920, 922, 924, 926, 928, 930, 932, 934, 936, 938, 940, 942, 944, 946, 948, 950, 952, 954, 956, 958, 960, 962, 964, 966, 968, 970, 972, 974, 976, 978, 980, 982, 984, 986, 988, 990, 992, 994, 996, 998, 1000, 1002, 1004, 1006, 1008, 1010, 1012, 1014, 1016, 1018, 1020, 1022, 1024, 1026, 1028, 1030, 1032, 1034, 1036, 1038, 1040, 1042, 1044, 1046, 1048, 1050, 1052, 1054, 1056, 1058, 1060, 1062, 1064, 1066, 1068, 1070, 1072, 1074, 1076, 1078, 1080, 1082, 1084, 1086, 1088, 1090, 1092, 1094, 1096, 1098, 1100, 1102, 1104, 1106, 1108, 1110, 1112, 1114, 1116, 1118, 1120, 1122, 1124, 1126, 1128, 1130, 1132, 1134, 1136, 1138, 1140, 1142, 1144, 1146, 1148, 1150, 1152, 1154, 1156, 1158, 1160, 1162, 1164, 1166, 1168, 1170, 1172, 1174, 1176, 1178, 1180, 1182, 1184, 1186, 1188, 1190, 1192, 1194, 1196, 1198, 1200, 1202, 1204, 1206, 1208, 1210, 1212, 1214, 1216, 1218, 1220, 1222, 1224, 1226, 1228, 1230, 1232, 1234, 1236, 1238, 1240, 1242, 1244, 1246, 1248, 1250, 1252, 1254, 1256, 1258, 1260, 1262, 1264, 1266, 1268, 1270, 1272, 1274, 1276, 1278, 1280, 1282, 1284, 1286, 1288, 1290, 1292, 1294, 1296, 1298, 1300, 1302, 1304, 1306, 1308, 1310, 1312, 1314, 1316, 1318, 1320, 1322, 1324, 1326, 1328, 1330, 1332, 1334, 1336, 1338, 1340, 1342, 1344, 1346, 1348, 1350, 1352, 1354, 1356, 1358, 1360, 1362, 1364, 1366, 1368, 1370, 1372, 1374, 1376, 1378, 1380, 1382, 1384, 1386, 1388, 1390, 1392, 1394, 1396, 1398, 1400, 1402, 1404, 1406, 1408, 1410, 1412, 1414, 1416, 1418, 1420, 1422, 1424, 1426, 1428, 1430, 1432, 1434, 1436, 1438, 1440, 1442, 1444, 1446, 1448, 1450, 1452, 1454, 1456, 1458, 1460, 1462, 1464, 1466, 1468, 1470, 1472, 1474, 1476, 1478, 1480, 1482, 1484, 1486, 1488, 1490, 1492, 1494, 1496, 1498, 1500, 1502, 1504, 1506, 1508, 1510, 1512, 1514, 1516, 1518, 1520, 1522, 1524, 1526, 1528, 1530, 1532, 1534, 1536, 1538, 1540, 1542, 1544, 1546, 1548, 1550, 1552, 1554, 1556, 1558, 1560, 1562, 1564, 1566, 1568, 1570, 1572, 1574, 1576, 1578, 1580, 1582, 1584, 1586, 1588, 1590, 1592, 1594, 1596, 1598, 1600, 1602, 1604, 1606, 1608, 1610, 1612, 1614, 1616, 1618, 1620, 1622, 1624, 1626, 1628, 1630, 1632, 1634, 1636, 1638, 1640, 1642, 1644, 1646, 1648, 1650, 1652, 1654, 1656, 1658, 1660, 1662, 1664, 1666, 1668, 1670, 1672, 1674, 1676, 1678, 1680, 1682, 1684, 1686, 1688, 1690, 1692, 1694, 1696, 1698, 1700, 1702, 1704, 1706, 1708, 1710, 1712, 1714, 1716, 1718, 1720, 1722, 1724, 1726, 1728, 1730, 1732, 1734, 1736, 1738, 1740, 1742, 1744, 1746, 1748, 1750, 1752, 1754, 1756, 1758, 1760, 1762, 1764, 1766, 1768, 1770, 1772, 1774, 1776, 1778, 1780, 1782, 1784, 1786, 1788, 1790, 1792, 1794, 1796, 1798, 1800, 1802, 1804, 1806, 1808, 1810, 1812, 1814, 1816, 1818, 1820, 1822, 1824, 1826, 1828, 1830, 1832, 1834, 1836, 1838, 1840, 1842, 1844, 1846, 1848, 1850, 1852, 1854, 1856, 1858, 1860, 1862, 1864, 1866, 1868, 1870, 1872, 1874, 1876, 1878, 1880, 1882, 1884, 1886, 1888, 1890, 1892, 1894, 1896, 1898, 1900, 1902, 1904, 1906, 1908, 1910, 1912, 1914, 1916, 1918, 1920, 1922, 1924, 1926, 1928, 1930, 1932, 1934, 1936, 1938, 1940, 1942, 1944, 1946, 1948, 1950, 1952, 1954, 1956, 1958, 1960, 1962, 1964, 1966, 1968, 1970, 1972, 1974, 1976, 1978, 1980, 1982, 1984, 1986, 1988, 1990, 1992, 1994, 1996, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022, 2024, 2026, 2028, 2030, 2032, 2034, 2036, 2038, 2040, 2042, 2044, 2046, 2048, 2050, 2052, 2054, 2056, 2058, 2060, 2062, 2064, 2066, 2068, 2070, 2072, 2074, 2076, 2078, 2080, 2082, 2084, 2086, 2088, 2090, 2092, 2094, 2096, 2098, 2100, 2102, 2104, 2106, 2108, 2110, 2112, 2114, 2116, 2118, 2120, 2122, 2124, 2126, 2128, 2130, 2132, 2134, 2136, 2138, 2140, 2142, 2144, 2146, 2148, 2150, 2152, 2154, 2156, 2158, 2160, 2162, 2164, 2166, 2168, 2170, 2172, 2174, 2176, 2178, 2180, 2182, 2184, 2186, 2188, 2190, 2192, 2194, 2196, 2198, 2200, 2202, 2204, 2206, 2208, 2210, 2212, 2214, 2216, 2218, 2220, 2222, 2224, 2226, 2228, 2230, 2232, 2234, 2236, 2238, 2240, 2242, 2244, 2246, 2248, 2250, 2252, 2254, 2256, 2258, 2260, 2262, 2264, 2266, 2268, 2270, 2272, 2274, 2276, 2278, 2280, 2282, 2284, 2286, 2288, 2290, 2292, 2294, 2296, 2298, 2300, 2302, 2304, 2306, 2308, 2310, 2312, 2314, 2316, 2318, 2320, 2322, 2324, 2326, 2328, 2330, 2332, 2334, 2336, 2338, 2340, 2342, 2344, 2346, 2348, 2350, 2352, 2354, 2356, 2358, 2360, 2362, 2364, 2366, 2368, 2370, 2372, 2374, 2376, 2378, 2380, 2382, 2384, 2386, 2388, 2390, 2392, 2394, 2396, 2398, 2400, 2402, 2404, 2406, 2408, 2410, 2412, 2414, 2416, 2418, 2420, 2422, 2424, 2426, 2428, 2430, 2432, 2434, 2436, 2438, 2440, 2442, 2444, 2446, 2448, 2450, 2452, 2454, 2456, 2458, 2460, 2462, 2464, 2466, 2468, 2470, 2472, 2474, 2476, 2478, 2480, 2482, 2484, 2486, 2488, 2490, 2492, 2494, 2496, 2498, 2500, 2502, 2504, 2506, 2508, 2510, 2512, 2514, 2516, 2518, 2520, 2522, 2524, 2526, 2528, 2530, 2532, 2534, 2536, 2538, 2540, 2542, 2544, 2546, 2548, 2550, 2552, 2554, 2556, 2558, 2560, 2562, 2564, 2566, 2568, 2570, 2572, 2574, 2576, 2578, 2580, 2582, 2584, 2586, 2588, 2590, 2592, 2594, 2596, 2598, 2600, 2602, 2604, 2606, 2608, 2610, 2612, 2614, 2616, 2618, 2620, 2622, 2624, 2626, 2628, 2630, 2632, 2634, 2636, 2638, 2640, 2642, 2644, 2646, 2648, 2650, 2652, 2654, 2656, 2658, 2660, 2662, 2664, 2666, 2668, 2670, 2672, 2674, 2676, 2678, 2680, 2682, 2684, 2686, 2688, 2690, 2692, 2694, 2696, 2698, 2700, 2702, 2704, 2706, 2708, 2710, 2712, 2714, 2716, 2718, 2720, 2722, 2724, 2726, 2728, 2730, 2732, 2734, 2736, 2738, 2740, 2742, 2744, 2746, 2748, 2750, 2752, 2754, 2756, 2758, 2760, 2762, 2764, 2766, 2768, 2770, 2772, 2774, 2776, 2778, 2780, 2782, 2784, 2786, 2788, 2790, 2792, 2794, 2796, 2798, 2800, 2802, 2804, 2806, 2808, 2810, 2812, 2814, 2816, 2818, 2820, 2822, 2824, 2826, 2828, 2830, 2832, 2834, 2836, 2838, 2840, 2842, 2844, 2846, 2848, 2850, 2852, 2854, 2856, 2858, 2860, 2862, 2864, 2866, 2868, 2870, 2872, 2874, 2876, 2878, 2880, 2882, 2884, 2886, 2888, 2890, 2892, 2894, 2896, 2898, 2900, 2902, 2904, 2906, 2908, 2910, 2912, 2914, 2916, 2918, 2920, 2922, 2924, 2926, 2928, 2930, 2932, 2934, 2936, 2938, 2940, 2942, 2944, 2946, 2948, 2950, 2952, 2954, 2956, 2958, 2960, 2962, 2964, 2966, 2968, 2970, 2972, 2974, 2976, 2978, 2980, 2982, 2984, 2986, 2988, 2990, 2992, 2994, 2996, 2998, 3000, 3002, 3004, 3006, 3008, 3010, 3012, 3014, 3016, 3018, 3020, 3022, 3024, 3026, 3028, 3030, 3032, 3034, 3036, 3038, 3040, 3042, 3044, 3046, 3048, 3050, 3052, 3054, 3056, 3058, 3060, 3062, 3064, 3066, 3068, 3070, 3072, 3074, 3076, 3078, 3080, 3082, 3084, 3086, 3088, 3090, 3092, 3094, 3096, 3098, 3100, 3102, 3104, 3106, 3108, 3110, 3112, 3114, 3116, 3118, 3120, 3122, 3124, 3126, 3128, 3130, 3132, 3134, 3136, 3138, 3140, 3142, 3144, 3146, 3148, 3150, 3152, 3154, 3156, 3158, 3160, 3162, 3164, 3166, 3168, 3170, 3172, 3174, 3176, 3178, 3180, 3182, 3184, 3186, 3188, 3190, 3192, 3194, 3196, 3198, 3200, 3202, 3204, 3206, 3208, 3210, 3212, 3214, 3216, 3218, 3220, 3222, 3224, 3226, 3228, 3230, 3232, 3234, 3236, 3238, 3240, 3242, 3244, 3246, 3248, 3250, 3252, 3254, 3256, 3258, 3260, 3262, 3264, 3266, 3268, 3270, 3272, 3274, 3276, 3278, 3280, 3282, 3284, 3286, 3288, 3290, 3292, 3294, 3296, 3298, 3300, 3302, 3304, 3306, 3308, 3310, 3312, 3314, 3316, 3318, 3320, 3322, 3324, 3326, 3328, 3330, 3332, 3334, 3336, 3338, 3340, 3342, 3344, 3346, 3348, 3350, 3352, 3354, 3356, 3358, 3360, 3362, 3364, 3366, 3368, 3370, 3372, 3374, 3376, 3378, 3380, 3382, 3384, 3386, 3388, 3390, 3392, 3394, 3396, 3398, 3400, 3402, 3404, 3406, 3408, 3410, 3412, 3414, 3416, 3418, 3420, 3422, 3424, 3426, 3428, 3430, 3432, 3434, 3436, 3438, 3440, 3442, 3444, 3446, 3448, 3450, 3452, 3454, 3456, 3458, 3460, 3462, 3464, 3466, 3468, 3470, 3472, 3474, 3476, 3478, 3480, 3482, 3484, 3486, 3488, 3490, 3492, 3494, 3496, 3498, 3500, 3502, 3504, 3506, 3508, 3510, 3512, 3514, 3516, 3518, 3520, 3522, 3524, 3526, 3528, 3530, 3532, 3534, 3536, 3538, 3540, 3542, 3544, 35

trećeg izvršioca... To, dakle, ostaje otvorena situacija, koincidencija koja će biti proverena u istrazi. Bivši legionari, kao što je poznato, imaju običaj da održavaju veze i da se udružuju u poslovnim poduhvatima: eto, na primer, general Hrvatske vojske Ante Gotovina, takođe bivši legionar, umešan je u jednu tešku pljačku zlatarske radnje u Parizu sredinom osamdesetih – sa još tri bivša legionara...

Naš najvažniji bivši legionar, Milorad Ulemek/Luković, zvani i Legija, pridružio se francuskoj Legiji stranaca bežeći od policije posle jedne pljačke koja je pogrešno krenula, negde na Novom Beogradu, početkom osamdesetih (verovatno je u Legiju ušao pod prezimenom Ulemek). Pre toga je svirao violončelo i završio srednju muzičku školu; mladost – ludost... Zašto je Legija tu važan? Zato što je istog popodneva MUP Srbije raspisao poternicu za njim i još dvestotinak lica povezanih sa zemunskim klanom Dušana Duće Spasojevića; policija ih sumnjiči za ubistvo premijera Đinđića, saučesništvo u ubistvu, pružanje pomoći, trgovinu narkoticima i već sve što spada. Nezgodan detalj jeste taj da je Milorad Ulemek/Luković Legija od 1996. do leta 2001. bio komandant Jedinice za specijalne operacije Državne bezbednosti MUP-a Srbije, "crvenih beretki", a posle sporazumnog raskida radnog odnosa ostao jedan od najmoćnijih ljudi u Srbiji, ako ne i najmoćniji: naime, niko drugi nije mogao nekažnjeno da radi sve to što je on radio do sređe 12. marta.

Drug Legija u istoriju ulazi ne kao Arkanov vojnik, pa instruktor u Srpskoj dobrovoljačkoj gardi, niti kao instruktor, pa posle Franka Simatovića i komandant JSO-a. On u istoriju ulazi 5. oktobra 2000. godine popodne, kada su njegovi ljudi izveli jevtini propagandni trik: dovezli su se u Beograd teško naoružani i u oklopljenim "hummerima", ispozdravljali se s narodom, poljubili popa u ruku i pobjegli glavom bez obzira natrag kući, ostavivši stotine kolega policajaca da ih narod razoružava, svlači i šamarara. Posle su taj trik do neukusa hvalili svi mogući, na temu: "Legija je mogao sve da nas pobije toga dana, ali je bio fin, pa nam je poštdeo život". Izgleda da je i sam Legija u to poverovao, kao što će se videti kasnije u njegovom bezobraznom i nadmenom pismu javnosti (januar 2003).

Ironijom sudbine, ta priča počinje 4. oktobra 2000. predveče u Gepratovoj ulici, na

desetak metara od mesta sa koga je ubijen Zoran Đinđić.

Prema knjizi Dragana Bujoševića i Ivana Radovanovića 5. oktobar: dvadeset četiri sata prevrata, Legija je toga dana pozvao Đinđića da se nađu nasamo u Gepratovoj. Đinđić je, kažu autori, "verovao Legiji". Seli su u terensko vozilo i provozali se po gradu: "Velikih sranja će biti", rekao je Legija, "naređenja su ekstremna" (nema podataka o tome čija naređenja, ali se to daje pretpostaviti)... Dogovorili su se da demonstranti ne pucaju na policiju i da ne upadaju u kasarne. "Mnogo kasnije, svedočeći za ovu knjigu, Zoran Đinđić je priznao: Najviše sam se plašio crvenih

lokal izгореo do temelja; nikom ništa, pojeo vuk magarca... Onda, na proslavi rođendana svoje prijateljice Svetlane, udovice Ražnatović (privedene u ponedeljak zbog ilegalnog držanja oružja i saradnje sa osumnjičenima za atentat na Đinđića), u klubu "Bojan Stupica", dolazi u sukob sa policijskom patrolom koja ga tuži za ometanje u obavljanju službe; opet je vuk (slučajno je ta zver znak JSO-a) pojeo magarca (a vi vidite koga magarac simbolizuje u tom odnosu snaga); nikom ništa, predmeti su se zagubili – do pre neki dan.

Legija tada raskida radni odnos sa MUP-om, sporazumno, ali mu ostaju službena vozila i jako obezbeđenje ovlašćenih

beretki'. I kada mi je on rekao da, što se njih tiče, neće biti intervencije, pao mi je kamen sa srca" (str. 48).

Kasnije će Zoran Đinđić reći da Legiji duje život; Legija će onda dodati: ne samo život, nego i vlast...

Nisu se u petooktobarski prevrat ugurali samo Legija sa svojim i Nebojša Pavković sa svojim; ugurala se i cela jedna galerija likova odranije veoma intimno poznatih organima gonjenja, likova koji su do ovih par dana živeli od nedostatka dokaza. Kriminalna sredina nepogrešivim je njuhom osenila da valja menjati stranu. Ceo surčinski gang, na čelu sa Ljubišom Buhom zvanim Čume (sada kandidat za zaštićenog svedoka-saradnika) i Dućom Spasojevićem (drugi na poternici zbog atentata na Zorana Đinđića), složno se stavio na raspolaganje DOS-u; takvi znaju koliko je sati i odakle vetar duva. To je, dakle, postavka odnosa snaga posle petog oktobra.

Milorad Ulemek/Luković Legija u međuvremenu "proklizava": prvi skandal pravi u leto 2001. u diskoteci Tvrdava u Kuli, kada pucajući iz pištolja izazove požar u kome je

radnika unutrašnjih poslova. U tim vozilima i uz pratnju tog obezbeđenja, Legija će mesecima maltretirati goste beogradskih kafića i policajce koji se nađu gde ne treba, iznad svakog zakona, nedodirljiv; da ne ulazimo u detalje siledžijskog ponašanja, malo li je buke?

Onda, 9. novembra 2001, Jedinica za specijalne operacije započinje oružanu pobunu u svom glavnom stanu u Kuli. Kao, protestuju zbog toga što su u Hag poslata neka braća Banović, a bez zakona o saradnji s Hagom; nije nego, "legalisti iz Kule", što reče Ljuba Živkov tada... Zanimljivo je sada to što im je menadžer za odnose s javnošću tih dana bio lično Dušan Duća Spasojević, drugoosumnjičeni u poternici za ubicama Zorana Đinđića (vidi okvir): on im je slao i organizovao novinare i televizije za koje je procenjeno da će biti puni simpatija za "heroje" i "legaliste". Onda su "crvene beretke" blokirale deo autoputa kroz Beograd (kod Centra "Sava"), sa sve naoružanjem, a uz namigivanje i otvorene simpatije Demokratske stranke Srbije i predsednika SRJ Vojislava Koštunice.

"Vreme" se našlo u posedu jednog dokumenta koji plastično ilustruje stanje stvari tih dana. Reč je o službenoj belešci jednog organa unutrašnjih poslova od 13. novembra 2001. U toj belešci policijski oficir izveštava o tome šta mu je rekla "registrovana saradnička veza", izvesni "pripadnik svih paravojnih formacija... telohranitelj velikog broja kriminalaca po Beogradu... da je bio čovek (Milana) Radonjića, da su se na Bihaću obogatili Legija, Frenki i Radonjić. Naveo je da su uzeli toliko para kao za sto naših života, čineći uporedni pregled". Saradnička veza kaže još i ovo: "Crvene beretke nisu ništa bez Legije i bez Frenkija... Legija s nipodaštavanjem govori o načelni-

priznao na Radiju i TV B92 da su morali da smene Gorana Petrovića i Zorana Mijatovića, jer Vlada nije raspolagala oružanom silom koja bi JSO uverila u bezuslovnu predaju. Jedinica je opstala, a njen načelnik Odeljenja bezbednosti Milorad Bracanović postao je zamenik načelnika Državne bezbednosti Andrije Savića. Nasledio ga je u JSO-u izvesni Lečić, bivši zamenik Milana Radonjića u vreme zločina na Ibarskoj magistrali, u oktobru 1999, hvala lepo.

Sve to trajalo lepo i fino dok nije pukla tikva između Surčina i Zemuna, dok kum Duća nije rešio da uradi kuma Čume: otrov, pucanj, eksploziv, neverna žena (nova Jelena Trojanska), antička tragedija...

hrvatski političari o tome kako ipak postoje granice političkih kompromisa i narodnog dostojanstva?" Drugim rečima: vidite li kako Hrvatska ne da mog druga legionara Antu Gotovinu?

Poruka druga: "Ako nećete i ne želite da poštuju bive, pa ni sadašnje komandante, poštuju barem mrtve!" Drugim rečima: ne poštuju ni Slobu ni mene, poštuju barem Arkana. Jer, "meni danas ne daju da budem to što jesam" (misli: vojnik u službi otadžbine). Drugim rečima: steže se obruč, nema više besplatne zabave, dolaze računi na isplatu.

Poruka treća: "Prihvatili smo besplatnu ulaznicu za svet 5. oktobra 2000. i učinili da taj put prođe bez prolivanja srpske krvi..." Drugim rečima: setite se ko vas je doveo na vlast!

Poruka četvrta: "...toliko im je stalo da nas se po svaku cenu i na bilo koji način reše..." (kraj pisma). Drugim rečima: nismo se tako dogovorili: da nas se izbacuje iz posla, a taman nas je krenulo.

Ima tu još jedna koincidencija: 23. januara smenjeni su Andrija Savić, načelnik, i Milorad Bracanović, zamenik načelnika BIA (nove državne bezbednosti); Legija se tu zabrinuo jer mu je Bracanović bio desna ruka. Obruč se, dakle, stegao još malo i nastupila je nervoza. Posle će se ispostaviti da je Andrija Savić bio *kolateralna šteta*, jer je bilo važno smeniti Bracanovića, ali tako da se "Legija ne naljuti". U januaru je još bilo najvažnije "da se Legija ne naljuti"; kao da se čekalo da legionar počinu neku fatalnu i neoprostivu grešku. Ni on, međutim, nije sedeo dokon: 21. februara autostoper Dejan Milenković Bagzi (model: "Bugsy" Siegel, gangster iz dvadesetih; doslovno "ludak") izleće svojim kamionom pred kolonu vozila Zorana Đinđića. Ideja je, kažu policajci, bila da se kolona zaustavi u saobraćajnoj nesreći, a da ortaci onda izvrše posao raketnim bacačima i automatskim oružjem. Bagzi biva pušten iz pritvora dvaput; drugi put dok ga ne uhvate. Dušan Mihajlović, ministar unutrašnjih poslova u vladi Zorana Đinđića, kazaće (pre svega ovoga) kako je "gospodin Legija" čovek pouzdan i uvek se odaziva sudskim pozivima. Isti takav je i Duća Spasojević: odazivao se vazda, ali su u njegovom prisustvu svedoci nekako baš tada dobijali napade akutne amnezije, kao i u Legijinom prisustvu, uostalom. Suđenje zbog Ibarske

ku Državne bezbednosti Srbije (Goran Petrović) nazivajući ga grbavim, a zamenika Zorana Mijatovića matorim. Najviše pretnji upućeno je prema Dušanu Mihajloviću i čine sve da istog uklone. Takođe mi je kazao da se Crvene beretke ne plaše prestanka finansiranja u vidu plata i ishrane iz razloga što je već *spremljeno sponzorstvo za njihov smeštaj, ishranu i ostale potrebe* (kurziv je naš). Takođe me je informisao da isti (JSO) dobro znaju da Vojska neće da interveniše, a da je MUP prema njihovom mišljenju tu nemoćan i da neće smeti da ide na razoružavanje."

Dobili smo, dakle, *nevladinu organizaciju legalista sa sponzorima*, teško naoružanu pri tom, sa oklopom, artiljerijom i borbenim helikopterima, pod kontrolom bivših radnika Državne bezbednosti, bez kojih "nisu ništa", ako je verovati izvoru informacija, i koje niko ne sme krivo ni da pogleda, a kamoli suspenduje i privede sa krivičnom prijavom zbog oružane pobune.

Kriza je razrešena mlitavim kompromisom: novi potpredsednik Vlade Srbije Čedomir Jovanović u ponedeljak je eliptično

Kum Čume, izbegavši u neverničke krajeve da spase glavu, odlučuje se da propeva – o svemu, jer mu je sve i propalo. Optužuje kuma Duću i prijatelja Legiju za skoro sve: Ivana Stambolića, druga ubistva, drogu, za ovo i za ono; nema više šta da izgubi, osim svojih okova koji ga svakako čekaju... Kandiduje se, dakle, za svedoka-saradnika u smislu novousvojenog zakonodavstva. Policija upada u njegovu surčinsku jazbinu i nalazi neki heroin i neke puške (otete 5. oktobra iz OUP-a Stari grad, kao što su svi znali), ali to ne slabi njegove pozicije kao svedoka: taj zna svašta, u nepriključnosti je i upotrebljiv je.

Kum Duća osporava, tužaka i pravi prijem za neke novinare u Šilerovoj ulici br. 11, u kući koja još postoji. Bivši prijatelj Legija naduo se, uvredio se strašno i 28. januara 2003. objavio otvoreno pismo javnosti. U tom dosadnom, tupom i patetičnom pismu postoje dva-tri mesta dostojna pažnje; ostalo je pseudopatriotsko tupljenje. Ideo redom:

Poruka prva: "Zar da im (našoj vladi; M/V) lekciju iz patriotizma sa temom Hag drže

Ono što ostaje

U NIN-u sam radio 15 godina kod tri odlična glavna urednika – Slave Đukića, Dušana Simića i Mirka Đekića. Krajem osamdesetih su se, međutim, pojavili kojekakvi likovi i počnu oni da mi smanjuju platu, malo-pomalo, dok nisam dogurao do plate čistačice. Vidim, hoće da me izbace. Znajući da je "Politikina" kuća u to vreme imala najgoru pravnu službu na svetu – gubili su svaki radni spor gde god bi se na sudu pojavili – negde u februaru ili martu 1990. odem do Srđe Popovića i predložim da mi tužimo "Politiku". Srđa na to kaže: "Imam bolju ideju." "Koju?", pitam. "Da mi napravimo novine", odgovori on.

I tako krenemo da se skupljamo. Okupljali smo se najmanje jednom nedeljno kod Srđe Popovića u kancelariji. Bilo nas je tu raznih, Jug Grizelj, Hari Štajner, Jurka Gustinčić, Ratko Bošković, Zoran Jeličić, Lazar Stojanović...

Počeli smo da pravimo neku vrstu konkursa, kako i koga još da pozovemo. Pojavljivale su se razne kadrovske kombinatorike u koje ne bih sad ulazio, a koje su bile s razlogom odbacivane. Što bi rekao Srđa za jednog od tih kandidata: "Ne može, sociometrijski je neprilagođen."

Onda sam ja nabavio čitavu gomilu knjiga o tome kako se osnivaju nove novine, sve iščitao i objašnjavam ljudima da treba da počnemo da pravimo broj od minus 15, pa da stignemo polako, što bi rekao Umberto Eko, do nultog broja. Taman smo lepo krenuli da konstruišemo i stvaramo, istina manje likovno, više sadržinski, i kada smo bili na minus trećem broju, Milošević raspiše izbore. Nismo imali kud nego da 29. oktobra izletimo sa prvim brojem.

(...)

Sam-samcit sedim na auto-putu, nema žive duše, sedim na koferu i čekam da se pojavi autobus koji navodno saobraća na putu Osijek–Beograd. Čujem helikopter i vidim gazelu koja leti nisko, na 20 metara, i dvojicu koji gledaju mene kao da sam lud.

I odleću dalje. Na kraju dođe taj blesavi autobus, unutra nas petoro – jedan dečko sa slomljenom rukom, jedna majka sa detetom, vozač i ja. Platim kartu i 2. jula 1991. odvezem se u Beograd.

Početkom 1992. išao sam svojim autom u Bileću, da vidim kako se to oružje deli tamo. Na sreću, naletim na jednog izuzetno inteligentnog mladog čoveka, koji je bio komandir stanice milicije. Zaplenio je u neznanju kamionet u kojem se našlo 150 automata ruske proizvodnje, M41 špagin. Zamolim ga za potvrdu o oduzimanju predmeta sa serijskim brojevima i zapamtim dva serijska broja. U to vreme sam još imao neke kontakte u miliciji, pustim kroz sistem i ispadne da su automati iz skladišta rezervne milicije u Nikšiću. Kao što sam pre toga našao da su automati zaplenjivani po istočnoj Slavoniji bili iz skladišta rezervne milicije u Futogu, što su mi futoški milicajci i potvrdili. Dođu noću sa tri kamiona, samo istovare i odu, bez reverza, i oružje se deli okolo, bez zaduženja, bez ičega. Pošto sam ja kriminalista u glavi i duši, gledao sam takve stvari kao što su serijski brojevi. Ceo život mi je prošao u tome.

(...)

U Sarajevo sam otišao 1994. i ostao tamo dva meseca. Vratio bih se ranije, nego su bili najavili papinu posetu. A papa, što bi rekle Sarajlije, miš, i odustane od posete. Kažem tada mom drugu fra Ljubi Luciću, profesoru franjevačke teologije: "Eto, fra Ljubo, da je papa došao i da su ga ubili, odmah bi bio kanonizovan i postao bi svetac", a on samo odmahne rukom. Bio je veoma razočaran. Nakon hiljadu dana opsade Sarajeva, fra Ljubo je poginuo u saobraćajnoj nesreći blizu Samobora.

U Sarajevu me je raja dočekala kao brata rođenog. Bio sam u stanu prijatelja, i to u samom centru, pored Predsedništva, imao sam i svoj kafić gde mi je bio operativni centar, jer je njima radio telefon. Upoznao sam tu čitavu gomilu likova, uključujući i Jovu Divjaka. U to vreme su se cigarete, bela "drina", prodavale

»

magistrale najlepši je primer: godinu dana po početku krivičnog postupka odbrana izvodi gomilu svedoka iz JSO-a koji su se naglo setili da su sa osumnjičenima pili tog 3. oktobra 1999, ama ne sećaju se tačno gde. To je bio vrhunac drskosti i bezobrazluka, naravno sve nekažnjeno; mogao bi Legija da se naljuti...

Milorad Ulemek/Luković Legija imao je do kraja obezbeđenje ovlašćenih radnika unutrašnjih poslova i pravo na službena vozila. Ministar Mihajlović je svojevremeno objašnjavao kako je to normalno jer da je reč o čoveku važnom itd. Naš izvor iz DOS-a kaže da je Legija imao obezbeđenje zato što se niko u Vladi nikada nije usudio da mu kaže da nema pravo na obezbeđenje; da se ne naljuti. Kada je obezbeđenje izgubilo iz vida svog štićenika? U sredu

12. marta 2003, kako neki tvrde? Dva dana ranije, kako tvrde neki drugi? Šta su Legijini službeni telohranitelji rekli, gde im je čovek? Da li je ušao u WC radi sebe, pa ga nije bilo, a kad su ušli – a tamo otvoren prozor?

Bilo kako bilo, nastalo je vanredno stanje. Policija je smesta aktivirala sva svoja saznanja o svemu što i oni i ostali znaju već godinama i počela da skuplja razne *kontroverzne bizmismene i žestoke momke sa vrelog beogradskog asfalta*, ali i iz cele Srbije. Top-lista se za nekoliko dana svela na sedam-osam traženih likova, na čelu sa Legijom i Dućom; u utorak uveče broj privedenih po vanrednom stanju popeo se na nekih 750; mnogi su zadržani u pritvoru do 30 dana, podneseno je najmanje 300 krivičnih prijava, a javilo se i nekoliko kandi-

data za svedoke-saradnike, koji su – kažu vlasti – ponudili veoma zanimljive podatke koji bi mogli rasvetliti niz ubistava, otmica i velikih poslova. Privedena je i Svetlana, udovica Ražnatović, u čijoj je kući u Ljutice Bogdana nađen popriličan arsenal. Taj arsenal je tamo bio oduvek, ali se čekalo vanredno stanje da se "cvetak zanovetak" razoruža; njeni telohranitelji ispred kuće oduvek su bili tu, ali se čekalo vanredno stanje da ih se razoruža i privede. Privedeni su i Jovica Stanišić i Franko Simatović i ko zna ko još; vlasti su otvoreno saopštile da je organizovani kriminal imao podršku iz određenih krugova policije i državne bezbednosti; jedan od prvih na top-listi privedenih je suspendovani policajac OUP-a Grocka Zoran Vukojević Vuk; treba li ponađati ko je Legija?

pakovane u stranice knjiga, i zapalo me je jedno paklo, istrgnuto iz neke vojne knjige, zapakovano u sliku Josipa Broza, a drugo paklo, isto iz vojne knjige, a na njemu piše "Jovo Divjak, pukovnik". Dao sam mu to paklo.

(...)

Vratili smo se u devedesete i radimo ono što smo radili i tada. Razlika je što je devedesetih bilo lakše, jer ovi hoće da nadziru sve do kućnog saveta. I zanimljivo je koliko im smeta kada neko kaže: "Izvinite, mi mislimo drugačije", i onda kreće: "Šta je, bando izdajnička."

Vučić ne podnosi da mu se bilo šta kaže. A ako mu jednom bilo šta kažete, teško je zlopamtilo, ima da vas spominje na svakoj sledećoj pres-konferenciji. Ma, mi smo mogli uzajamno da se vređamo i sa Šešeljom i Arkanom, ali ovako nije bilo. A ovi su baš zapeli i malo su ga prekardašili. I sa brojem članova. Nastupilo je ono što je Gebels 1933/1934. godine – to sve ima kod Tomasa Mana u *Dnevnici* – nazvao glajhšaltung (*Gleichschaltung*), ima sve da bude isto i nemoj da je neko pisnuo.

Ovi sadašnji će u jednom trenutku da se dohvate između sebe, previše je 750.000 članova, a Vučić je već dao šta je imao da im da. Koliko čujem, mnogo je nezadovoljnih, već se oljavaju između sebe. Pomalo sve deluje sramotno. Oni će sami u sebe da se uruše, od gladnih usta i svoje alavosti.

Ima li razlike između Radeta Bulatovića i Bate Gašića? Da. Prvi se bar javljao na telefon kad ga zovete, pa se mi ljubazno ispričamo. Ja mu kažem: "Rade, molim vas, hajde mi ispričajte šta je Legija rekao kada ste nasamo razgovarali." On kaže: "Ne mogu da Vam ispričam." – "Pre ili kasnije će se doznati, bolje da ispričate odmah, nego kasnije." – "Ne, ne mogu", vrlo ljubazno odgovori.

Hajde probajte nešto da pitate Batu Gašića.

(...)

Kad sve saberem i podvučem crtu, ja sam vrlo zadovoljan. Pojavljuju se sada neki mlađi ljudi. Šta bih im poručio? Pa, skočite u vodu i plivajte. Nas su okolnosti naterale da plivamo. Nije bilo vremena za razmišljanje, nego idi i radi.

JELENA JORGAČEVIĆ

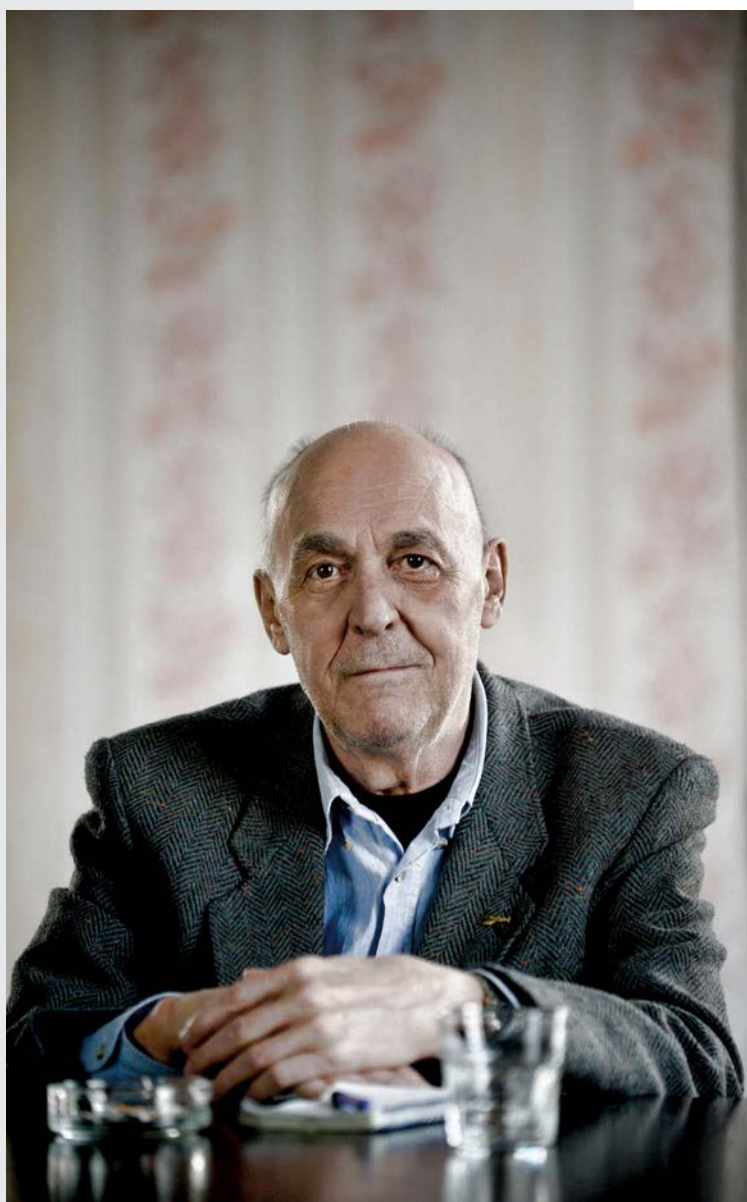

Foto: M. Milenković

Vanredno stanje je sjajna stvar, kao što se vidi; trebalo ga je uvesti odmah 6. oktobra 2000, uhapsiti Radeta Markovića, raspustiti Resor državne bezbednosti i odmah praviti novu službu (do danas bismo to već davno završili), smesta penzionisati Nebojšu Pavkovića, a ne mlatiti se s kilavim legalizmom i troglavom nakazom od prelazne vlade. Zorana Đinđića su nazivali "makijavelistom"; kamo lepe sreće da je bio makijavelista, čak i u najgorem smislu reči, nego nije, veselnik: da je bio, ne bismo ga danas žalili.

Svi su priznali da je 12. marta svanuo 6. oktobar (gde je Duško Radović da ovo čuje...): Čeda, Zoran Živković, svi. Samo: šta ćemo da radimo 17. marta 2003. kad tog dana nije 6. oktobar 2000? Povratka na 6. oktobar 2000. naravno nema: banda se pre-

grupisala, sabrala i reorganizovala; dosijea, dokazi i kompjuterske memorije uništeni su; serdari su se dogovorili sa vojvodama da se uzajamno pokrivaju; "patrioti" su se obezobrazili i ispuzali ispod kamenja pod koje su se 5. oktobra zavukli.

Možda se neko ponadao da će ubistvo Zorana Đinđića nešto sprečiti, obeshrabriti ili preusmeriti; da će "opomena" izazvati državni udar, dovesti na vlast predsednika Stranke crvenih beretki, da će Ceca Ražnatović postati ministar inostranih poslova i tako dalje... Jer – Legija se naljutio! A kad se Legija naljuti, nastaje frka nebeska, jer iza Legije složno postrojena stoji Jedinica za specijalne operacije, sve sami div-junaci i novi obilići Jovice Stanišića i Franka Simatovića, a kad se "crvene beretke" naljute, onda kamen na kamenu ne ostaje. Ispalo je

da ne ostaje video na videu, frižider na frižideru i auto na autu. Evo kako: kad je vanredno stanje objavljeno, glavni stan JSO-a u Kuli nije se pomerio: javni red i mir, sušta finoća, a tamo im je za Legijom potraga, Frenkija i Jovicu im je diglo, Ceca u pritvoru – a oni ništa. Ni pisma ni razglednice. U utorak tokom dana mlazni lovci bombarderi Ratnog vazduhoplovstva u regularnim intervalima nisko su preletali centar JSO-a u Kuli: dolete, naprave par krugova i odu; i tako satima. Poruka je jasna. "Crvene beretke" su se za to vreme bavile fiskulturnom u trenerkama i stanje je bilo "redovno" – za razliku od stanja tokom pobune 2001, koje je dežurni oficir u raportu premijeru Zoranu Đinđiću opisao kao "neredovno". Nešto se, dakle, desilo u međuvremenu.

MILOŠ VASIĆ

PROBNE TABLICE

Pitam kolege da li se tu, južno od Ibra kako se često kaže, oseća tenzija izazvana krizom na severu. Oni kažu da su Srbi iz tog dela Kosova odavno navikli da voze sa kosovskim tablicama kako bi mogli da žive normalno i da ih i sami menjaju kada idu "gore" u Srbiju

Petog dana protesta Srba na severu Kosova zbog upada specijalnih jedinica kosovske policije i uvođenja probnih tablica za vozače koji imaju tablice izdate u Srbiji, odlučio sam se da odem na Kosovo.

Kako su prelazi na severu, i Jarinje i Brnjak, blokirani, preko njih se može samo peške, pa krenem na Merdare koje se nalazi osamdesetak kilometara istočno. Trebalo je da se u Gračanici nađem sa kolegama iz KIM radija, koji objavljuje vesti na srpskom jeziku sa teritorije Kosova i Metohije i ove godine slavi dvadeset godina postojanja.

Put vodi od Prokuplja, preko kuršumlijskih sela na administrativni prelaz Merdare, koji izgleda kao dobro uređen granični prelaz. Put do skretanja za Kuršumliju dobar, ali čim se zamakne ka Kosovu krenu rupe i neravnine koje traže od vozača dodatnu opreznost. Po takvom putu u petak predveče stižem nadomak Kosova. Na putu nema gužve, tu i tamo neki automobil ili kamion. Iz suprotnog smera dolazi više vozila i skoro da nijedno nema regularne registarske tablice, osim dva vozila iz Albanije.

Nadomak prelaza dugačak red kamiona koje drsko prestižem jer nekako verujem da oni tu stoje pa stoje, a da će mene sa automobilom pustiti lakše. Stižem ubrzo na punkt, prolazim srpsku kontrolu, pogledaju ličnu kartu i saobraćajnu. Desetak koraka dalje stoji policajac u uniformi kosovske policije, on mi pokaže da se parkiram sa strane.

Na srpskom mi objasni da skinem svoje tablice, da ih stavim u kola i da odem na za to predviđen šalter, registrujem se i kupim probne tablice sa kojima mi je dozvoljeno da se vozim po Kosovu. Sve

završavam brzo, plaćam pet evra, dobijam "dve tablice", zapravo dva papira A4 formata na kojima su oznake "Republike Kosovo".

Na prelazu nema nikakve tenzije, vidim da većina drugih koji prelaze znaju proceduru i odmah sami skidaju i stavljaju tablice. Isto rade u kontrasmernu ovi sa Kosova koji će u Srbiju: skidaju RSK tablice i stavljaju "probne" sa PK (Prokuplje) oznakom. Nema nikakvih specijalnih policijskih ili bilo kakvih drugih snaga ili bojnih vozila, sve izgleda kao regularan granični prelaz koji se jedino razlikuje po tome što srpske i kosovske tablice moraju da se skidaju u skladu sa smerom iz koga dolazite. Od uvođenja mera Vlade u Prištini na Merdaru je izdato oko 2,5 hiljada probnih tablica. Srpska policija svoje podatke javno ne objavljuje.

GRAD KRANOVA I ZAGAĐENOG VAZDUHA

Od Merdara preko Podujeva do Prištine ide regionalni put koji je na nekim mestima brza saobraćajnica sa četiri trake, a većim delom obična džada. Kuće, lokali, prodavnice nameštaja, pumpe, zanatske radnje protežu se gotovo celim putem, saobraćaj teče sporo, 40 km na sat, a iz pravca Prištine vozi se još sporije. Posle će mi objasniti da je bio petak po podne i da mnogi koji rade u Prištini kreću u to doba kući.

Negde ispred Prištine, na sreću, kreće obilaznica koja je u "punom profilu", šest traka, pa se brzo stiže do Čaglavice, naselja koje je ranije većinski bilo srpsko, a sada se taj odnos menja u korist Albanaca. Pogled na Prištinu iz daljine govori da je to, kao i Beograd, grad kranova: na sve strane se nešto zida, vire

KOSOVSKI SPECIJALCI NA JARINJU:
Uzavreli septembar ili prodavanje magle

Foto: AP Photo

neke super visoke kule, menja se silueta grada iz koga je nekad virio samo jedan soliter, onaj u kome je bio Hotel Grand. Još jedna sličnost: zbog rada obližnje termoelektrane u Obiliću vazduh je opor i kiseo, baš kao kada ulazite u Beograd iz pravca Bujanj Potoka.

Kada prođem Čaglavicu, isključujem se prema Gračanici. Na tom delu puta je takođe ogromna gužva, tu su tržni centri, šoping molovi, velike prodavnice svega i svačega. Put me vodi kroz Alvaliju, nekada elitni deo Prištine, nakon čega brzo stižem u Gračanicu.

ZA PROBNI ŽIVOT

SRBI JUŽNO OD IBRA

U Gračanici se nalazi jedan od najpoznatijih manastira Srpske pravoslavne crkve. To je ujedno i ime opštine koja obuhvata više naselja. Tu me "pokupe" kolege sa Radija KIM i produžimo ka Lapljem Selu na ručak/večeru. Do restorana se brzo stiže, nekoliko minuta vožnje putem između dva naselja. Restoran je pun, odnosno bašta restorana je puna, i jedva nalazimo neki sto sa strane jer je unutra zabranjeno sedenje zbog epidemioloških mera. Iako je srpska zajednica vakcinisina otprilike u procentu kao i stanovništvo u Srbiji, mere Vlade u Prištini su stroge: i napolju se nose maske,

rade samo bašte, policijski čas je na snazi od 22 do 6 ujutro. I to se zaista primenjuje i poštuje na celoj teritoriji Kosova.

Pitam kolege da li se tu, južno od Ibra kako se često kaže, oseća tenzija izazvana krizom na severu, oni kažu da su ljudi iz tog dela Kosova odavno navikli da voze sa kosovskim tablicama kako bi mogli da žive normalno i da i sami menjaju tablice kada idu "gore" u Srbiju. Od trenutka kada se srpska vojska povukla 1999, Srbi sa Kosova žive u nekoj vrsti konstantne krize i blokade, pa može da se učini da su se navikli na takvo stanje i da se trude da o tome ne razmišljaju sve vreme.

Druženje se završava pre deset uveče da bi kelneri mogli na vreme da završe i odu kućama, da se slučajno ne dogodi da ih policija ili inspekcija kažnjavaju.

ZGRADE KOJE PROPADAJU I SIGURAN SEKS KOD SRBA

Sutradan, lep dan. Sveže i sunčano u Lapljem Selu, sedim ispred Hotela Konstantin čiji vlasnik širi posao – pravi SPA centar da bi obogatio ponudu. Krećem ka Čaglavici i pokušavam da vidim što više onoga što čini ova srpska naselja. U Lapljem Selu je veliki srednjoškolski centar koji izgleda sjajno, ali ne radi. To je jedan od projekata koji je pomogla Evropska unija, a ni lokalci nisu sigurni zašto se objekat ne koristi. Malo dalje niz istu ulicu, sa desne strane, obnovljena i lepa zgrada Doma kulture koja lagano tone u travuljinu. Domaćini mi kažu da je to pre neku godinu otvorio Vučić, ali, takođe, nisu sigurni zašto propada i ne koristi se.

Dalje, prema Čaglavici, na putu smo koji je i sa jedne i sa druge strane pun *drive-inn* motela i salona automobila. Pitam domaćine čemu služe ovi moteli u koje dolaziš autom, dovezeš se do sobe. Uveravaju me, zapravo kažu, da misle da nije prostitucija u pitanju, nego da to služi ljudima iz Prištine za dnevne seks kombinacije, jer im je tu, kod Srba, u srpskom naselju, najsigurnije – nema ko da ih vidi i "izda". Posle ovog niza soba za "dnevni odmor" put nas vodi uzbrdo prema Čaglavici u kojoj se u Domu kulture nalazi KIM radio. Tamo ćemo provesti dan, u objektu koji je osamdesetih godina otvoren uz prisustvo Momčila Trajkovića i Azema Vlasića, saznajem od domaćina, i koji bi se u međuvremenu raspao da nema KIM radija koji na neki način održava taj deo zgrade.

NE ŽELE NAS NA KOSOVU

U razgovoru sa kolegama novinarima iz redakcija širom Kosova, neke znam od ranije, neke upoznajem, čujem kako izgleda njihov život i kao građana i kao ljudi koji treba da javljaju građanima šta se oko njih dešava. Oni su u dvostrukoj blokadi: Priština je zatvorena, a Srbija

Registrovanje stvarnosti

“Još u septembru prošle godine”, kaže za “Vreme” Tatjana Lazarević, “kosovsko Ministarstvo unutrašnjih poslova saopštilo je da će vlasnici vozila na Kosovu koji poseduju KS registarske tablice biti dužni da ih zamene sa registarskim oznakama RKS. Iz ovog ministarstva su naveli da se završavaju sve procedure registracije vozila sa KS registarskim oznakama”

Najave o primeni onoga što kosovske vlasti sada nazivaju *reciprocitet* – ukidanje srpskih tablica sa oznakama kosovskih gradova i uvođenje probnih tablica za vozila iz Srbije traju već mesecima, odnosno godinama. Kosovske vlasti su ranije isticale kako se radi samo o primeni već postignutih dogovora. Beograd tvrdi da insistira na primeni briselskih dogovora, ali optužuje Prištinu za jednostranu primenu, objašnjava za “Vreme” Tatjana Lazarević, urednica portal Kossev.

U većinski srpskim sredinama, objašnjava ona, tokom poslednjih deset godina koristile su se RKS, KS i SRB tablice. Što se srpskih sredina tiče, Srbi na Severu koriste srpske tablice gradova na Kosovu i Metohiji – KM, PR, PE, GL... Ali već godinama sa njima nisu mogli da prelaze južno od Ibra jer bi se odmah zaplenile. Pravilo da ovakve tablice ne važe iz Prištine odnosilo se i na Sever, odnosno prelaze Jarinje i Brnjak, ali se defakto nije primenjivalo, pa su vozila sa ovim tablicama kojih, prema nekim podacima, ima oko 9000, nesmetano saobraćala.

Ipak, tokom godina, na Severu je sve više Srba svoja vozila registrovala u centralnoj Srbiji, na primer, KV, KG, BG, VB... Naime, sa ovim vozilima kretali su se nesmetano svuda – na severu, jugu, u centralnoj Srbiji. Slično su radili i neki Albanci registrujući vozila u Bujanovcu i Preševu...

U svakom slučaju, od 2016. do sada, za tablice RKS nastavljeno je korišćenje probne SRB na teritoriji centralne Srbije, dok su vozila sa srpskim tablicama nesmetano saobraćala na Kosovu.

Konačno, iz tog navodnog tehničkog aranžmana iz 2016, jedna od glavnih vesti koja je obostrano potvrđena jeste bio aranžman produžetka tzv. neutralnih tablica KS, za još narednih 5 godina, dakle do 15. septembra 2021. (dakle, od 2011. do 2016, pa do 2021) sa razumevanjem da će se dve strane u Evropskoj uniji dogovarati kako dalje.

Međutim, 18. septembra 2020. u Prištini je doneta odluka o zabrani vađenja novih tablica KS, tako da je poslednja registracija za te tablice istekla ovog 18. septembra.

Još u septembru prošle godine, podseća Tatjana Lazarević, kosovsko Ministarstvo unutrašnjih poslova saopštilo je da će vlasnici vozila na Kosovu koji poseduju KS registarske tablice biti dužni da ih zamene sa registarskim oznakama RKS. Iz ovog ministarstva su naveli da se završavaju sve procedure registracije vozila sa KS registarskim oznakama.

Urednica portal Kossev podseća da je tada rečeno kako su “svi vlasnici vozila koja poseduju KS tablice, prilikom produženja registracije vozila, u obavezi da KS tablice zamene RKS tablicama, prema proceduri za produženje registracije vozila i na osnovu odluke Br. 012/2020 od 10. 1. 2020 za određivanje tarifa”.

“VREME”: Bilo je još upozorenja pre aktuelne eskalacije?

TATJANA LAZAREVIĆ: U februaru je u kosovskim medijima objavljeno da nakon 14. septembra nijednom vozilu na Kosovu neće biti dozvoljeno da poseduje KS tablice, već će vlasnici automobila morati da ih zamene sa RKS registarskim oznakama. Direktor Agencije za civilnu registraciju Bekim Hodža rekao je da se registarske tablice “KS” uklanjaju sa svih vozila koja se registruju do 14. septembra.

Broj vozila registrovanih sa “KS” tablicama prešao je 35.000 i od 14. septembra, kada registracija ističe, “KS” tablice se uzimaju i daju se “RKS” registarske oznake, poručio je tada Hodža.

Ipak, bilo je i nagoveštaja da će se nastaviti sa starom praksom?

Bekim Hodža iz Agencije za civilnu registraciju izjavio je u decembru 2017. na sastanku Komisije za unutrašnje poslove, bezbednost i nadgledanje KBS-a da će za još pet godina biti obezbeđene KS tablice za one koji ih žele. On je rekao da je bitno da ima RKS tablica, ali, pored toga, ima i ilegalnih tablica.

U ovim napetim okolnostima možda treba podsetiti da su registarske oznake KS u primeni još od 2011. a na osnovu Sporazuma o slobodi kretanja iz ove godine i aranžmana potpisanih u Briselu između delegacija Beograda i Prištine za normalizaciju primene sporazuma od 14. septembra 2016?

»

razgovara samo sa “svojim medijima”. Od Goraždevca preko Gračanice do Mitrovice oni se trude da svoj posao rade na najbolji mogući način, poštujući novinarska pravila. Iako bi novinari trebalo da se uzdržavaju od direktnog iznošenja stavova, ove kolege sa Kosova su na prvom mestu ljudi koji rade u izvanredno komplikovanim okolnostima. Objašnjavaju mi ono što tamo svi znaju pa nije vest: Kurti je napravio grešku jer nije građanima sa severa ništa ponudio, odlučio je da im oduzme tablice i da im privremene, sa kojima

ne bi mogli da idu van Kosova. Govore mi kako se i u najmanjim sredinama zahteva poslušnost, pripadnost partiji, da bi se došlo do nekog posla, i kako ni oni Srbi koji bi hteli da se “integrišu”, koji bi hteli da žive i rade u kontekstu nezavisnog Kosova, ne nailaze na razumevanje okoline i komšija Albanaca. Kao da svi zajedno izgovaraju jednu rečenicu: “Albanci nas ovde na Kosovu ne žele”, i kada to razumete, onda je vrlo teško voditi razgovore o drugim temama i ponašati se kao da je “sve u redu”.

BLISKI SUSRET SA AGIMOM ČEKUOM

A ako se na trenutak sve to zanemari i pogledate oko sebe, videćete neke zanimljive stvari koje pokazuju da se čuda kriju na svakom koraku.

Tako je baš iza zgrade Doma kulture u Čaglavici nekadašnji predsednik Kosova i jedan od vođa OVK iz rata 1998/99. godine Hašim Tači podigao porodičnu kuću u stilu engleskih viktorijanskih seoskih kuća. Ona je opasana visokim zidovima i nalazi se u Ulici Stefana Nemanje.

Foto: Marija Janković

RKS ili KS registarske tablice za vozila, u skladu sa tačkom 6 gore navedenom. Izdavaće ih nadležni organi na Kosovu, a biće distribuirane uz posredovanje EULEKS-a ukoliko bude potrebno. Svaka strana će uložiti maksimalne napore da obezbedi sprovođenje gore navedenog.

Kao privremena mera, vlasti u Beogradu će omogućiti vozilima sa Kosova koja imaju KS registarske tablice da slobodno putuju na njihovu teritoriju ili preko nje, a za svako vozilo, takođe privremeno, čiji vlasnik to bude želeo, biće dostupne privremene registarske tablice na relevantnim graničnim/administrativnim prelazima.

U jednoj od tačaka sporazuma iz 2011. se navodi da će "svi vlasnici automobila sa prebivalištem na Kosovu koristiti RKS ili KS registarske tablice za vozila. Izdavaće ih nadležni organi na Kosovu, a biće distribuirane uz posredovanje EULEKS-a ako je to potrebno". Strane su potom na osnovu aranžmana sporazuma o slobodi kretanja iz 2016. odlučile da kao privremenu meru donesu produženje roka KS registarskih tablica za početni period od pet godina, nakon čega će, kako je dogovoreno, dve strane ponovo razmotriti ovo pitanje.

Istorijat rešavanja problema sa tablicama traje već deceniju?

Primena "KS" registarskih oznaka definisana je Sporazumom o slobodi kretanja iz 2011. godine i aranžmanima potpisanim u Briselu između delegacija Beograda i Prištine za normalizaciju primene sporazuma od 14. septembra 2016.

Vlasnicima KS registarskih tablica na osnovu prvobitnog sporazuma bilo je omogućeno da vozilima slobodno putuju na teritoriju Srbije ili preko nje, dok su lica koja poseduju "RKS" oznake u obavezi da vade takozvane probne tablice.

U tehničkom sporazumu između Beograda i Prištine, donekom 2011. godine, u četiri od 11 tačaka navodi se u tački 6, kao privremena mera, da će vlasti na Kosovu produžiti važenje KS registarskih tablica za početni period od pet godina, nakon čega će dve strane ponovo razmotriti ovo pitanje, uz posredovanje EU ukoliko bude potrebno. U sledećoj tački rečeno je da će svi vlasnici automobila sa prebivalištem na Kosovu koristiti

Inače, prevod ovog sporazuma dostupan je na sajtu Kancelarije za KiM i ne predstavlja nikakvu tajnu.

Marko Đurić, tada direktor Kancelarije za KiM, izjavio je 8. septembra 2016. u Briselu da je pitanje registarskih tablica i tog dana bila tema razgovora u Briselu, ali da dogovora dve strane još nema.

Da, on je tada izjavio da je dogovorom iz 2011. koji je sa Prištinom napravila tadašnja Vlada u Srbiji bilo predviđeno da srpske tablice više ne postoje na području KiM i da se oni bore protiv ukidanja naših tablica i omogućavanja građanima koji su tada koristili KS registarske tablice da imaju produženje važenja tog perioda jer po sporazumu iz 2011. period korišćenja tih tablica je trajao pet godina i on sada ističe, rekao je Đurić novinarima u Briselu gde je tada nastavljen dijalog Beograda i Prištine na tehničkom nivou. On je rekao da još nema dogovora dveju strana oko pitanja registarskih tablica.

Nakon Đurićeve izjave oglasila se i ministarka za dijalog u Vladi Kosova Edita Tahiri. Suprotno Đuriću, Tahiri je tvrdila da je "nakon devet sati intenzivnog razgovora" postignut Sporazum o reciprocitetu registarskih tablica između "Kosova i Srbije".

Edita Tahiri je tada objasnila kako će model koji će se u budućnosti primenjivati biti baziran na modelu koji primenjuju Grčka i Makedonija, a koji podrazumeva prekrivanje državnih oznaka na tablicama

¶

VUKAŠIN OBRADOVIĆ

Dakle, Tačiju, koji je trenutno u pritvoru u Holandiji, ne smeta da živi u Ulici Stefana Nemanje, baš kao ni njegovom bratu koji živi u kući nedaleko odatle, u Ustaničkoj ulici. Kada ste u Čaglavici, idete da ručate kod Đebe, svi znaju za taj restoran, ali ko bi pomislio da ćemo u bašti sedeti sto pored Agima Čekua, koji je svratio sa trojicom prijatelja na piće. Razume se, niko od toga ne pravi veliku stvar, a domaćini kažu da jedino Aljbin Kurti nikada nije došao u opštinu Gračanica uprkos stalnoj pri-

či da će on razgovarati ne sa Srbijom, nego sa Srbima.

BARIKADE I AJVAR

Čaglavica je naselje na skoro 600 metara nadmorske visine sa perspektivom da u budućnosti postane neka vrsta prištinskog Dedinja, jer je blizu grada a vazduh je čist. Puno se zida, puno je kuća na prodaju, to jest Srbi prodaju, a Albanci kupuju i zidaju velike moderne vile ili čitave komplekse modernih kuća – valjda za onu elitu koja preko

dana ide u *drive inn* motele da "predahne". Kasno po podne završavamo naše druženje i svako kreće na svoju stranu: neko u Goraždevac, neko u Gračanicu, neko u Mitrovicu, a ja nazad za Beograd. Sa Jarinja i Brnjaka stižu vesti da nadleću avioni, a da narod peče paprike i sprema ajvar. U danima koji slede deca iz Gračanice i ostataka Kosova kreću u školu, a deca na severu ne. Njihovi su nastavnici i učitelji na barikadama. Na prelazu Merdare vraćam tablice i krećem ka Srbiji. Sa Kosova.

¶

SLOBODAN GEORGIEV

Ko tebe kamenom, ti nje

Ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin u nedelju je obišao Kopaonik i najavio da će tamo biti otvorena policijska stanica. Da usred krize na severu Kosova tamo odlazi ministar zbog jedne najave, teško je poverovati čak i kada je Vulin u pitanju

Pre tačno tri decenije, krajem septembra i početkom oktobra 1991. godine, zastale su operacije JNA na debljaci garnizona u dalmatinskim gradovima Zadru i Šibeniku. Komanda tadašnjeg Kninskog korpusa stalno je davala ultimatum hrvatskoj strani i ništa se uglavnom nije dešavalo; kada taj rok istekne, davan je novi.

Novinarska bratija okupljena u pres-centru Kninskog korpusa večeri je ubijala obično ne pričajući o dešavanjima tog dana, nego anegdotama. Kolega iz Podgorice, komentarišući ultimatum JNA, ispričao je priču iz 1968. godine, nakon upada sovjetskih snaga u Čehoslovačku. Pošto je tada bilo politički zahvalno osuditi agresiju, u nekom selu kod Bara održan je zbor meštana, u organizaciji Partije, i tu je jednoglasno podržan stav državnog rukovodstva, ali je neki kandidat za veću funkciju sugerisao glavni zaključak – da se Rusima daju 24 sata da se povuku iz Čehoslovačke, a ukoliko to ne urade, sa sledećeg skupa iz tog sela biće im upućeni još oštriji zaključci.

DRŽITE ME DA GA NE UBIJEM

Takva situacija se ovih dana preslikala u reagovanju predsednika SNS i Srbije Aleksandra Vučića, koji je NATO-u dao rok od 24 sata da natera jedinice kosovske specijalne policije pod imenom ROSU da napuste sever Kosova. Isti onaj sever za koji su se zaklinjali da na njega ROSU ne sme ući bez odobrenja jer to garantuje Briselski sporazum. Ulazili su, u više navrata, od aprila 2012. godine kada je Briselski sporazum potpisan, a osim "oštrih" saopštenja vršilaca dužnosti direktora Kancelarije za Kosovo i Metohiju Marka Đurića (koga su rutinski uhapsili i u ponižavajućem položaju doveli pred kamerama u prištinsku policiju) i sada Petra Petkovića (postao je veći obožavalac Vučića i od samog Đurića), ništa se drugo nije desilo. Izuzetak je, naravno, bio Aleksandar Vulin, ministar za zlosusedske odnose sa regionom, koji je, dok je bio na čelu te kancelarije, u crnoj parauniformi i čizmama paradirao severom Kosova.

Dolazak pripadnika ROSU na sever Kosova prošao je neprimećeno jer očigledno

ni srpske službe bezbednosti, a ni organi vlasti nisu radili svoj posao – "prevideli" su da je sporazum o tablicama, potpisan 15. septembra 2015. godine, prestao da važi pošto je istekao rok od pet godina.

Trlja ruke kosovski premijer Aljbin Kurti jer su u oktobru lokalni izbori, ima sa čim pred birače. Isto radi i predsednik Srbije Vučić, i njemu to donosi poene jer je vlast malo-malo uzdrmana novim aferama. Kurti se hvali kako je obezbedio granice Kosova i primenu zakona, a Vučić pokazuje moć vojske, kojoj ga je za "vrhovnog komandanta" proglasio Vulin, pa mu se to svidelo.

I onda kreće igrokaz – specijalci ROSU dolaze na prelaze, Srbi sa severa Kosova se kao spontano okupljaju, prave barikade, ali nikakvih sukoba nema; čak zvaničnici Srpske liste (filijale SNS na Kosovu) sprovode te snage, kada im je smena, do određenih punktova. KFOR i EULEKS nisu preterano zabrinuti jer znaju da se radi o marketinškim političkim farsama za domaću upotrebu, i Prištine i Beograda. Znaju i po tome što se saobraćaj preko prelaza Merdare (iz

ga saopštenjem

MNOGO BUKE NI OKO ČEGA:
Nebojša Stefanović u obilasku Vojske
Srbije na granici sa Kosovom

Foto: Darimir Banda; FoNet; Darimir Banda

pravca Kuršumlje) i Končulj (od Bujanovca) odvija normalno, nema ni barikada ni bilo kakvih problema ni zastoja.

Da bi podigao rejting, Vučić preko svojih seiza, političkih i posebno medijskih, maltene proglašava ratno stanje, šalje vojsku, specijalne jedinice, tenkove, i u tome, ako je verovati "uglednom" tabloidu "Srpski telegraf", ima čak i podršku ruskog predsednika Vladimira Putina, koji mu je poslao poruku da "šalje tenkove".

Dižu se avioni MiG-29, doduše bez bombi i raketa, da patroliraju uz granicu sa Kosovom, tu su i dva "orla", pa helikopteri Mi-35 (Vučićeve "đavolje kočije", kako ih je sam nazvao), Erbasovi H-145, sve bez naoružanja, kao da je u pitanju prikaz povodom Dana vojske ili svečanost promocije novih oficira. Pre toga objavljuju se snimci kako kolona sa hamerima specijalne brigade dolazi u Rašku, onda po dva "Miloša" i "Lazara" na par kilometara od Jarinja, pa to "slučajno" snime kamere RTS... Ukratko, loši scenaristi i još lošiji reditelji.

Jer niko od odgovornih i nadležnih iz vojske da ukaže kako je MiG-29 lovac presretač, namenjen isključivo za borbu u vazduhu i da je nedopustivo da leti tako nisko, jer bi bio meta za obične protivavionske rakete koje se ispaljuju sa rame-na. Niko da podseti da su svi ti lovci koji

su poleteli prvih dana NATO agresije bili uništeni, a da neprijatelja nisu ni videli, a pogotovo pokušali da dejstvuju. Kosovo čuva NATO i svaki takav pokušaj bio bi samoubilački. Vučiću je, međutim, važno da "podigne moral" i Srba na severu Kosova i svojih pristalica u centralnoj Srbiji. Šta mogu dva "Miloša" i dva "Lazara", osim da ulivaju lažnu nadu Srbima na severu Kosova da će ih Srbija braniti?

Iz kasarne "Jarčujak" u Kraljevu, gde je smešten oklopni bataljon treće brigade Kopnene vojske, poslana su, kažu upućeni, čak četiri tenka u Rašku. A nekoliko dana uoči početka bombardovanja 1999. godine iz Kraljeva je, gde je bila smeštena velika 252. tenkovska brigada, jedan broj oklopnjaka u koloni otišao na Kosovo, i tako su se dobro maskirali da ih NATO nije uspeo locirati. Kada je bombardovanje počelo, ostatak jedinice, njen veći deo, na vagonima se prebacio na Kosovo, a da nisu bili otkriveni. Ovoga puta neko je, očigledno, sugerisao Vučiću da je angažovanje oklopnih jedinica nepotreban i skup "sport".

TEORIJA I PRAKSA

Kada je u pitanju Kopnena vojska, tu su stvari drugačije. Da se htelo, pravilnom upotrebom jedinica stvari su se mogle odmah rešiti – ROSU razoružati

bez pompe, da to urade specijalci, od kojih neki u civilu, i posle se povuku u centralnu Srbiju. Vojska je poslala u delove oko Jarinja Specijalnu brigadu, koja broji oko 500 borbenih pripadnika (koliko ih je otišlo ne zna se, i ne treba da se zna), i obučeni su za dejstvo u dubini neprijateljske teritorije. Komandant jedinice je brigadni general Momčilo Talijan, koji je svoj zanat pekao 1998. i 1999. godine na granici sa Albanijom, a pripadnici jedinice su, po potrebi zadatka, ulazili duboko u teritoriju te države, iz koje su stizali teroristi. Oficira i podoficira, sa iskustvom kao njegovo, ima još u toj jedinici, kao i u 63. padobranskoj brigadi, sa otprilike istim brojem borbenog sastava i obučenom za slična dejstva. Pripadnici ne samo ROSU, nego i Kosovskih snaga bezbednosti i obične policije, u eventualnom sukobu sa njima ne bi imali nikakve šanse.

Ali, uvek postoji "ali". Sve bi to bilo teorijski lepo zamišljeno da nije ograničavajućeg faktora koji se zove NATO, koji bi mogao da reaguje u roku od maksimalno 12 sati u slučaju da Srbija izvede klasičan vojni napad, sa artiljerijskom pripremom, tenkovima, oklopnjacima i pešadijom, da silom zauzme sever Kosova, čemu se mnogi neobavešteni nadaju u kafanskim srbovanjima. Srbija je potpisnik »

međunarodno-pravno priznatog Kumanovskog sporazuma i tu je kraj. Svako slanje njenih snaga na Kosovo značilo bi kršenje i žestok odgovor NATO-a. Kako je to izgledalo, videlo se 1999. godine.

Ali se zato, zbog prodavanja iluzija, jedinice druge brigade u Kraljevu, treće u Nišu i četvrte u Vranju drže u povećanom stanju borbene gotovosti, takozvanim "kasarnskim uslovima" (pripadnici ne smeju da idu da kućama, sve vreme su u kasarnama). Paradoks je i što se rezervisti iz Vojvodine proteklih dana pozivaju na "vojnu vežbu" u Niš. Možda to ima veze sa Vučićevom izjavom kako 70 odsto vojske čine ljudi sa juga, a malo ih je iz Beograda i Vojvodine.

Kako izgleda ta predstava, najbolje je opisao jedan vojni penzioner, sa iskustvom u ratu: "Da se hoće nešto ozbiljno, istureno komandno mesto bi odavno bilo na Rudnici (poslednje naselje prema Jarinju), sa komandantima 72, 63. brigade Žandarmerije. Kakvi tenkovi, oni su laka meta i bespotrebna žrtva... Specijalni timovi Vojske zauzmu prelaz, pohapse osoblje i na pogodnim mestima organizuju odbranu prilaza sve do Zvečana. Žandarmerija u civi-

lu, zajedno sa ljudima iz Kosovske Mitrovice, zauzme položaj na Ibru i blokira prolaz prema Zubinu potoku kod Čabre... Pre toga doturiš oružje, organizuješ i pregrupišeš enklave. Za ozbiljniju varijantu imaš spremne operativne sastave za upad na pravcima Podujeva, Vučitrna, Binačke Morave, Istoka... Ja to onako, 'laički'".

ŽRTVE "DOGOVORENIH KRIZA"

Čovek je pomenuo Žandarmeriju, koja jeste policijska jedinica, ali čisto borbena, vojnog tipa, a primetno je da se ona ne pominje u svim ovim događanjima. Međutim, onaj ko ide autoputem, posebno na delu od Pojata do Kruševca i dalje, primetiće veliki broj vozila Žandarmerije koja idu ka Kopaoniku. A južni deo te planine, od Pančičeva vrha naniže, pripada Kosovu i direktno se naslanja na sever. Prilično je neprohodan što se puteva tiče, težak za čuvanje famozne "administrativne linije" i idealan za ulazak specijalnih snaga na Kosovo – pogotovo onih koji već poznaju taj teren, bilo da su poreklom odatle ili su tamo ratovali. Dok je postojala Protivteroristička jedinica MUP-a, njeni pripadnici su bez pro-

blema preko Kopaonika odlazili na izviđanje po Kosovu, neprimećeni od bilo koga. Deo njih je po rasformiranju prešao u Žandarmeriju, deo u SAJ. Kad god je Vučić od 2012. godine dolazio na Kosovo oni su, u civilu, naravno, bili tamo. Bili su i kada je trebalo pružiti podršku Srpskoj listi i zastrašiti eventualne protivnike.

Da su i sad na Kosovu, nema sumnje. Odred Žandarmerije ima u proseku 400-500 borbena sposobnih pripadnika, ostalo su prateće službe, ali itekako bitne. Odred iz Kraljeva pokriva zonu Jarinja i dela Kopaonika, deo prema istoku je niški, a beogradski se uključuje po potrebi. Prilično respektabilna sila, samo kad bi dobili nalog za akciju, koji, po običaju, neće stići. I ti ljudi su, kao i oni iz vojske, najveće žrtve "dogovorenih kriza".

Poslovično medijski hiperaktivni ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin sve to je i nehotice potvrdio kada je u nedelju obišao Kopaonik i najavio da će tamo biti otvorena policijska stanica. Da usred krize na severu Kosova tamo odlazi ministar zbog jedne najave, teško je poverovati, čak i kada je Vulin u pitanju. ¶

DAVOR LUKAČ

Utorak 5. oktobar 2021. u 20h

Beograd, Dobračina 59

DORČOL PLATZ

ODUSTANI SRBIJO !?!!

Kroz događaj vas vode:

Aleksandra Janković (glumica)

Branislav Trifunović (glumac)

nakon toga nastup benda

organizatori:

NOVI
OPTIMIZAM
www.novioptimizam.rs

Gradanske
inicijative

Halo, je l' čuješ, nemoj da psuješ

Tobožnja afera "Dripac Marko Vidojković psuje majku predsedniku Srbije" samo još je jedan igrokaz za zamajavanje normalnog sveta dok mu zamajavači drže ruku duboko u buđelaru

*Fuck you (Fuck you), fuck you very, very much
'Cause we hate what you do
And we hate your whole crew
So, please don't stay in touch*

*Fuck you (Fuck you) very, very much
'Cause your words don't translate
And it's getting quite late
So, please, don't stay in touch*

Znate već kakvi su kolumnisti (da ne kažem kolumnjare, kako nas je lepo zvao Miša Vasić, naročito otkad se i sam među nas upis'o, čisto da dokaže kako i na tom terenu može da bude bolji od mnogih starosedelaca): i kad pišu o drugima, oni zapravo uvek pišu o sebi. Pa, hajde da i ja u razmatranju naše ovonedeljne teme krenem sa te drage tačke – od sebe.

Svakakve neverovatne i zaumne stvari su mi zamerane sa svih, pa i sasvim neočekivanih strana za ovih nekoliko decenija otkad s tzv. javnošću delim svoja, što se kaže, *sećanja i razmišljanja* (N. Mandeljštam), ali jedna od kanda ipak ubedljivo najuvrnutijih optužbi stigla je na moj račun pre nekih petnaestak godina od nekog napornog književnog poletarca (na pragu sredovečnosti): da ja, naime, svesno i iz ko zna kojih niskih (plaćeničkih?) motiva promovisem izvesno šund piškaralo Marka Vidojkovića, i da sam otuda viđen da budem krivac za strahotne posledice po srpsku književnost koje će nastati time što njegove banalne, psovačke romančice tretiram kao da su ozbiljna književna dela.

I tada i sada optužnica mi je bila urnebesno zabavna, ali u osnovi promašena: jesam pisao (možda i prvi, jebemliga) o Marku sa izvesnim uvažavanjem jer je to zasluživao – smešten u odgovarajući žanrovski i kulturološki kontekst – ali je malo preambiciozno reći da sam ga ja "lansirao": ma kakvi, taj vispreni i svestrani čovek ogromne energije sam je po sebi raketa dugog dometa, lansirao se on sam, i nema te protivvazdušne odbrane koja će ga tek tako skinuti. Super, neka je živ i zdrav. Kao i onaj nedaroviti gnjavator i samonabeđeni higijeničar srpske književnosti i kritike koji nas još od tada povremeno olajava, sve unjkavijim glasom sredovečne, besprizivne neostvarenosti.

Kako god, za razliku od brojnih novinara koji – pretežno bez pokrića – čeznu za tim da, kad porastu, budu pisci tzv. lepe književnosti, Marko je krenuo obrnutim putem: prvo se afirmisao romanima, a tek posle (verovatno zbog dražesnog pritiska faktora zvanih struja+telefon+infostan) uplovio i u no-

vinarske vode; u oba slučaja kao totalni samozvanac, ne pitajući domoroce za plovnu i ribolovnu dozvolu. I zato je u oba slučaja prekršio sva moguća pravila: ne toliko što je hteo da ih krši koliko što nije imao pojma kako ta pravila glase, ko ih utvrđuje i kontroliše njihovo poštovanje. A kako je Marko u osnovi jedan obični pankerski čoškaroš sa Palilule, rekao bih da mu se za ta pravila od početka živo je... fućkalo.

Stavio sam ove tri tačke na reč "jebalo" zato što, je li, nije lepo psovati, jer šta ako nas čuju deca sa veelikim anđeoskim očima ili, šta znam, hipersenzitivne premijerke i druga divna stvorenja sa posebnim leksičkim potrebama? Uostalom, ja sam ozbiljan, sedobrad čovek u ozbiljnim godinama i u ozbiljnim novinama, a Marku je lako, još je relativno mlad i još je relativno šalabajzer... ☺

Dobro, našalili smo se malo, 'ajmo sad ka tzv. meritumu stvari. Jasno je da je tobožnja afera "Dripac Marko Vidojković psuje majku predsedniku Srbije po naredbi Đilasa, Šolaka i Hogara Strašnog, zla opozicija i pokvarene penzionisane profesorke prava se zlorado naslađuju, a Pristojna Srbija koja se, gle, nekako sva okupila oko Predsednika Vučića se zgražava i neeee može da verujeeee šta čujeeee" samo još jedan igrokaz za zamajavanje normalnog sveta dok mu zamajavači drže ruku duboko u buđelaru. To što i građanka Brnabić sa svojih premijerskih visina aktivno učestvuje u tome njen je izbor, i taj je izbor moralne, a ne estetske naravi. I to je izbor da se stane na stranu pravih dripaca i njihovih i te kako ozbiljnih i stvarnih nepočinstava.

A stihove navedene na početku ovog teksta peva Lili Alen, i upućeni su bili Džordžu Bušu mlađem, u vreme dok je bio predsednik SAD. Lili nije baš neka pankerka niti alternativka, pre bi se reklo da je mlada pop diva inteligentnog mejnstrima, sklona zaraznim refrenima, pa je tako i ova pesma bila globalni hit, besomučno se vrtela i po našim umerenjačkim radio stanicama, formatiranim za taksiste, samoposluge i frizeraje. I nije poznato da ju je Kondoliza Rajs u ono vreme bilo kako komentarisala. Lili, doduše, nije spominjala Džordžovu majku, zato što su psovke u Anglosasa drugačije, više su individualizovane, dok se uža i šira familija ostavljaju na miru...

A da li bi ti, Pančiću, ikada tako psovao našeg predsednika? Ne, ne bih. Jer ja nisam Vidojković, i jer mi nije blizak takav način izražavanja. Ali, kao ni kod Lili Alen, u tome ne vidim ništa uistinu skaredno, jer je sva skarednost sadržana u onome što psovani čini milionima svojih podanika. Bes i protest psovača ili psovačice tu je samo akt nužne samoodbrane.

Bog, porodica i otadžbina

Prošle sedmice su se u Budimpešti sastali bećari, odnosno oni strani državnici koje Viktor Orban na dubokoj periferiji desnog ekstremizma još uvek može da izvede na binu, među njima i Aleksandar Vučić. Ostali u Evropi su sa gađenjem okretali glavu na drugu stranu u stilu koleginice Maje iz Zagreba koja je napisala: "Koji vi bal vampira imate danas tamo... Čitam izjave i citate govora, pa se štipam... još samo da se počnu dizati i pjevati *Tomorrow belongs to me...* i eto ti kabarea"

Za "Vreme" iz Budimpešte

Zvuči malo paradoksalno, ali je tzv. Demografski samit izmišljen u kabinetu mađarske vlade kao odgovor na migracijsku krizu 2015. godine. Da se podsetimo: u najdramatičnijem periodu tadašnje sirijske krize na hiljade migranata je stiglo na mađarsku granicu, odakle su ih mađarske vlasti namerno usmeravale prema glavnom gradu. Oko istočne željezničke stanice danima su čitave porodice živjele pod vedrim nebom ne bi li cela zemlja videla "svu opasnost" od "najeзде nepoznatih stranaca sa opasnim namerama".

Potom su izbeglice puštene prema zapadu gde ih je primila kancelarka Angela Merkel. Ovaj manevar sa ljudskim bićima i politička kampanja koja je usledila sa antimigrantskim i antisoroševskim plakatima bio je temelj ponovne dvotrećinske pobjede Viktora Orbana 2018. godine.

Ovogodišnji demografski samit je služio istoj svrsi: geslo zaštite porodice i (javni) pokušaj podsticanja nataliteta nisu ništa drugo nego poziv na zaštitu belog hrišćanskog stanovništva, poruka da migranti ne mogu da popune prazninu koju ostavlja rapidno opadanje broja stanovnika. Tužno-smešni poster "onima koji dolaze" poručuju da moraju da poštuju mađarsku kulturu – i to na mađarskom jeziku.

Jer poster nisu namenjeni migrantima, već onim glasačima (a ima ih od dva do dva i po miliona) kod kojih je stvoren ili ponovo oživljen rasistički pogled na svet. Ni ovaj, četvrti po redu samit, koji je održan prošlog četvrtka i petka u prelepom Varkert bazaru na dunavskoj strani Budimske tvrđave, nije se razlikovao od prethodnih. U toku je žestoka predizborna kampanja, a mađarski premijer mora da pokaže svojim vernim glasačima da nije izolovan u svetu diplomatije,

da kod njega rado dolaze u goste velika ni svetske scene poput Aleksandra Vučića i Milorada Dodika, premijera Slovenije i Češke Janeza Janše i Andreja Babiša i počasnog gosta Majka Pensa, drugog čoveka propale Trampove administracije.

SVE JE POČELO OD PSA

Mađarski mediji pomalo sarkastično navode da je predsednik Srbije, kao prvi govornik, dao veseo ton hepeningu pričajući o tome kako fotografije pasa na društvenim mrežama ubiraju mnogo više lajkova i pozitivnih komentara od fotografija dece. U malo ozbiljnijem delu govora i Vučić je dao svoj doprinos osnovnoj, antiliberalnoj svrsi samita: kritikovao je odnos javnosti prema demografskim pitanjima rekavši da njom dominira "liberalni politički marksizam".

"Taj liberalni marksizam podučava ljude novim teorijama koje bi trebalo da promene njihove živote, ali ih menjaju tako da gubimo mogućnost za opstanak", rekao je predsednik Srbije. Ni ovog puta nije propustio priliku da po ko zna koji put pohvali svog domaćina i ukaže na suštinu istorijski dobrih srpsko-mađarskih odnosa. Vučić je objasnio da je Orban "bio hrabar", da je znao da treba nešto da se uradi da bi se poboljšali odnosi između Mađarske i Srbije, te da su Srbi pre deset do petnaest godina na sportskim takmičenjima uvek navijali protiv Mađara, a da sada i u poslednjih godinu dana, bez obzira protiv koga Mađarska igra, 80 do 90 odsto srpske populacije navija za Mađarsku.

PORUKE SA SKUPA

Bivši potpredsednik SAD Majk Pens je optužio liberalnu globalnu elitu koja "širi laž da je porodica prevaziđeni mo-

del". Poznati protivnik abortusa je izazvao nemalu nelagodnost kod domaćina kada je pozvao lidere Srednje Evrope da stanu uz SAD u borbi protiv Kine, koju je optužio da krši ljudska prava i da je prouzrokovala pandemiju kovida 19. S obzirom na bliske veze nekih prisutnih državnika sa Pekingom (kineska pruga Beograd-Budimpešta i ostale kineske investicije u Mađarskoj i Srbiji), ova izjava nije izazvala naročito oduševljenje.

I član Predsedništva BiH Milorad Dodik (njegovo prisustvo se ne može drugačije shvatiti nego kao povećanje broja zvaničnika) optužio je Zapad da je sebičan, zbog čega se navodno prazni Balkan (?). Dodik je rekao da će na mesto mladih koji hrle na Zapad doći ljudi sa drugačijem kulturom, koji se neće asimilirati. Rekao je i da njegova zemlja neće postati parking za migrante. Propustio je da kaže kako namerala da zadrži mlade, ako ne u celoj Bosni i Hercegovini, onda bar u Republici Srpskoj.

Premijer Slovenije, koja trenutno predsedava Evropskom unijom, i najnoviji bliski saradnik i sledbenik Viktora Orbana Janez Janša bio je umereniji. On je čak pohvalio EU zbog toga što je kreirala posebno telo za demografiju. A češki šef vlade Andrej Babiš, kome takođe uskoro predstoje izbori, zamerio je zapadnim političarima što dopuštaju ilegalnu migraciju i pohvalio Orbana zbog njegove borbe za odbranu Evrope. Babiš je imao tu čast da ga njegov domaćin dan ranije odvede na mađarsko-srpsku granicu i pokaže mu ponos svoje vladavine – žičanu ogradu. Na snimcima državnih medija vide dvojica se premijera kako samrtnički ozbiljno slušaju raport nekog debeljuškastog oficira. U vanrednim situacijama zahteva se vanredna pažnja. U Mađarskoj je-

ste u zakonskom smislu na snazi vanredno stanje mada migranata jedva da ima.

ŠEST MUŠKARACA I JEDNA ŽENA

Viktor Orban je na samitu rekao da su "porodice pod opsadom", dodao da ih napadaju liberalne snage na Zapadu, te umirio sve prisutne rekavši da se on "nikada neće predati". Optužio je Zapad i zbog smanjenja stanovništva u istočnoj i srednjoj Evropi, koje su najviše pogođene belom kugom.

Orban smatra da Zapad taj problem hoće da reši tako što će dovesti migrante kao novu radničku klasu. On je optužio raznorazne zapadne nove marksističke, levičarski pokrete da već u obdaništima hoće da kvare našu decu, da propagiraju slobodnu promenu pola i prave od dece buduće aktiviste za prajdove. Šlag na tortu bila je izjava njegove ideološke savetnice Marije Šmit da pokret *Me too* "masovno kastrira muškarce".

Orban je govorio i o međunarodnim odnosima, upozorio da su Mađarska i svetska konzervativna misao (Bog, otadžbina, porodica) pretrpeli nekoliko politički osetljivih poraza, kakvi su Bregzit, odlazak Trampa i Netanjahua. Upitao se i šta će biti posle izbora u Nemačkoj, pošto su vlade Angele Merkel bile solidan oslonac njegovom Fudesu, koji je zauzvrat nemačke firme u Mađarskoj, poput

Audija, BMW-a i Mercedesa, zasipao svim mogućim povlasticama.

Prilikom otvaranja Demografskog samita o podsticanju rađanja, na bini je stajalo šest muškaraca (Orban, Vučić, Dodik, Babiš, Janša, Pens) i jedna žena, mađarska ministarka za porodične poslove Katalin Novak. Njena uloga se svela na ulogu moderatora. Kako i priliči.

DOVIĐENJA U MARBELJI

Neposredno po završetku budimpeštanskog skupa odjeknula je vest da su se najstarija ćerka Viktora Orbana Rahel, njen suprug Istvan Tiborc i njihovo troje dece iznenada preselili iz Mađarske u Španiju, preciznije u Marbelju. Svoje najstarije dete već su upisali u тамошnju privatnu školu (godišnja školarina iznosi šest hiljada evra). Tiborc, navodno, tamo ima neke poslove, neki mali hotel od nekoliko stotina soba i još ponešto.

U čemu je problem? Gore pomenuti Tiborc nije nepoznat ni javnosti u Srbiji, jer je njegova firma pravila javno osvetljenje u nekim gradovima po Vojvodini. On je jedan od najbogatijih Mađara, nacionalni zet koji pripada novoj eliti i čije firme redovno i lako pobeđuju na raznim tenderima. Kada je antikorupcijsko telo Evropske unije OLAF pre nekoliko godina pokrenulo istragu u slučaju Tiborcove

U DOBROM DRUŠTVU:

Andrej Babiš, Janez Janša, Viktor Orban, Aleksandar Vučić, Milorad Dodik

Foto: AP Photo

firme Elios i zatražilo da vrati oko 43 miliona evra zbog korupcije, Orbanovala je diskretno odustala od zahteva da EU plati račune Eliosa tj. naknadno odustala od donacija da bi sprečila dalju istragu.

Ni Rahel nije bila besposlena, imala je (ili još ima) važnu ulogu u turizmu i modnoj industriji. Mađarski režimski mediji su nju i njenog muža promovisali u idealan mađarski par koji je tako uspešno stao na sopstvene noge.

Opozicija koja upravo završava prvi krug predizbora, na kojima je glasalo više od pola miliona ljudi, tvrdi da se radi o početku opšte bežanije pre očekivanog izbornog poraza u aprilu iduće godine. Oni malo skeptičniji kažu da se familija Tiborc sklanja iz javnosti do izbora, da ne bi bila meta novih korupcijskih afera. Ima i onih koji misle da je Marbelja (inače omiljeno stecište međunarodnog kriminala) samo deo procesa prebacivanja novca i ostalih sredstava u inostranstvo.

Bilo kako bilo, Orbanovala sopstvena familija je dala ubedljiv odgovor na njegovu poruku sa Demografskog foruma: Bog, otadžbina, porodica.

GABOR BODIŠ

Nije svakom kroz selo pjevati

Izgleda da je Goranu Vesiću dozlogrdilo da bude skriveni čovek za tajne operacije ili antipatični politički gromobran. Zato je odlučio da – šta košta da košta – počne ozbiljno da radi na promeni svog imidža i tako ojača svoju poziciju u stranci.

Možda, kao nekakvo nevoljeno dete, ima i iskonsku potrebu za ljubavlju

I ma u savremenom svetu mnogo skribomana koji u nekoliko decenija objave desetak ili dvadesetak knjiga koje niko ne pročita, čak ni urednici i članovi najuže familije. Neuspesi ih, međutim, ne sputavaju: nastavljaju da rade još većom žestinom ubeđujući sebe da su neshvaćeni geniji. Samo retki, baš retki, i jesu geniji koje će kasnije neko eventualno otkriti i rehabilitovati, a većina su jednostavno ljudi koji su beskraino netalesovani pa im ni danonoćno pregalaštvo ne može pomoći. Postoje i političari koji se celoga svog života strasno bave politikom, a što su više prisutni u javnosti, to im je rejting sve slabiji, odnosno sve su odbojniji građanima. Često tu ima nepravde, jer ponekad mnogo veće barabe od njih bivaju strašno popularni i ljudi im svesrdno daju svoj život na čuvanje, ali neko ima dar da proda priču, a neko ne.

Zamenik gradonačelnika Beograda Goran Vesić u politici je prisutan više od dve i po decenije, i to ne samo u Srbiji nego je svoja znanja prodavao i po regionu (bio je savetnik u kampanjama Mila Đukanovića i Biljane Plavišić, učestvovao u izbornim kampanjama i u nekim drugim državama), ali je nekako uvek bio u senci. Od kada je izašao na velika svetla pozornice 2014. godine, prvo kao gradski menadžer i pomoćnik gradonačelnika Beograda Siniše Malog, a potom kao zamenik gradonačelnika i praktično prvi čovek glavnog grada, njegov rejting je konstantno veoma loš. Ima nešto u njegovoj pojavi što građane iritira, a i rezultati rada su mu katastrofalni. Međutim, treba reći da u srpskoj politici rezultati nisu nešto baš toliko bitno. Više je bitna medijska pojavnost, a Vesiću je pasulj po rođenju tako pao da ljudima, nekako sasvim prirodno, ide na živce. Kada smo

kod rezultata, treba biti pravičan i reći da nije Goran Vesić glavni krivac za to što je Beograd postao mesto kiča i nemogućeg življenja. Kao prestonički operativac, on sigurno ništa važno nije uradio (čitaj: uprskao) a da mu se nije naredilo "odozgo".

Dok uporni skribomani završavaju na margini, u politici stvari stoje drugačije. Ne postoji u politici tako loš materijal da se od njega ne može napraviti koristan "čimbenik". Nepopularni, odiozni "kadrovi" mogu, naime, da budu veoma upotrebljivi tamo gde je politika gadna i prljava rabota, ako oni u njoj dobro plivaju. Oni su prinuđeni da u nedostatku popularnosti "odrađuju" poslove na koje drugi ne bi nikada pristali. Osim toga, kažu analitičari, odbojni funkcioneri služe i da odgovornost, nezadovoljstvo i mržnju navuku na sebe, da budu neka vrsta gromobrana kojim se štite oni iznad njih, a koji tada izgledaju lepše, čistije i nevinije. To je ona praistorijska priča o dobrom vladaru koji se okružio lošim ljudima. To je i ona narodska priča o lepoj devojci koja u noćni izlazak sa sobom vodi svoju neprivačnu drugaricu kako bi kontrast učinio svoje.

DA LI ĆE SE SNS OGRADITI OD VESIĆA?

Već duže vreme se sluti da će jedan od glavnih aduta Srpske napredne stranke na narednim izborima u Beogradu biti promotivno ograđivanje od Vesićevog lika i dela. Opozicija će se, kažu, zeznuti ako misli da kampanju za beogradske izbore, od kojih toliko toga očekuje, zasnuje na njemu. Ovo, međutim, ne znači da će Vesića SNS pustiti niz vodu, jer su takvi, višedecenijski političari premazani svim bojama, izuzetno korisni za stranku i njene prihode. Osim toga, on je i čuvar brojnih beogradske poslovnih i političkih tajni

koje nikako ne bi valjalo da dospeju u javnost ili van "kruga poverenja". A nesumnjivo je da će te tajne Vesić znati da proturi u javnost ako bude ostavljen na cedilu.

Izgleda da je, međutim, Goranu Vesiću dozlogrdilo da bude skriveni čovek za tajne operacije, što je bio u dobrom delu svoje karijere ili da bude antipatični politički gromobran, što je postao otkako su naprednjaci došli na vlast. Zato je odlučio da – šta košta da košta – počne ozbiljno da radi na promeni svog imidža i tako ojača svoju poziciju u stranci. Možda, kao nekakvo nevoljeno dete, ima i iskonsku potrebu za ljubavlju, pa je krenuo u potragu za njom. Kako god bilo, kao da veli: kad je mogao Vučić uz upotrebu da postane toliko popularan, što ne bi i on mogao postati političar za kojeg će ljudi rado glasati. Mnogi, međutim, tvrde kako je u pitanju veoma teška i zahtevna misija, takoreći nemoguća. Na društvenim mrežama se neko dosetio one narodne da "nije svakom kroz selo pjevati". A neki su parafrazirali cinične junake čuvene serije *Mučke*: pre će Milvol osvojiti Ligu šampiona nego što će Vesić postati voljen političar. Neki drugi, međutim, smatraju da je kampanja koju Vesić vodi u poslednje vreme dala rezultate i da je on znatno popravio imidž. Sa druge strane, svaki njegov medijski prodor prate kontroverze koje proizvode kontraefekte.

Kampanja za promenu imidža Gorana Vesića faktički je započela pre dve godine kada je objavio čuvenu *Knjigu o Beogradu*, koja je prvobitno postala čuvena po promociji na kojoj se desio incident. Incident koji je u režimskim medijima predstavljen kao atentat na zamenika gradonačelnika. Ova knjiga je očigledno imala za cilj da Vesića predstavi ne kao političkog aparatčika i muljatora već kao poli-

OPREZ NA PUTEVIMA: Goran Vesić

Foto: Predrag Mitić / Tanjug

tičara sa bremenitim znanjem. On je, je li, suptilni ispisivač povесnih činjenica i legendi, koji je svojom knjigom omogućio da svi oni iz zemlje i inostranstva koji ceo život maštaju da nešto više saznaju o istoriji srpske prestonice, napokon imaju štivo koje će njihovu maštu pretvoriti u stvarnost. Knjiga je, u međuvremenu, prevedena na engleski, ruski i kineski jezik, a imala je čak i minimalističku televizijsku adaptaciju na televiziji Prva. Neki zlobnici, međutim, tvrde da Vesić nije napisao niti jedan redak ove publikacije, već je angažovao izvesnog *ghostwritera*, čak mu spominju i ime, ali nećemo sada o tome. Kako god bilo, toliko se Vesić u poslednje dve godine izbudalesao sa ovom knjigom i njenim prevodima da se u pristojnom društvu njegov "izdavački poduhvat" spominje isključivo uz podsmeh, kao onomad knjige Mirjane Marković. Engleski prevod Vesić je poklonio čuvenom Bojsiju iz spomenutih *Mučki* (engleski glumac Džon Čalis), koji mu se potom zahvalio na Tviteru. Čalis je, nažalost, u međuvremenu preminuo.

TIKTOKOVANJE I KOMBI-AFERA

Ipak, prava, intenzivna kampanja za promenu Vesićevog imidža počinje nakon

maja ove godine. Tada se, naime, javno pokačao sa Aleksandrom Šapićem, za kojeg se očekuje da će biti kandidat SNS-a za gradonačelnika Beograda. Šapić je u jednom intervjuu rekao da ne vidi Vesića u "svom timu" koji će ubuduće eventualno voditi glavni grad. Vesić je oštro odgovorio, u fazonu da bi Šapić mogao da se "nauči lepom ponašanju" i da "nauči da su u SNS svi jedna porodica i svi sarađuju i sprovode politiku Aleksandra Vučića". Posle su obojica verovatno popili čušku odozgo i odlučili da svoje nesuglasice rešavaju van javnosti. Navodno su se, u međuvremenu, njihovi odnosi značajno pogoršavali, a eksplodirali su na slučaju novobeogradskog Bloka 37. Šapić je, čini se, uspeo Vesića da izbaciti iz "zone komfora", da mu ozbiljno čačne sujetu, pa mu je ovaj odgovorio žestokom kampanjom sopstvene promocije.

Krajem juna – kako kaže, na nagovor bratanice – Vesić je otvorio svoj sada već nadaleko poznati TikTok nalog, preko kojeg je odlučio da se obrati mlađoj populaciji kojoj je ova društvena mreža i namenjena. Ali i ne samo njoj, s obzirom da njegove TikTok priloge promptno prenose televizije sa nacionalnom pokrivenošću i tabloidi, redovni abonenti beogradskog budžeta. Eksperti za društve-

ne mreže kažu kako Vesićevo TikToko- vanje nije loš potez za političare koji se žele približiti novim glasačima. Oni čak smatraju da je Vesić na TikToku ostvario značajan uspeh jer ima bezmalo 24 hiljade pratilaca i mnogo, baš mnogo "lajkova". Od domaćih političara, od njega je na ovoj mreži gravidnija jedino Milica Zavelinica, koja ima nekoliko hiljada "folovera" više. Propustili su, međutim, da skrenu pažnju kako je na TikToku, kao i na nekim drugim mrežama, moguće kupiti lažne pratiocе i lajkove, i da ima mnogo sajtova koji su specijalizovani za tu kupovinu. Ne deluje da bi Vesić imao moralnih problema da pokupuje brdo "folovera" i "lajkova", kao što ne deluje da nema para za tu akviziciju.

Treba, međutim, reći da Vesić očigledno ima dobrog TikTok savetnika, koji ga je informisao da ova mreža ne podnosi teške političke teme već da služi za razbibrigu i zezanje. Stoga, u kratkim video-uracima vidimo zamenika gradonačelnika kako se, poput kakvog šoumena, krevelji nad tašmajdanskim bazenom, kako priprema palaćinke, obilazi Zoološki vrt sa lemurima na glavi, nonšalantno priča sa klinicima na košarkaškom terenu i, pričajući mandarinski, promovise svoju *Knjigu o Beogradu* na kineskom jeziku. Stručnjaci

vele da na TikToku veliku popularnost stiču oni koji "ispadnu blesavi". Taj preduslov je Vesić definitivno ispunio, samo što postoje ljudi koji su simpatično blesavi, a ima i onih zbog čijeg blesavljenja imate transfer blama. Savršeno izveštčen čovek, koji se nosi kao da je upravo progutao bejzbol-palicu, a pritom glumi opuštenog šereta – teško može da izdama simpatije. Ali možda grešimo. U svakom slučaju, Vesićevi klipovi postali su viralan predmet sprdnje na društvenim mrežama.

Inače, na poslednjem videu objavljenom na Vesićevom TikToku možemo da vidimo kako zamenik gradonačelnika Beograda u kombiju sa natpisom "Pokretna kancelarija Gorana Vesića" posećuje nekakav deo Beograda i kao priča sa građanima o njihovim komunalnim problemima. Kada se prvi put fotografija ovog skupocenog kombija pojavila na društvenim mrežama, ljudi su pomislili da je u pitanju fotomontaža. Zaboravili su da naprednjaci, a pogotovo Goran Vesić, mogu da prevaziđu svaku šalu koju mi smislimo. Ne samo da se ispostavilo kako nije u pitanju šala već su iz svega ovoga proizašle dve afere. Prvo je Vesić rekao da je kombi dobio na poklon od prijatelja, a onda se kasnije predomislio pa je rekao da je u pitanju samo pozajmica. Prilagođavao

je Vesić priču, ali su stručnjaci iz Transparentnosti Srbije utvrdili da je ovo klasičan slučaj kršenja Zakona o sprečavanju korupcije jer on dobijeni ili pozajmljeni kombi koristi da obavlja javnu funkciju.

Pritom je Vesićev kombi-prijatelj niko drugi do kontroverzni novosadski advokat Nemanja Aleksić, izuzetno blizak Srpskoj naprednoj stranci, koji zastupa brojna javna preduzeća i banke, a veliki poslovni uspon doživljava nakon 2012. Osim što Vesiću pomaže u kampanji, ovaj advokat trenutno vodi i svoju kampanju. Želi da preuzme Advokatsku komoru Vojvodine, koja je inače u sedam navrata pokretala disciplinske postupke protiv njega. Široj javnosti je postao poznat kada je, prošle godine, podneo krivičnu prijavu

protiv popularnog TV voditelja Zorana Kesića zbog navodnog izazivanja "verske mržnje i netrpeljivosti prema vernicima". I to zato što je Kesić šaljivo komentarisao izbore u Crnoj Gori i ulogu Srpske pravoslavne crkve u njima. Kada je novinar "Danasa" Aleksića pitao zašto je davao Gorana Vesića, novosadski advokat je na pasja usta izvređao i njega i nezavisne medije i novinare.

Podelio je Vesić nedavno, u okiru kampanje, i tablete osnovcima pojedinih škola glavnog grada, što su mediji naravno predano propratili. Međutim, i ovu akciju je pratila kontroverza. Tableti su kupljeni bez tendera, u direktnom dogovoru sa Telekomom.

"Očigledno je da Vesić na ovaj način krpi finansijsku rupu ovog preduzeća, nastalu basnoslovnom kupovinom prava za prenos Premijer lige, čiji je konačni cilj gašenje i ono malo nezavisnih medija koji su opstali. Kupovina tableta neće u potpunosti rešiti problem kupovine udžbenika, ali omogućavaju Vesiću da preko kontrolisanih medija vodi besomučnu kampanju za gradonačelnika Beograda", saopštila je Demokratska stranka.

Ovde smo naveli samo neke najsigurnije akcije za pridobijanje poverenja građana koje sprovodi Goran Vesić, a ima ih još i tek će ih biti. Zlob-

nici kažu da bi njegovo medijsko pojavljivanje imalo pozitivniji efekat kada bi Vesić, kao što je navodno angažovao *ghostwritera*, unajmio i nekog profesionalca da ga glumi pred kamerama.

VESIĆEVA KAMPANJA U OČIMA ANALITIČARA

Politički analitičar Boban Stojanović ipak smatra da je kampanja koju sprovodi Goran Vesić polučila određene rezultate. On u razgovoru za "Vreme" podvlači da je u pitanju unutarstranačka borba za pozicije u budućoj Vladi Srbije ili Gradu Beogradu. Vesić je, po njegovom mišljenju, ozbiljno shvatio ulazak Šapića u SNS, pa je "rešio da malo radi i na ličnom pozicioniranju u SNS-u".

"Svakako je to u liniji i sa drugim razlogom za kampanju, a to je da je Vesić zaista bio jedan od najomraženijih ljudi u javnosti u Beogradu. On je potpuno promenio pristup, toliko da čak pristojno razgovara sa nezavisnim medijima i daje potpuno normalne izjave. Pažljivo bira teme, ide na nove načine komunikacije i koliko god da to nekim ljudima izgleda smešno – Vesić više nije 'štetočina' nego 'cirkusant', ali 'cirkusant' koji kao radi nešto. Siguran sam da je ovim novim pristupom smanjio negativni rejting koji je imao, a postao je i zabavan jednom delu birača. Ovo je svakako važno i za buduću kampanju za izbore u Beogradu, koji će biti neizvesni. Vesić smanjenjem negativnog rejtinga i zabavnim nastupom svakako doprinosi boljem položaju SNS-a. I mnogi će zaista reći da je 'cirkusant', ali biti 'cirkusant' kod birača je mnogo bolje nego biti 'štetočina', što je bila prva asocijacija na Vesića u ranijem periodu. Neko mu je odradio sjajnu kampanju u promeni imidža, čime je svakako popravio i svoju poziciju unutar SNS-a pred izbore", kaže Stojanović.

Bivši političar, a danas vrsni poznavalac političke scene Bojan Pajtić smatra kako je Vesić svestan da je njegov negativni imidž u javnosti ogroman balast za SNS u glavnom gradu. Pajtić kaže da je Vesićeva ambicija da ostane "alfa i omega u Beogradu i nakon novih lokalnih izbora, ukoliko Vučićeva partija odnese pobjedu".

"Zbog toga je u konstantnoj kampanji – želi da promeni utisak dela javnosti o sebi, a istovremeno pokušava da stvori kontekst u kojem bi za vladajuću partiju, ukoliko reše da ga se otarase, bilo teško da objasne zašto su sklonili nekog ko se, sa stanovišta naprednjačkih medija, toliko 'trudi', odnosno, ukoliko im već nije odgovarao, zašto su dozvoljavali da godinama faktički obavlja funkciju gradonačelnika. Jasno je da je Šapić ušao u vladajuću partiju da bi uz njenu podršku postao gradonačelnik Beograda, a opštepoznato je da on na Vesića ne računa ni u jednom formatu. Zbog toga ne treba niko da se iznenadi ukoliko Vesić, paralelno sa vidljivom kampanjom samopromocije, par meseci pred izbore pokrene i negativnu medijsku kampanju protiv Šapića, od koje će se javno ograđivati, a iza kulisa je podsticati", kaže Pajtić.

NEDIM SEJDINOVIĆ

Dinastija

Foto: print skrin

Nismo mutavi – znamo da su svi tranzicioni Karingtoni u Srbiji svoj kapital stekli uz pomoć i blagoslov političara

U ponedjeljak su na televiziji Pink emitovane prve dve epizode (od planiranih 220) domaće adaptacije čuvene serije *Dinastija*. Originalna serija nastala je daleke 1981, a kod nas je emitovana u celosti od 1984. godine. Do 1991. *Dinastija* je tako obeležila suton i kraj zajedničke države ostavši u sećanju TV publike kao simbol velike raskoši i beskonačnih porodičnih intriga u porodicama Karington i Kolbi.

Naši roditelji, ali i bake i deke, su se bespogovorno zakivali za male ekrane širom SFRJ ujedinjeni zajedničkim interesom za sudbinu dekadentnih kapitalista. Rokeri s Moravu su ih opevali (*Din Din Dinastija*), a luksuzne vile na Bežaniji gde živi Lepa Brena i danas se zovu "Karingtonke" po glavnom muškom liku.

Bogataši u seriji su svoje milione stekli u biznisu sa naftom, koja je tih osamdesetih godina postala "crno zlato" jer se svet prvi put suočio sa naftnom krizom. Kreatori serije su Ester i Ričard Šapiro, a producent čuveni Aron Spelling. Radnja je smeštena u Denver, a prvobitna namera je bila da parira *Dalasu*, seriji koja je emitovana na konkurentskoj nacionalnoj TV mreži. Rezultati gledanosti pokazuju da je rastu popularnosti na početku veoma doprineo pojava Džoa Kolins u liku famozne Aleksis, dok je publika bila poprilično zbunjena na kraju šeste sezone kada su likovi doživeli teroristički napad na venčanju Blejkove ćerke Amande sa Moldavskim princem Majklom u epizodi "Moldavski masakr".

O razmerama popularnosti serije govori činjenica da su se kao specijalni gosti pojavljivali čak i bivši predsednik Džerald Ford, njegova supruga i ministar spoljnih poslova Henri Kisindžer.

Uvođenje Aleksis kao lika značajno je pomerilo fokus serije sa naftaških ratova i biznisa na klasičnu sapunicu, a Džoa Kolins je postala megazvezda tumačeći ulogu zlobnice koju su pre nje odbile Elizabet Tejlör, Rakel Velč i Sofija Loren. Njene tuče sa Kristl u seriji postale su legendarne i prepričavale su se kao boks mečevi za titulu u super-teškoj kategoriji.

Važan element, možda i najrevolucionarniji u istoriji televizije, jeste pojavljivanje lika homoseksualca (tačnije biseksualca) Stivena, sina Blejka Karingtona. U Jugoslaviji je tako osamdesetih godina sinonim za gej osobu bio "Stiven", što je bila novost za publiku u Americi baš kao i u Srbiji.

Produkciju naše verzije *Dinastije* uradila je kuća "Emoušn" pridržavajući se zadate karakterizacije i glavnog toka radnje. Serija se emituje na televiziji Pink sa očiglednom

namerom da se parira veoma popularnim franšizama *Istine i laži* ili *Igra sudbine*, koje su televiziji Prva donele izuzetnu gledanost. Vidljiva je namera da se napravi pomak u kvalitetu produkcije, sa nekoliko boljih i poznatijih glumaca u podeli. Ruku na srce, hiperprodukcija domaćih serija je delimično zasnovana na smanjenju troškova pa se uglavnom snima u nekoliko enterijera, epizode se "stanuju", dijalozi razvlače i slika "prepričava".

Dinastija deluje raskošno i skupo, sa vilama, bazenima i skupim automobilima i raskošnim kostimima – poput venčalice naše Kristl (Kristine) koju joj šije Biljana Tipsarević.

Biće zanimljivo pratiti reakcije naše publike iz nekoliko razloga. Pitam se da li će skuplja produkcija doneti veću gledanost jer smo poslednjih godina, ruku na srce, srozali kriterijume produkcije. Narodski rečeno da li će saga o porodici Kanački (na Prvoj) pobediti familiju Kadić (Karingtone na Pinku).

Život bogatih je ovde već bio tema nekoliko serija poput *Budve na pjenu od mora*, ili *Tajkuna* pa me zanimalo kako će producenti objasniti poreklo tranzicionog bogatstva likova u našoj verziji *Dinastije*. Te pare po licenci nekako "padaju sa neba", jer dolaze od nafte koju treba otkriti, dok se kod nas milioni stižu u građevinskom biznisu. Zanimljivo je što su gledaoci osamdesetih godina na kapital i malverzacije Karingtona i Kolbija gledali sa ove strane gvozdene zavese. Danas mi imamo iskustvo neverovatnog bogaćenja malog kruga ljudi od devedesetih do danas. Muljali su uvozni lobisti, trgovci akciznom robom, piramidalni bankari, mešetari privatizacije i konačno građevinski preduzimači koji su poslednjih godina oprali više od deset milijardi evra bez pitanja o poreklu imovine. Takođe, nismo mutavi, jer znamo da su svi tranzicioni Karingtoni u Srbiji svoj kapital stekli uz pomoć i blagoslov političara. Sve su ovo neprijatne teme koje će serija *Dinastija* verovatno ostaviti po strani, pa mi se nakon emitovanja prve dve epizode čini da smo nalik na Ameriku nakon prohibicije gde vas niko neće više pitati kako ste se obogatili već gde ćete vaše milione investirati.

Ako je američka verzija *Dinastije* bila kraj jedne epohe, jer te nesrećne 1991. su simultano nestali i Jugoslavija i samoupravni socijalizam, srpska verzija je možda kraj prvobitne akumulacije i kraj tranzicije tokom koje se tačno utvrdilo ko se čega dokopao za vreme privatizacije. Sada tu novu elitu treba predstaviti svetu i gradu kroz porodične i ljubavne intrige. A narod ko narod, dok se neko bogatio, drugi su gledali serije na televiziji.

Tooo, Srbijooo

Ministarka, u kompletu boje jeseni, u poseti turšiji bila je tako uspešna da je organizovan živi lanac da bi se do gepeka službenog auta prenele kese sa ajvarom, paprikama...

Plus paunova pera, sa kojima je trebalo biti baš pažljiv

Za Koceljevu, na pola puta između Valjeva i Šapca, "zlatno doba" je nastupilo kad je predsednik opštine Veroljub Matić, sa svojom Grupom građana, još 2012. prešao u Srpsku naprednu stranku. Matić je postao poslanik, a i Koceljevi se pozlatilo, lično predsednik Vučić je otvorio most od 57 metara i most od 22,5 metara, a i predsednica Vlade, brojni ministri bili su na licu mesta i dali svoj doprinos.

ULOGA PLASTIČNOG PRASETA

Kad uđeš u Koceljevu, u tu jednu i glavnu ulicu, odma' gužva, dugačak red belih suncobrana, pod kojima posade spremaju gulaš. Podlaže se vatra, secka se luk, secka se meso, nazdravlja rakijom. Posađa vazda, sve originalni nazivi, "Amateri", "Lovci", "Ribolovci", a ima i "Očajne domaćice", "Maratonci", "Karamišljike" iz Draginja. Uzmemo pitamo, šta su karamišljike, da nisu kruške, jedan uze odgovori, jok, to je začim koji deda doneo iz Grčke, slabo kod nas uspeva, liči na paškanat, i, u suštini, to je to. Reporter nastavi beleži nazive posada, "Treće poluvreme", "Tri drugara stara", "Zasavica", "Hrtkovci", "Teča i drugari", "Mešaj mešaj", a bi i "Danska"...

Novinar tako stiže do info-pulta, na koji bio plakat "Festival zimnice", a ispred pulta crna škoda marke "superb", registarskih tablica KC 00-00. Čija kola, odgovori čovek pored njih, koji vozač, auto je službeni i u nji se vozi poslanik Matić, koji je i predsednik Skupštine opštine Koceljeva.

Kad ubeleži primer "zlatnog doba", reporter uđe u tezge iza pulta, da vidi šta ima 'vamo. Prvi pa paprike u teglama, mleveni paradajz u flašama, sok od koprive, sirup od višnje, sok od cvekle, aronije, sirće od trnjina... Pa jošte, krastavci, još krastavaca, slatko od belih trešanja, slatko od divljih kupina, još ajvara, još paprika, orahovača, sok od maline, višnje, sveže grožđe, lubenice, beli luk, bela rakija od šljive, žuta rakija od šljive, sirup od zove, pinđur, cepkani

ajvar, ljutenica, pa kolači i oblande, rotirajuća kuhinjska daska od 500 dinara, rotirajuća kuhinjska daska od 1100 i 1300, rotirajuća kuhinjska daska od 1500 dinara...

Bila i daska sa dva lica, drveni poslužavnik, šerpe i lonci, aleva paprika ljuta, aleva paprika slatka, vuneni puloveri, vuneni džemper, vunene čarape, kod Stanislava iz Svileuve imaju paprike punjene kupusom, a kod njega i diploma, sirup od zove, rakija od kajsije i struk sušenog bosiljka koji bio dekoracija. Bilo još šljiva, kozjeg sira, još kozjeg sira, ljutog ajvara, čokanjčica sa rakijom, svega od meda... Pa posni i mrsni kolači, ta "ruska kapa", štrudle i ekleri, medenjaci, liciderska srca, motorne testere, maskirne uniforme, smrznuta malina, mesarska radnja sa plastičnim prasetom na štandu, suve šljive sa košpicom, suve šljive bez košpice, paprike "somborke", bušilice, kosilice, rakija "Vizantija", rakija "Žudnja" i rakija "Orman"...

Novinara put nanese opet na info-pult, opazi kutiju sa zaštitnim maskama, uze pita domaćicu, dele li se maske, ona stručno odgovori, koji žele uzimaju, koji ne žele ne uzimaju... Kako se za maske niko nije mašo, da se upiše da na tezge bile i tikvice, zelene, žute i šarene, opažena i četen alva, svilene bombone, lulice i lizalice, venci belog luka, suvo meso, ovčije stelje, čvarci i seckana slanina, tucani čili, i još tog ajvara. Da se upiše i da na štandu sa "proizvodima od bundeve" bila bela čokolada, bila crna čokolada i bile tri velike bundeve. U sve to gospođa sa pločicom "Domaćin", da se kaže jača od sve turšije, kadifa komplet, crvene cipelice, a crvena i torba, na levoj ruci zlatan sat, na desnoj dupla zlatna narukvica, oko vrata zlatna ogrlica, a frizura iz modnog časopisa, to sve talasasto i izuvijano, pa sa izvučeni pramenovi koji su udarali na staro srebro...

Iza turšije bile dve VIP zelene šatre. U prvoj, biće glavnoj, u koju uđe gospođa "Domaćin", zeleni itison, restoranske

NA LICU MESTA: Ministarka Obradović sa poslanikom Matićem; plastično prase; gospođa sa pločicom "Domaćin"; turšija bez kokarde; turšija s kokardom; Bebek i Toba čekajući Brunclik

Fotografije: D. Todorović

stolice, beli tanjiri, zelene salvete, velika mušema sa motivom Festival zimnice. U manje VIP zelenoj šatri isto zeleni itison, u čelu šatre mušema sa grbom opštine, metalne stolice, beli tanjiri, crvene salvete, tu i treća, plava šatra, za učesnike i ostali narod, drvene klupe, beli tanjiri, kuvar koji prođe, reče da će pasulj biti gotov u jedan...

OSMEH NA GRČU

Na ulici, među kotlići, radna temperatura, odvrnuli muziku na struju, muzikanti rastegli harmonike, samo čuješ *A na mome jednom srcu, uvela je ruža...* koji prati vrisak Tooo, Srbijooo!... Sredinu ulice zauzela dvojica, jedan mnogo krupan, drugi mnogo suprotno od njega, od kojih su, oni su od Prijedora, nije Bosanski, nego Srpski Prijedor, krupniji reče da se zove Božo, a da ga zovu Toba, šatrovački od Bato, da su bajkeri, a da njegovog druga zovu Bebek... Čuli da uveče peva Zorica Brunclik, pa došli.

Na bini su bila postrojena deca iz vrtića, sve uzeše čeka ministarku imena Marija Obradović, koja nikako da stigne, jedan iz organizacije reče da je trebala doći u 11 sati, da nije Đilas postavio barikade, organizator odgovori da ne zna. Posle pola sata na ulicu, među kotlići, banu poslanik Matić sa ministarka Marija, koja bila u mnogo kvalitetan komplet u jesenje boje, koji su upotpunjavale bluza i ešarpa u jesenje boje drugih boja od kompleta. Ministarka reče da nema smisla i stade da pozdravi posadu kotlića koja je imala naziv "Niski put – Beograd". Još jednom reče da nema smisla, još jedared se pozdravi, prođe tezge sa turšijom, obezbeđenje je krčilo put, stiže do tezge sa plastičnim prasetom, gde joj opštinsko rukovodstvo uruči veliki poklon sa puno tog celofana.

Ministarka stiže do bine, voditeljka objavi da je prisutan duh tradicije, još reče da će dobrodošlicu poželeti naši mališani, mališani predoše u kolce, ministarka u slikavanje. Jedno dete izrecitova, *Pa zato svi dođite u naš kraj, da vidite šta je raj*, bi još jedno kolce, reporter iskoristi vreme uslika gospodina koji je jedini poštovao epidemiološke mere, maska ispod brade, na glavi šajkača sa kokardom i natpisom Srbija. Najaviše narodnog poslanika Matića, turi naočare, izvadi malu artiju, reče, Dragi učesnici, poštovana ministarko... mi smo organizovali Zimnicu uz sva pravila, od Kriznog štaba dobili uputstva, sve je obezbeđeno od A do Š, molim da se svi pridržavamo... Pa reče da manifestacija funkcioniše na lep način, te da će rade pijacu i uredi park u kome se manifestacija održava, dodade da se pijaca i park rade sredstvima koja obezbedila prisutna ministarka, i da zahvaljujući njoj to imamo...

Voditeljka najavi ministarku državne uprave i lokalne samouprave, poštovanu

Mariju Obradović, poštovana ministarka stade pred mikrofon, iskusno spusti mikrofon, vele bila novinarka u Kraljevo, baci kosu na levu stranu, isturi levu ruku, pa reče da nije mogla da se otme utisku kad je prolazila pored kotlića, te da je to ono što treba Srbiji, pa reče, Ja ću ovom objavom zvanično otvoriti Sajam, na to jedna žena iz publike uze viče, Uaaa, prodali ste Srbiju!, okruži je obezbeđenje plus policija, kad se ova udalji, zajednički konstatovaše da osoba Nije odavde.

Ondak se ministarka rekla u mikrofon "Tanjug Tačno", ponovila da su ljudi toliko gostoprimljivi, svi hoće da se pozdrave, toliko da je dobila osmeh na grču, grč na osmehu, toliko je bilo pozdrava. Onda ministarka, u pratnji domaćina, uđe u turšiju, prvo pa dobi ajvar u žutoj kesi, darodavac se izvini što nema crvenu kesu, ministarka svakome lepu reč, dobi lizalicu, rukohvat paunovih pera, koji pažljivo prosledi saradnicima. Obide i Stanislava iz Svileuve, prođe pored tepsija i rotirajućih daski, dadoše joj specijalitet "šljivin poljubac", teglu slatkog od belih trešanja, zagriže šljivu sušenu na suncu, zavedoše je levo, prodoše kozji sir, stadoše kod "proizvoda od bundeve", gde se ministarka opredeli za belu čokoladu...

Pohvali i suvu šljivu, koja je ekološki prihvatljiva i ekonomski isplativa, uslika se sa devojčicom sa jednom kikicom, i sa devojčicom sa dve kikice, nastavi dalje, dobi punu kesu ajvara, punu kesu teglica sa kiselim paprikama, kiseli krastavci, mešane salate, meda... saradnicima su bile pune ruke kesa, tako da organizovaše živi lanac da sve to transportuju do gepeka službenog auta.

Bi i sok od zove, čistiše je medom, stigoše do mesarske tezge sa plastičnim prasetom, tu joj dadoše punu kesu suvog mesa, slanine i čvaraka, reporteru se glasno ote, da joj sprema i plastično prase, najbliža saradnica ministarke se složi, treba nekad ljudima dati ideju. Tu bio kraj, ministarku uvedoše u VIP zelenu šatru, gde je već bila gospoja "Domaćin", posadiše je u čelo stola, naspram mušeme "Festival zimnice".

Na ulici, među oni kotlići, sve se rastavilo na sastavne delove, dimi, čvari i rsa, samo čuješ *Ajde Jano, ajde dušo, konja da prodamooo*, pa uzeše da tiltuju, *Konja da prodamooo... konja da prodamooo...* podvriskuju, Tooo, Srbijooo!

DRAGAN TODOROVIĆ

Sloboda se mora osvojiti

U Srbiji se danas protestuje zbog Zi Đina i Linglonga, zbog Rio Tinta, Makiša i Reve, zbog odluke Vrhovnog kasacionog suda u bankarskim sporovima, zbog bruke u Vrnjačkoj Banji i sramote sa vodom u Zrenjaninu. Sav ovaj građanski bunt, da bi promenio Srbiju, mora da ima jedno ishodište – poštene izbore. I pobedu normalnog života na tim izborima

Srbiji je potreban strateški politički dogovor sa Evropskom unijom i Sjedinjenim Američkim Državama. Nedavni neuspešni pregovori o izbornim uslovima uz posredovanje Evropskog parlamenta jasno su pokazali da se za normalan život u našoj zemlji moraju izboriti građani i da to umesto njih ne može i neće učiniti niko drugi. Istražan građanski otpor moguć je ukoliko imamo jasnu viziju kuda kao zemlja treba da idemo. Takođe, moramo znati kave prepreke nas na tom putu očekuju.

Amerika i Evropska unija ulaze u novu tehnološku revoluciju. Razaranje životne sredine i nepodnošljive socijalne razlike u najrazvijenijim zemljama doveli su celu planetu u zastrašujuću opasnost. Menja se filozofija ekonomskog razvoja da bi čovečanstvo izbeglo katastrofu.

Srbija je pred izborom: ili ćemo se uključiti u ovaj proces velikih promena, ili ćemo sebe osuditi na iščezavanje. U svetu, koji je zauzet tektonskim geopolitičkim promenama, niko nam neće pomoći ako sami sebi ne pomognemo.

DOGOVOR SA ZAPADOM

AKCIJA i Zajedno za Srbiju, koje predvodim, u programskom dokumentu "Zeleni dogovor za Srbiju" postavili su temelj politike i za ciljeve utvrđene ovim programom tražimo podršku od građana Srbije. Dogovor sa Zapadom, novi ljudi u politici i rešenje pitanja KiM onoliko brzo koliko je to moguće.

Verdno, nije moguće imati dobar život bez institucionalno obezbeđene slobode. Sa druge strane Srbija, koja je fizički okružena članicama EU i NATO-a, ne može rešiti svoje bezbednosne probleme i postaviti ekonomsku politiku snažnog, brzog, a održivog razvoja bez velikog dogovora sa Zapadom.

U narednih pet godina možemo potpuno da promenimo našu zemlju. Osnov nove ekonomske politike je uspostavljanje modela cirkularne ekonomije. Smanjenje upotrebe novih sirovina, ogromno povećanje recikliranja i upotreba tako dobijenih materijala u proizvodnji, produženje veka trajanja industrijskih proizvoda i drastično smanjenje proizvodnje otpada. Ovaj koncept podrazumeva suštinsko preusmeravanje budžetskih i privatnih investicija.

Amerika ima plan da u transformaciju svoje privrede uloži 2000 milijardi dolara u narednih nekoliko godina. EU je projek-

Piše: **Nebojša Zelenović**

Predsednik
Zajedno za Srbiju

tovala budžetske investicije od 1700 milijardi evra u sledećih sedam godina.

Mi u Srbiji od građana tražimo podršku za najveća moguća ulaganja u nauku, tehnološki razvoj, prosvetu, zdravstvo i kulturu. Za svaku od ovih oblasti biće formirani saveti, a u njih će ući naši najznačajniji stručnjaci, koji žive u zemlji ili u inostranstvu. Bez inicijative ili saglasnosti ovih tela neće moći da bude doneta nijedna značajna odluka u ovim oblastima.

Srbiji je potreban pokret za preduzetništvo. Svako ko želi samostalno da radi i uloži svoj novac imaće najbolji mogući poreski režim, unapred predvidljive subvencije i savetodavnu podršku za unapre-

đenje posla. Subvencije u poljoprivredi će biti najmanje 200 evra po hektaru, uz snažnu savetodavnu podršku, koja treba da omoguću udvostručenje zarade svakome ko se bavi ovom delatnošću.

Biće moguće izolovati svaku kuću i stan u Srbiji. Za ove projekte građani će moći da dobiju dugoročne, subvencionisane kredite. Svako će, na ovaj način, moći da poveća vrednost kvadratnog metra svoje nekretnine, a da istovremeno smanji troškove za grejanje. Građevinska i industrija izolacionog materijala ući će u investicioni ciklus od tri do pet milijardi evra.

Iz svakog domaćinstva u Srbiji biće iznošeno smeće, a odlaganje komunalnog otpada biće obezbeđeno na propisnim sanitarnim deponijama.

U roku od pet godina svako može da ima kvalitetnu vodu za piće i rešeno pitanje odvođenja otpadnih voda. Neće biti nijednog naseljenog mesta gde se ne prečišćavaju otpadne vode.

Kakvo opravdanje postoji da se zadužimo međudržavnim sporazumom za tri i po milijarde evra, kada nam na raspolaganju stoje fondovi EU iz kojih se bespovratno dobija i do 80 odsto novca za ove projekte?! To pitanje mora se rešiti na slobodnim izborima.

Svako industrijsko postrojenje dobiće podršku za tehničko rešavanje štetnih emisija. Onda neće biti oprosta za bilo koga ko zagađuje okolinu.

Svako mesto će imati efikasan i jeftin javni prevoz. To će dramatično smanjiti zagađenje u odnosu na današnje stanje.

Želimo da građani donesu odluku o tome da imaju pravo da neposrednim izjašnjavanjem određuju, na više od osam hiljada mesta u celoj zemlji, u šta će biti investirani porezi na imovinu koji plaćaju. Siguran sam da možemo da postignemo do-

■ Spremni smo da podržimo onoga ko u opoziciji dobije najviše glasova da postane premijer i gradonačelnik. Predlažemo sporazum o nenapadanju u opoziciji. Svi zajedno treba da radimo na formiranju biračkih odbora i odbrani biračkih mesta u toku izbornog dana. Dakle, treba da se spremamo za izbore, ali da ne odustajemo od borbe za izborne uslove. Idemo na trgove po celoj Srbiji u borbu za slobodno glasanje

govor sa EU i Amerikom o finansijskoj podršci za ovaj vid neposredne demokratije. Umesto da zavisimo od volje režimskih kabadahija, svi zajedno, kao ravnopravni građani, odlučivaćemo o najbitnijim stvarima našeg svakodnevnog života i to svake godine, poštenim glasanjem.

KAKO DA SE SRBIJA NE UGASI

Ako dobro upravljamo javnim resursima, sve ovo je ostvarivo. U Šapcu sam predvodio ljude koji su pokazali da je ovakva politika u Srbiji moguća.

Investicija Rio Tinta je paradigma nakaradnog vođenja države. Postoji stvarni rizik da ovaj rudnik ugrozi podzemne vode i potpuno onemogućiti vodosnabdevanje Loznice, Šapca i Beograda, kao i svih opština koje sa nalaze između ovih gradova. Toliko je moćno ovo veliko podzemno jezero, koje je sada ugroženo, da ima potencijal da, pored svih nas koji sada pijemo vodu odatle, snabdeva celu Vojvodinu. Tako se rešava problem u Zrenjaninu, ali i otklanja nevolja za svakoga od dve trećine stanovnika Pokrajine koji danas kubure sa kvalitetnom pijaćom vodom. Planiramo da uradimo studiju koja će pokazati kakav je ekonomski i razvojni potencijal ovog dragocenog prirodnog resursa. Koliko ova voda vredi danas, a koliko će vredeti za nekoliko decenija. Sa druge strane, moramo da znamo kako nas zlo očekuje ako upropastimo ovo prirodno bogatstvo.

Nedavno je u Beogradu organizovan Ekološki ustanak. Zajedno sa našim saveznicima planiramo da organizujemo ekološki ustanak u svakom mestu u Srbiji. Želimo da po celoj zemlji kažemo ono što je rečeno u glavnom gradu. Borićemo se za čistu vodu, zemljište i vazduh. Ali, želimo da poručimo građanima da je konačna pobeda moguća samo ako osvojimo pravo na slobodne i poštene izbore. Čvrst i istrajan građanski otpor je put za pobedu nad mračnom politikom i sveopštim bezakonjem.

Istinskoj opoziciji je neophodan razuman dogovor. Ideološki i programski bliske stranke i organizacije treba da, kao blokovi ili kolone, traže podršku građana za politiku koju zastupaju. Sa NDMBG-om, Čutom, brojnim ekološkim organizacijama, aktivistima i uglednim pojedincima AKCIJA i ZZS vode razgovore, za koje verujem da će nas dovesti do jedinstvenog nastupa. Spremni smo da podržimo onoga ko u opoziciji dobije najviše glasova da postane premijer i gradonačelnik. Predlažemo sporazum o nenapadanju u opoziciji. Svi zajedno treba da radimo na formiranju biračkih odbora i odbrani biračkih mesta u toku izbornog dana. Dakle, treba da se spremamo za izbore, ali da ne odustajemo od borbe za izborne uslove. Idemo na trgove po celoj Srbiji u borbu za slobodno glasanje. Sloboda se mora osvojiti.

U Srbiji se danas protestuje zbog Zi Đina i Linglonga, zbog Rio Tinta, Makiša i Reve, zbog odluke Vrhovnog kasacionog suda u bankarskim sporovima, zbog bruke u Vrnjačkoj Banji i sramote sa vodom u Zrenjaninu. Sav ovaj građanski bunt, da bi promenio Srbiju, mora da ima jedno ishodište – poštene izbore. I pobedu normalnog života na tim izborima.

U današnjoj Srbiji država je, u svim svojim pojavnim oblicima, postala mašina za skupljanje glasova za režim. Škole, bolnice, administracija, policija, tužilaštva, javna preduzeća jesu mesta gde se danas prave spiskovi sigurnih glasova.

Građani Srbije, u ovim teškim vremenima, donose veliku odluku o tome šta će biti s nama. Svake godine se iz Srbije iseli jedan Požarevac ili Sombor. Odlaze sposobni i samopouzdati ljudi. Oni glasaju nogama.

Svaka građanka i građanin donose odluku da li ulaze u borbu da im ćerka, sin i unuci ostanu u Srbiji. Mi, kao narod, odlučujemo o tome da li će u 21. veku Srbija biti zemlja blagostanja svojih građana ili ćemo se ugasiti zato što nismo sposobni da normalno upravljamo sami sobom.

Magija normalnog razgovora

“Prvih dvadeset-trideset minuta izlaze te izverzirane rečenice. A onda se one potroše. I šta onda? Onda počinju rečenice u kojima se usporava tempo i u kojima razmišljaju šta da kažu. Tad dobijaš čoveka. Tad čovek dobija treću dimenziju, dobijaš taj ljudski oblik. Počinju polako poštalice, počinju intimni uvidi i počinje da se otvara prozor u njih, kako oni razmišljaju, a ne kako je formulisana rečenica u kojoj nema rizika. I onda se nađu na terenu koji baš i nije prohodan i jednostavan”

Bio je kraj januara 2020. kada je Galeb Nikachević, tada glavni i odgovorni urednik NOIZZ Srbije, dela Ringier Axel Springer grupacije, dao otkaz, iako je na toj poziciji proveo manje od pola godine. Shvatio je da – više ne može. Bio je podstanar, sa porodicom i kreditom za auto, i bio je, kako kaže, bez plana B. Hteo je da proba da nađe neki drugi posao, a ako mu to ne uspe, da ode sa porodicom na Novi Zeland, što je, kako kaže, već bila skoro gotova priča.

Samo nekoliko nedelja kasnije, korona je okovala svet, zatvorila granice i Srbije i Novog Zelanda i potpuno presušila sve priloge Galebove porodice. Kako kaže, u februaru je njihovoj ćerkici bio prvi rođendan, pa su od novca koji su tada dobili uspeli da plate naredne dve kirije.

“Vrtić nismo morali da plaćamo jer je bio zatvoren, na kredite su stavili moratorijum na tri meseca, ali u martu je došao trenutak da više nema para. Na kraju meseca nemamo za kiriju, ja nemam ništa. To je bio baš težak trenutak”, kaže Nikachević za “Vreme”.

Sada, godinu i po dana kasnije, podkast koji je proizvod porodične manufakture Galeba i njegove supruge, beleži vrtoglavu posećenost, što u audio-verziji, a naročito na Jutjubu, gde njegove emisije imaju i po nekoliko miliona pregleda za mesec dana.

Nikachević za “Vreme” govori o tome zašto je napustio siguran posao u velikoj medijskoj korporaciji i kako je uz pomoć štapa i kanapa na početku došao do toga da proizvodi nešto što stotine hiljada ljudi žele da slušaju i gledaju svake nedelje.

GALEB NIKACHEVIĆ: U NOIZZ-u sam se prvi put našao na nekoj ozbiljnijoj uredničkoj poziciji i bilo mi je drago što sam shvatio da mogu to da radim. Ali, tu nailaziš na drugu vrstu problema – nalažiš se u strukturi kojoj nije bila potrebna ta pozicija. U korporaciji, ljudima je potreban menadžer više nego urednik. Potrebni su ljudi koji prave novac, a ne ljudi koji prave dobar sadržaj. Tako sam se našao u okruženju koje je meni neprijatno, u svakom pogledu. U novinarstvu, urednička pozicija je vrhunac, a u korporativnom sistemu, u menadžmentu, to je početna pozicija. Medijski eko-sistem znamo kakav je, kako je polarizovan i na koje načine se u njemu radi, pa počinješ da osećaš da ti tu nije mesto. Iz dana u dan, iz sata u sat, to su ti isti ljudi, ta energija, skuplja se u tebi i ti to onda nosiš sa sobom kući. Onda počinješ da imaš problema sa spavanjem, sa hroničnim umorom, stresom, bude tu i poneka depresivna epizoda...

Ustaješ ujutru, teraš se da odeš na posao, ne možeš da veruješ da te to čeka iznova, to postane tortura i ti shvatiš da već plaćaš cenu boravka na poslu. A to plaća i tvoja porodica, kao i tvoje duševno i fizičko zdravlje, počinješ da imaš psihosomatske tegobe, zdravstvene teškoće, a tek si počeo – tri meseca je prošlo! Ne možeš da veruješ dokle si se doveo. Na papiru sve je bilo sjajno – imao sam odličnu platu, odlične uslove, tamo su me apsolutno poštovali i to mi je važno da se čuje. I kada bi neko posmatrao samo ono što je na papiru, pitao bi me: pa šta se ti žališ, jesi li normalan? Saber se, imaš suprugu, dete, kredit, podstanar si,

ćuti i budi srećan, znaš kako je ljudima? I time sam se ja i vodio, to je bilo poslednje gorivo koje sam sagorevao, na mišiće. Ali, na mišiće ne može. U novembru 2019. već sam znao da to neće ići. U međuvremenu sam počeo s podkastom, ali ne kao nešto od čega ću da živim. Nisam imao ni para za to. Krajem 2020. se navršavalo mojih dvadeset godina rada u medijima – počeo sam sa nepunih osamnaest godina na TV-u. Takve godišnjice te nateraju da podvučeš crtu, da pogledaš gde si – a jedna od stvari koja me je dosta pogodila jeste da za dvadeset godina rada nisam uštedeo ništa. Moj bankovni saldo je nula, čak nije ni nula, nego imam i kredit. To je bila osnovna prepreka zašto nisam počeo nešto svoje – čime da počnem, nemam para da išta kupim. Međutim, u oktobru 2019. prijatelji su mi poklonili mali mikrofona, jer ja o podkastima pričam jako dugo, još od 2014. Sećam se da mi je tada neko poslao jednu epizodu koja traje 48 minuta. Bio sam u fazonu: brate, ko će da sluša 48 minuta nekoga kako priča? To je tada bilo nepojmljivo, jer je govorni program, radijski, davno umro, a nove generacije poput moje zaboravile su kakav je bio radio.

VREME: Radio se pretvorio samo u muziku.

Radio se formatizovao, pa si dobio trideset pesama što idu ukруг ceo dan, nije to muzika, to je nešto još gore. Ali, ti podkasti koje sam tada čuo bili su previše komplikovani – to je bilo montirano, sredeno, to je ozbiljna audio-dokumentacija, zvučne slike, produkcija, debeo istraživački rad. Onda sam počeo da primeću-

■ “U novinarstvu urednička pozicija je vrhunac, a u korporativnom sistemu, u menadžmentu to je početna pozicija”

jem da se pojavljuju drugi autori, počeo sam da pratim BBC, NPR, ali to su opet bila neka zvučna imena poput Stivena Fraja, uz, opet, neviđenu produkciju.

I sve to deluje zastrašujuće i nedostižno, sve dok nisam čuo za podcastere poput Džoa Rogana. Odjednom vidiš dva mikrofona, ti i ja sednemo, i – rokaj. Koliko traje? Nema veze. I to je već delovalo kao nešto pristupačno. Ali ja sam zapravo počeo da slušam taj govorni program tako što sam nedeljom posle podne slušao emisiju Ivane Komadine na Radio Beogradu 2 pod imenom “Put svile”. Traje tačno sat vremena, uvek se odabere jedna zemlja, idu putopisi te zemlje iz nekog ranijeg

veka koji se čitaju i koji su genijalni. Totalna sinestezija, dočarava ti boje, zvukove, život, društvo i ti putopisi su presecaju ni tradicionalnom muzikom iz te zemlje.

I inače, Radio Beograd je postao modern, a da nije mrdnuo s mrtve tačke, naravno ako ne slušaš vesti. Imaju analognu tehnologiju za koju bi sad svaki hipster ubio, jer je preskupa. Oni imaju to na izvol'te, taj baršunasti glas od tih mikrofona, njihovi spikeri... To što dobiješ tamo, danas ne možeš da nađeš; da hoćeš to da kupiš, koštalo bi boga oca, pritom ne bi ni mogao da nađeš ljude koji tako govore. I tu vidiš da se mi vraćamo govornom programu koji je nekada bio standard.

Već u novembru 2019. postavio sam svoj Jutjub kanal, počeo da se raspitujem šta zapravo treba da radim kad imam neki audio-fajl. Svašta je tu leglo na svoje – svi u ekipi su radili ili za džabe, ili po drugarskim cenama, ja para nisam imao. Prva epizoda je bila katastrofalna. Odlično je prošla, ali kad kasnije gledaš, vidiš šta sve fali. A samo da počneš treba ti 1500–2000 evra, i to bez slike. Ako na to staviš i video, to je deset puta skuplje. I mi potrošimo sve pare od svadbe da kupimo tu audio-opremu, kamere smo pozajmili.

Ali to kupuješ dok si još u Ringieru. Odlučio si da odeš? Nisam još uvek bio prelomio. Ali očigledno, znao – ne znao, radiš na tome da se baviš nečim drugim. Životnu uštedevinu daješ na hobi.

Sada je to jasno, ali tada nije bilo. A ja sam bio toliko očajan da sam na podcast gledao kao spas, time sam se bavio da ne bih razmišljao o poslu. Bekstvo. Ali, nemamo para za studio, nego kad je dete u vrtiću, ja razvučem dnevnu sobu, pomeraj sto i stolice, sklanjaj sve, zavrći tepih, daj sto iz kuhinje, daj neke police s knjigama da ne budu goli zidovi, daj neku lampu iz spavaće sobe... To traje dva-tri sata dok sve namestiš, pa onda to snimimo, pa si posle snimanja umoran, pa onda ponovo vraćaj sve na mesto...

Koliko ljudi to tada radi u Srbiji? Sada ih ima dosta.

Ja tada nisam znao nikoga. U međuvremenu sam shvatio da postoje i neki drugi podcasti, bio je jedan u Subotici, pa Tehnopolis, pa Pojačalo... Ima tu ljudi koji su to radili još od 2015, ali svima njima je to bio plan B ili C, svi su imali primaran izvor prihoda. A kada radiš nešto kao hobi, tako ti se i vraća. Onda sam izbacio još dve-tri epizode, i vidim – lepo ljudi reaguju, javljaju se, dobar je fidbek. A kada sam izbacio epizodu sa Zoranom Kesićem, e, to je već bilo nešto, imao sam 50.000 pregleda za jedan dan. To već nisam očekivao. Jer, na webu 50.000 čitanja je ozbiljna brojka, mada klinici to na Jutjubu prave dok si rekao keks. Tada smo i uhvatili ritam – jedna epizoda nedeljno, od prve epizode pa do sada, nijedna nedelja nije preskočena, bez obzira na odmore, praznike, smrtne slučajeve, epizoda ide, nema pauze.

U međuvremenu, situacija na poslu je sve gora, ovo postaje popularno, i to je verovatno bila kap koja je prelila čašu. Ja 31. januara 2020. dajem otkaz. Supruga i ja smo mnogo pričali o tome, svaki dan sam govorio "ja ne mogu više", ali šta ćemo za pare. Ona je imala okej platu, ali dosta manju od moje. Potrošili smo pare od svadbe, međutim, kada smo oboje videli dokle je sve to mene doteralo, ona je

budem popularan. To mi uopšte nije padalo na pamet. No, pošto mi nije puno toga ostalo u životu, odlučio sam da od svega dignem ruke i fokusiram se samo na podcast. I tog trenutka je stvar počela da se razmotava u ovo što je danas – u ovog monstruma.

Koliko je to veliko?

Na Jutjubu imamo 100.000 pretplatnika, ali nama više od 70 odsto ljudi koji

dij, imaju malo prostora da nešto kažu, i pričaju samo o tome.

Skupo je vreme na televiziji.

I na radiju, bilo gde. A kad dođeš ovde, ja te pitam kako si, hoćeš da popiješ nešto? Ljudi imaju spektar svojih interesovanja, svašta ih zanima, a mi to nikad ne vidimo, jer ili ih vidimo tabloidno ili usko vezano za profesiju kojom se bave. Retko ćemo videti da njih zanima nešto drugo, to retko izvučeš iz čoveka. A podcast je takav, svako može da se folira prvih dvadeset minuta ili pola sata. Posle sat i po vremena sve izađe samo. I tu je ključna razlika između podcasta na jednoj i radija i televizije na drugoj strani. A kombinacija Patreona i komercijalnih sponzora daje mi mogućnost da me baš briga za preglede, sad ću da dovedem nekog za koga mislim da treba, jer ne moram da se vodim komercijalnim pregledima, i to je strahovit blagoslov.

Imaš li neko ograničenje u pogledu gostiju?

Ne mogu da pričaju o teorijama zavere. I gledam da ne budu ljudi koji i ova-ko imaju gomilu komercijalnog prostora, gde god se okrenu. U suštini, nemam nikakvog ograničenja u vezi s tim ko su gosti, samo mi je važno da prepoznam nešto u nekome što bi moglo da bude drugačije. Gledam da sadržaj ne bude vremenski osetljiv, da ne bude nešto što je sada aktuelna tema, a posle da ga niko više ne pogleda. I s vremenom smo shvatili da se naš sadržaj obraća ljudima kojima se dugo niko nije obraćao.

Ko su ti ljudi?

To su ljudi koji imaju kulturne potrebe koje odudaraju od mejnstrima koji vidimo svuda. Ljudi kojima se tradicionalni medijski sistem nije obratio već dugo zato što od njih nema para, i onda se pretpostavilo da takvih ljudi više i nema. Oni sami su mislili da su usamljeni. Dođu na neki video o ekologiji koji ima 250.000 pregleda i u komentarima se upoznaju međusobno. To su renesansne osobe, koje zanima širok spektar tema, ljudi koji ne beže od dubokog i ozbiljnog razgovora.

Da li si nekad imao političara za gosta?

Ne. To me u suštini ne zanima. Zanimam me samo ako bi mogli da eliminišu demagoško-partijsko-političke floskule iz svog govora. Ali, ne znam ko bi to bio.

■ "Podkasti koje slušam otkrivali su mi fascinantne ljude za koje nikad nisam čuo – naučnike, ljude iz kulture, neki spojevi evolucije i psihologije, pa slušaš čoveka koji je genijalac na tu temu, ali ne možeš nigde da ga vidiš. Tih ljudi nema u javnom prostoru, i podcast je teren koji ti to otvara, da takvi ljudi mogu da budu vidljivi"

rekla: Slušaj, ljubavi, preživemo. Preživeli smo gore stvari, idi, ovo nema cenu.

Posebno zato što sam ja na uredničkoj poziciji bio jako mnogo zauzet. Ustanem ujutru u 5-6, odem iz kuće, odvezem dete u vrtić, i kad se vratim kući, dete već spava. Ne viđam porodicu, radim posao u koji ne verujem, ne mogu da stanem imenom i prezimenom iza stvari koje se dešavaju, niti verujem u njih, niti verujem da su dobre, odlaze ti vikendi, non-stop ti zvoni telefon, non-stop je neka drama i stres, pa hajde dva piva pred spavanje da se smiriš, pa onda uvodiš i te loše navike... I onda sledi otkaz, ali i ubrzo korona i onaj težak trenutak kada sam shvatio da više nema para. Međutim, bukvalno sutradan zvoni telefon, zove me prijatelj iz jedne kompanije, njima su ukinuli događaje, ostalo im je para da prebace na onlajn. Hoćeš sponzorstvo? Hoću. Zovu me iz druge kompanije, kućna dostava je eksplodirala, kontaktirali su me i ljudi iz Irexa... I to je bio onaj trenutak "noć je najtamnija pred svitanje", nisam mogao da verujem šta nam se dešava, bukvalno sam plakao. I tako je krenuo podcast, zovem drugare i kažem im: e, sad imam da vam dajem i za honorare. Nisam razmišljao o podcastu kao o poslu od koga ću da živim i da zarađujem, a kamoli da ću da

nas redovno slušaju nisu pretplatnici na kanalu. Kombinacija donacija slušalaca sa Patreona, komercijalnih sponzora i monetizacije pregleda na Jutjubu je ono što meni omogućava apsolutnu nezavisnost u kontekstu sadržaja koji pravim. Sad sam snimao emisiju sa Dejanom Ilićem, Aleksandrom Baucalom i Anom Dimitrijević, epizodu o reformi obrazovanja. To neće biti epizoda koja će imati milione pregleda, nema šanse.

Ali ti to sada možeš sebi da priuštiš.

Ja takve goste mogu da dovedem, Igora Štiksa, Dubravku Stojanović, da dovedem ljude za koje znam da neće biti komercijalno uspešni, ali za koje mislim da su strašno važni da budu prisutni u javnom prostoru, da su to važne osobe za naše društvo. Meni su podkasti koje slušam otkrivali fascinantne ljude za koje nikad nisam čuo – naučnike, ljude iz kulture, neki spojevi evolucije i psihologije, pa slušaš čoveka koji je genijalac na tu temu, ali ne možeš nigde da ga vidiš. Tih ljudi nema u javnom prostoru i podcast je teren koji ti to otvara, da takvi ljudi mogu da budu vidljivi. Jer, to se uvek dešava u tradicionalnim medijima – ljudi dolaze s razlogom, ili imaju novi album, ili je neka važna utakmica, osvojio je novu titulu, snimio je novi film, premijera, serija itd. I onda dođu na tradicionalni me-

Kažeš da posle sat ili sat i po ljudi izvlače iz sebe nešto što možda i ne bi hteli. Na šta misliš?

Svi imaju spremne odgovore, formulisane rečenice za teme o kojima su već navikli da govore. Davali su stotine intervjuja, svi su ih pitali isto, ili su pak imali ograničen vremenski period da nešto kažu. I onda prvih dvadesetak minuta izlaze te izverzirane rečenice. A onda se one potroše. I šta onda? Onda počinju rečenice u kojima se usporava tempo i u kojima razmišljaju šta da kažu. Tad dobijaš čoveka. Tad čovek dobija treću dimenziju, dobijaš taj ljudski oblik. Počinju polako poštalice, počinju intimni uvidi i počinje da se otvara prozor u njih, kako oni razmišljaju, a ne kako je formulisana rečenica u kojoj nema rizika. I onda se nađu na terenu koji baš i nije prohodan i jednostavan, ne ide to baš s lakoćom. I tu moj posao počinje, prvi deo mi je rudarski, dešava se često da prvih 45 minuta ne mogu da probijem kroz gošta, preznojavam se. Ali kad se otvore, tad počinje razgovor. Vođenje razgovora je zanat. Deluje jednostavno – staviš dva mikrofona i ti i ja pričamo. A nije, jer

moraš da ceniš tišinu. Da kapitalizuješ na praznom prostoru. Ja tebe nešto pitam, ti kažeš, i kao kod psihologa ili psihijatra – sedim, ćutim i gledam te. A onda tebi bude neprijatna ta tišina, imaš potrebu da još nešto kažeš, da popuniš taj prazan prostor, i tu se otvara i rascvetava ličnost. Ljudi se opuste, kod nas su u kući, imamo prisan odnos, publika nam je takva i mi već imamo takvu reputaciju da znaju da tu neće biti nikakvih zloupotreba, da neće biti senzacionalizma, da se niko tu ne razvlači po blatu, da nema tih stvari. A ako toga nema, ti se apriori osećaš komotno i prepoznao si neki prostor gde najzad možeš da budeš svoj a da te niko ne osuđuje, ne čereči, ne razvlači... Možemo svi malo više da budemo ljudi. I onda se ispostavilo da je publici to strašno važno.

Jednostavan, normalan razgovor.

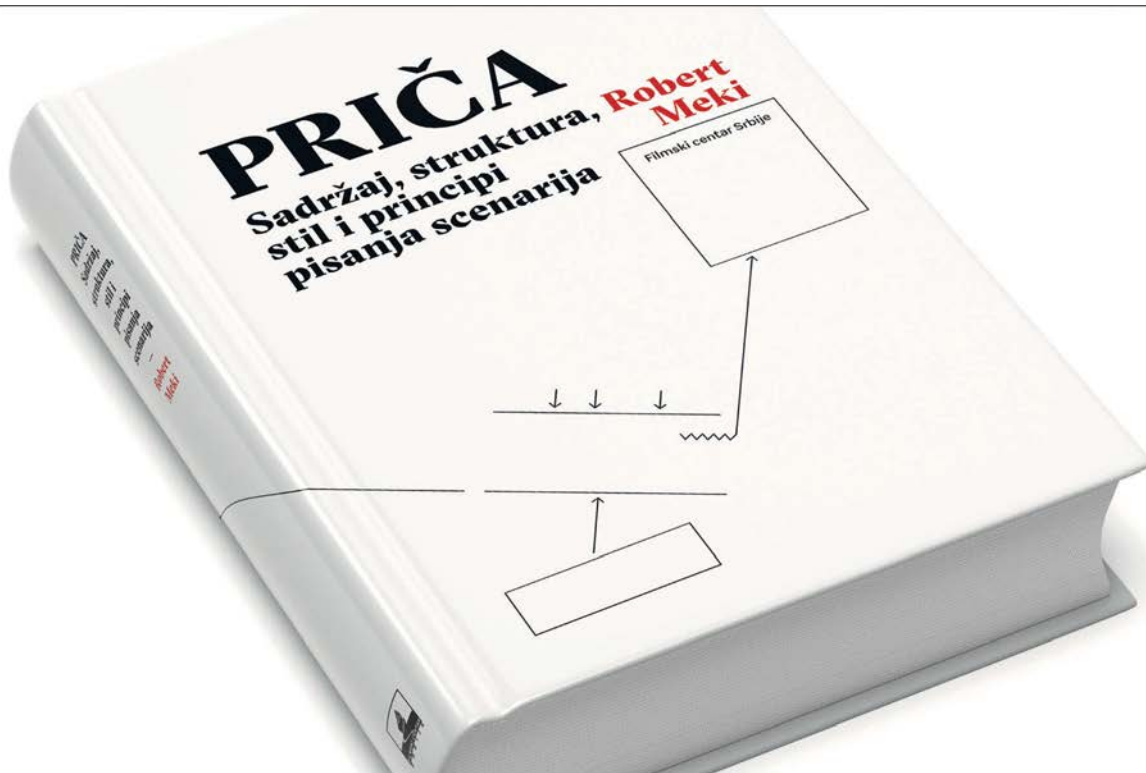
To je intima ljudskog razgovora u vremenu koje je ovako ekstremno brzo. Ubrzalo se sve, ovo čudo (telefon) nas je učinilo dostupnim. Informacija je postala brza, a mi smo postali dostupni za tu brzu informaciju. Predah od tih informacija postao nam je period u kolima od posla do

kuće, to je jedini mir koji imaš, a i tad te gradska gužva ubija. Zato, pustiš podkast, ništa ti više ne smeta. Odlaziš u šetnju, odeš u teretanu, staviš slušalice, pustiš podkast. Ideš na more, devet sati kolima, to su tri podkast epizode, uz dobre i pametne sagovornike nešto naučiš, opustiš se. Podkast zapravo ulazi u prostor koji ranije nije postojao, to je sada nama prostor za konzumaciju sadržaja.

Ulazi u međuvreme, između nekih aktivnosti.

Tad imamo vremena. A nije više muzika ta koja može to da postigne. U toj hiperpovezanosti koju živimo, ljudi su zapravo postali vrlo usamljeni. Svi su povezani – Fejsbuk, Tviter, Instagram, TikTok, Tinder, dejting aplikacije, Votsap, Telegram, Signal, Vajber, iMesidž, fotke, zvuk, video, mimovi... A, brate, ljudi su sami. Usamljeni. Svi su sada nešto isprojektovano. A ja sam naučio kako da vodim razgovore zahvaljujući podkastu, mene podkast smiri. Uči me kako da ne gledam u telefon. Kad si poslednji put sedeo tri sata s nekim za stolom i nisi pogledao u mobilni telefon?

RADMILO MARKOVIĆ

Prisutni i

Imali smo prilike da vidimo još jedan Bitef pod sankcijama – ovog puta pandemijskim sankcijama. Kao i Bitefe između 1992. i 1995. godine, i ove godine festival su “spasle” domaće predstave i male međunarodne trupe, kao i individualni projekti

Opčinio sam te

Kao da kraj nije ni sasvim blizu

Kaspar

Future Fortune

Završio se i ovaj tzv. dvostruki 54/55. Bitef pa su i nagrade dvostruko dodeljivane. Gran Pri “Mira Trailović” podelili su Cement BDP-a i *Opčinio sam te* reditelja i koreografa Ehsana Hemata. Specijalnu nagradu “Jovan Ćirilov” podelile su predstave *Farm Fatale* i *Višnjik u višnjiku*, dok je Nagradu Politike za režiju dobio Vim Vandekeijbus, a specijalnu nagradu za režiju Bobo Jelčić. Vest o nagradama primljena je dosta mirno – za razliku od Sterijinih nagrada koje uvek bude znatiželju i lavinu komentara, za Bitef je selekcija uvek bila mnogo značajnija od nagrada. I šta smo to gledali do kraja festivala?

Druga polovina Bitefa se kretala, uslovno rečeno, oko dveju tema: problema kontrole u savremenom svetu i fenomena prisutnosti i odsutnosti u savremenom pozorištu.

O KONTROLI

Drugi deo festivalske selekcije počeo je predstavom JDP-a *Kaspar* prema istoimenom drami Petera Handkea u režiji Miloša Lolića. Kaspar je čovek koji uči da govori. Otkrivajući zvučnost i značenja reči, Kaspar organizuje reči u smislene rečenice kojima razotkriva stereotipnost govora i suštinsku usamljenost čoveka. Predstava je građena na principu kontrapunkta. Kaspar je zatvoren u stakleni kavez u kome ne može ni da se uspravi kao čovek. Oko staklenog kaveza su ljudi u belom koji tretiraju Kaspara kao eksperimentalnog miša. Međutim, za razliku od Kaspara koji neprekidno govori, oni uopšte (artikulirano) ne govore, već njihove stereotipne odnose razumevamo kroz mizanscen. Kasparova borba da ovlada jezikom ne približava ga ljudima u belom već nas, publiku, dovodi do teskobnog osećanja da je jezik jedan

od načina kontrole uma, ali i da odustajanje od napora da se čovek artikuliše kroz govor vodi u dekadenciju. Iako na kraju predstave Kaspar izlazi iz kaveza govoreći artikulirano i nadahnuto, a ljudi u belom obučeni u dekadentne kostime ulaze u kavez, mi nemamo osećaj trijumfa slobode kroz jezik, već osećanja usamljenosti i teskobnosti savremenog čoveka. *Kaspar* od gledaoca iziskuje koncentraciju i strpljenje za superiornu ali i veoma napornu dramaturško-scenografsko-rediteljsku konstrukciju, koja bi bila gotovo nepodnošljiva bez izuzetne požrtvovanosti mladog glumca Miodraga Dragičevića. Skoro da bi se mogla reći da je čitava predstava veliki monolog ovog glumca – svedočanstvo o nemogućnosti čoveka da se oslobodi kroz govor.

Narednog dana gledali smo zabavnu predstavu *Future Fortune* koreografinje i plesačice Dragane Bulut. Predsta-

odsutni

va počinje najavom da ćemo gledati postavku Čapekovog komada *R.U.R.* u kome se prvi put javlja reč robot i koji govori o pobuni obespravljenih robota. Preokret u predstavi nastaje kada se pojavi pravi robot koji odbija da igra robota jer "smatra" da je komad prevaziđen i traži da se igra "njegov" komad o budućnosti čoveka i robota. Nakon kraćeg ubeđivanja Dragana Bulut poziva publiku da kaže šta želi da gleda. Publiku se, naravno, odlučuje da gleda robotovu dramu. Dragana Bulut veoma dobro koristi elemente pučkog teatra koji su razradili i razigrali avangardno pozorište i drama u 20. veku – prekidanje predstave, predstava u predstavi, uključivanje publike... Ova predstava traži otvorenu publiku, spremnu da učestvuje i da se zabavlja. *Future Fortune* se duhovito i pametno poigrava sa našim strahovima od mašine, gubitka kontrole i javnog nastupa. Međutim,

nakon odgledane predstave, spontano se nameće pitanje koliko je naš strah od mašine smislen. Iza mašine uvek stoji čovek koji manipuliše mašinom sa jasnom namerom, kao što i iza ove predstave stoji Dragana Bulut koja vodi predstavu onako kako ona želi. Pravo je pitanje šta bi bilo sa predstavom da je publika odlučila da hoće da gleda *R.U.R.* Na direktno postavljeno pitanje povodom ove teme autorka je izbegla da da odgovor na okruglom stolu – ostalo zaključite sami.

Nakon jedne "teške", pa "lakše" predstave, u selektorskom nizu sledila je još jedna "teška" predstava – *Opčinio sam te* ko-reografa Ehsana Hemata. Predstava se bavi problemom kontrole i pokušajem ljudskog bića da se odupre torturi kontrole. Ova ideja se u plesu odražava na taj način što telo plesača pokušava da napravi pokret, pokret se zaustavi, a telo pokušava da na sprečavanje odgovori drugim po-

kletom koji se takođe zaustavi. Vizuelno, pokreti deluju iskidano i dramatično dok se tela igrača grče uz zvuke koji pojačavaju osećanje napetosti. Borbu čoveka za slobodan pokret vode dva plesača i plesačica. "Četvrti igrač" je dron koji nosi kameru, nadleće i snima plesače što se emituje na platnu iza plesača. Igra čoveka i mašine (ili čoveka "protiv" mašine?) posebno je dramatična kada dron kamerom snima usnu šupljinu dok se čovek bori da iz grla pusti glas.

PRISUTNOST I ODSUTNOST

U predstavi *Višnjik u višnjiku* Bobo Jelčić tumači Čehovljev komad iz perspektive savremenog trenutka koji je duboko obeležen insistiranjem na virtuelnoj umesto neposredne komunikacije. "Predstava" je nastala u vreme *lockdowna* kao svojevrsna "borba" umetnika da pozorište ostane živo uprkos (za)datoj situaciji. Neočekivana uslovnost je da se junaci *Višnjika* mogu sastati samo preko Zum aplikacije. Predstava poštuje logiku Zuma da "meeting" traje oko 45 minuta. Glumci se zaista uključuju u Zum iz različitih prostora, a publika zajednički gleda prenos u Bitefu. Zbog vremen-skog ograničenja koju nameće Zum čitava radnja je fokusirana oko licitacije višnjika, s tim što su u tekst predstave integrisane sve važne rečenice i situacije iz različitih delova komada (misteriozni šum, govor ormanu, ljubavni (ne)sporazumi...). Iako je čitav projekat na tromeđi između novih medija, bioskopa i pozorišta, on ima jednu veliku vrednost koja je tipična za dobar dramski teatar, a to je da likove iz klasične dramske literature doživljavamo sasvim kao savremenike i u njihovim problemima prepoznamo sopstvene. Glumci su nam prikazali tipove kakve veoma dobro znamo – npr. ženu koja plače nad višnjikom, a nije u stanju da ustane iz kreveta i učini bilo šta (Ranjevska Jadranke Đokić). Jerko Marčić je igrao Gajeva kao osobu koja iza intelektualne poze krije elementarnu nesposobnost i infantilnost. »

Bez zaje

“Ne bih umeo tačno da definišem filozofski okvir iz kog polazim. Činjenica je da u svom radu pokušavam da lične probleme gledam kao posledicu većih i širih strukturalnih problema. Skoro sve društvene probleme posmatram kroz optiku klasne borbe. Klasna borba nije više borba za politička i socijalna prava potlačenih nego borba za preživljavanje, za opstanak i to ne samo najpotlačenijih nego svih nas”

Slovenački reditelj Žiga Divjak je nova rediteljska zvezda u usponu u našem regionu, teatar koji radi je motivisan dokumentarno i politički. Na upravo završenom BITEF-u, njegova predstava *Pluća*, nastala u produkciji Drame Slovenskog narodnog gledališta, nažalost je otkazana, iz epidemijskih razloga.

Predstavu *KONS: Novo Doba* koju je radio u Prešernovom gledalištu u Kranju imala je prilike da vidi publika Teatra na raskršću u Nišu, gde je ta predstava dobila specijalnu nagradu stručnog žirija za neočekivane domete i definisane istraživačke težnje, kao i nagradu okruglog stola kritike za najbolju predstavu. Žiga Divjak je upravo imao premijeru predstave *Vrućina* na festivalu Steyerischer herbst u Gracu. Kroz ovaj intervju istražujem sa rediteljem Žigom Divjakom sfere rada i života reditelja kako bih mogla stvoriti predstavu, vrstu portreta, koja će ga približiti čitaocima, odnosno publici...

Marko Makovičič igra Lopahina kao biznismena koji nosi masku jednostavnog i prostodušnog čoveka iz naroda, ali uvek sprovodi sve svoje planove do kraja. Anja Lane Menige se istovremeno buni protiv svoje majke i ponavlja njene greške. Petra Svrstan igra Varju kao pasivno-agresivnu ženu koja se krije iza maske pačence. Bilo nam je veoma uzbudljivo da u savremenom mediju vidimo kako jedno klasično dramsko delo govori o izuzetno savremenom problemu – kako gomila likova koji svoju nemoć kriju iza intelektualnih naklapanja i emocionalnih komplikacija budu sa lakoćom savladani od pragmatičnog čoveka koji je svaku vrednost u stanju da pretvori u novac.

Predstavu *Kao da kraj nije ni sasvim blizu* nismo gledali na Bitefu zbog veoma ograničenog broja gledalaca (5 po izvođenju). Ipak, o toj predstavi smo pisali ranije (“Popunjavanje samoće”, *Vreme*, 4. februar 2021). Sada samo treba dodati da se ova predstava tematski i vremenski nadovezuje na prethodnu i narednu – reč je o predstavi koja je takođe nastala u doba korone i ispituje problem odsustva i prisustva i uticaja savremenih medija na međuljudske odnose.

Ovaj tematski ciklus zaokružuje projekat *Konferencija odsutnih* u produkciji Rimini Protokola. Mirne duše možemo reći da je ovo najveće razočaranje ovogodišnjeg Bitefa. Može biti da smo svi imali velika očekivanja od Rimini Protokola, ali biće da je problema bilo i u samom izvođenju. Projekat je zamišljen kao tzv. konferencija odsutnih – trebalo je da naučnici dođu na međunarodnu konferenciju, ali su sprečeni, pa smo mi, publika, zamoljeni da “zastupamo” odsutne naučnike. Ova “predstava”, bolje reći koncept, putuje od grada do grada tako što svaki lokalni organizator dobije fajlove sa uputstvima i onda uz pomoć svoje publike i sopstvene scenografije izvode “konferenciju odsutnih”. Ovo bi trebalo da bude ekološki i antipandemijski odgovor Rimini Protokola. Međutim, tekst koji dobijaju da izgovore volonteri-prezenterer uopšte nema veze sa bilo kakvim naučnim razmatranjima, već su to benevolentni komentari običnih ljudi na različite teme bez neke jasne međusobne veze. Dalje, volonteri-prezenterer su krajnje nesigurni i neubedljivi kada govore

tekst koji nije njihov. Vrhunac problema je licemerje umetnika iz Rimini Protokola koji tvrde kako je publika odgovorna za predstavu. Za šta smo mi odgovorni? Volonteri-prezenterer dobijaju tekst i dobiju slušalicu – bubicu preko koje im se tačno govori šta da rade. Oni nemaju pravo da samostalno komentarišu tekst ili da bilo šta urade na svoju ruku. A mi u publici? Mi imamo pravo da tapšemo i to je to.

Poslednjim projektom – video-instalacijom *Fleš* Franka Vigrua selektor Ivan Medenica zatvara krug i vraća se na temu ekologije. *Fleš* je veoma bučna i vizuelno naporna predstava (slike koje se brzo smenjuju praćene zaglušujućom bukom). Počinje maglovitom slikom cunamija koji nosi automobile, pa automobili koji su potopljeni u vodu i korodiraju, zatim se diže led, pa vatra, pa voda... Gotovo neprimetno se pojavljuju dva ljudska tela – reč je o očigledno veoma dobrim plesačicama koje veoma polako izvode pokrete – počinju kao živo klupko, postepeno se razdvajajući i zajedno odlaze sa scene, a zatim ulaze u publiku. Njihova spora kretanja i tišina u kojoj se kreću su u suprotnosti sa bukom i dinamičnom i brzom smenom slika te daju zanimljiv kontrast naročito kada uđu u publiku. Sve zajedno budi različite asocijacije. No, dok sam gledala predstavu, jedno saznanje mi se sasvim spontano nametnulo – savremeni čovek mnogo bolje podnosi buku od tišine i agresivno intenzivnu smenu slika i bleskanje svetla od statičnih slika i sporog kretanja (setite se predstave *Klimatski plesovi*). Mislim da ta jednostavna činjenica mnogo govori o našoj otuđenosti od prirode.

Kada se podvuče crta, stiče se utisak da smo u sam festival ušli puni velikih očekivanja, a ispostavilo se da smo nenadano imali prilike da vidimo još jedan Bitef pod sankcijama – ovog puta pandemijskim sankcijama. Kao i Bitefe između 1992. i 1995. godine, i ove godine festival su “spasle” domaće predstave i male međunarodne trupe, kao i individualni projekti koji nisu marili za preporuke svojih vlada o putovanju. To je činjenica sa kojom se svi teško mirimo, a najteže, verovatno, sam selektor Ivan Medenica i direktor Bitefa Miloš Latinović.

MARINA MILIVOJEVIĆ MAĐAREV

dnice nećemo preživeti

Fotografije: Matej Povše

“VREME”: U Mladinskom gledališču u Ljubljani postavljate predstavu *Vrućina*. Pre toga ste radili predstavu *Gejm* u Mladinskom, koja govori o izbeglicama. Bavite se onim što su goruće teme našeg vremena. U pripremi intervjua imala sam priliku da razgovaram sa direktorom Mladinskog gledališća Goranom Injcem, koji je rekao da je pozorište kojim se bavite, parafraziraću, pre svega dokumentarno i političko. Predstave su temeljno pripremljene. Koje su specifičnosti u tehnici vašeg rada? Kako vi razumete izbor tema koje načinite?

ŽIGA DIVJAK: Stvaranje pozorišta je velika privilegija zbog koje osećam ogromnu odgovornost, zato se bavim temama koje su društveno relevantne i aktualne. Želim da velike društvene probleme u predstavi transformišem u lične probleme gledalaca, ali ne na način moraliziranja ili osećaja krivice, griže savesti, nego podsticanja veće političke participacije. Sa mojim kolegama želim da postavim na scenu probleme od kojih bežimo, tako da je jasno

kako od njih nije moguće pobeći. Tiču nas se stvari koje se dešavaju oko nas. Ubrzani savremeni svet nas često pretvara u frustrirane individue koje se bave samo sobom i privatnim problemima i nemamo dovoljno snage, vremena, niti volje da se bavimo društvenim problemima, problemima drugih. Lično verujem u zajednicu, bez zajednice nećemo preživeti.

Gledajući predstavu KONS: Novo Doba napisala sam da je to “novo čitanje” Aristotelove poetike. Koliko vam je Aristotel blizak? Da li ste možda bili vođeni njegovim konceptom? A možda je ovo moja prosta refleksija i asocijacija kao gledaoca?

Zanimljiv pogled. Sa Katarinom Morano, autorkom teksta, hteli smo da uhvatimo Kosovelov duh, da ga prenesemo u ovaj trenutak kao našeg savremenog sagovornika, nekoga čije misli nam služe kao inspiracija, opomena, umirenje, ali i uteha u ovim haotičnim vremenima. Izabrali smo Kosovelovu poziciju između ludila i vere u svet, njegovu tačnu analizu propasti zapadne civilizacije i neverovatnu veru u čoveka, oduševljenje beskonač-

nim potencijalom koji čovek ima u sebi. Predstava je zamišljena kao nova “pesma” sastavljena iz delova različitih Kosovelovih dela, koje zajedno funkcionišu kao nova celina. Podseća na misu ili ritual koji je pun Kosovelovih reči upućenih i gledaocima i glumcima. Radi se o pohvali čoveku ali i poslednjoj opomeni pred potpunu katastrofu, pred nestanak ljudskog roda. Sve je postavljeno u prostoru koji je napola tu a napola u apokaliptičnoj budućnosti. Igor Vasiljev je napravio scenografiju i video koji stvaraju ključni kontekst za razumevanje Kosovelovih reči. Kostimografkinja Tina Pavlović je obukla glumce u zaštitnu opremu, dišu preko posebnih maski uz pomoć ventilatora, nešto sa čime smo se sreli sada tokom pandemije, ali i to nas u budućnosti čeka u još većem opsegu. Blaž Gracar je napravio muziku koja dodatno budi osećaj teskobe.

Da li negujete neki osobiti, nearistotelovski filozofski okvir iz kog radite, i kako biste ga predstavili? Da li ste imali neki filozofski uzor i sa kim ste ga razvijali i kako ste ga transponovali kasnije u svoj rad?

Umetnost

Iako u pojedinim radovima ima i svojevrstne komercijalizacije aktivizma od samog umetnika, ipak njegov podignut srednji prst uperen prema svakoj vrsti institucionalne moći deluje lekovito

U zgradi bivše lisabonske Nacionalne užare (Cordoaria nacional) početkom juna otvorena je izložba "Rapture" (ekstaza) kineskog umetnika Ai Wei Wei-ja. Izložba je bila najavljena kao najveća retrospektiva ovog umetnika do sada. Sama zgrada užare u lisabonskom Belemu je spektakl svoje vrste. Dugačka je oko četiri stotine metara, a široka nepunih pedeset, prostire se uz reku Težo, a njena unutrašnjost je najvećim delom samo jedna prostorija. U zgradi i danas borave, duboko utisnuti, tragovi ranijih epoha. Njena struktura, odsjaji, mirisi, ožiljci na betonskom podu zrače ritmom nekih drugih vremena i dinamika. Užara je osnovana u drugoj polovini osamnaestog veka, proizvodila je konope, jedra i zastave kojima su opremani portugalski brodovi. Od 1998. godine koristi se kao izložbeni prostor, najčešće za izložbe upućene širokoj publici.

Ai Wei Wei (1957), umetnik i aktivista, danas je jedan od najglasnijih kritičara prilika i hijerarhija moći u Kini. Njegov otac, Ai King, bio je jedan od najznačajnijih kineskih modernih pesnika. Iako lični prijatelj Mao Cedunga, bio je osuđen na prevaspitavanje u radnom logoru. U jednom od intervju-a koje je dao povodom lisabonske izložbe, Ai Wei Wei kaže: "Rano sam shvatio da je svaka umetnost subverzivna za tirane." Njegovo delovanje i umetnička praksa ne idu uz dlaku državnim strukturama moći u Kini, te je Wei Wei

Ne bih umeo tačno da definišem filozofski okvir iz kog polazim. Činjenica je da u svom radu pokušavam da lične probleme gledam kao posledicu većih i širih strukturalnih problema. Skoro sve društvene probleme posmatram kroz optiku klasne borbe. Klasna borba nije više borba za politička i socijalna prava potlačenih nego borba za preživljavanje, za opstanak i to ne samo najpotlačenijih nego svih nas, jer nas trenutne strukture moći i sistem vode u sigurnu propast. Mislim da nam je ovo leto upravo to i pokazalo smrtonosni toplotni talasi, poplave, požari, sve se to događa i globalno i u našoj neposrednoj blizini.

pozicija Mladinskog gledališta je važna u vašoj biografiji. Prepoznavanje vaših kvaliteta i neposredna podrška su došli iz Mladinskog. Koliko važnom smatrate tu podršku?

Podrška Mladinskog, pre svega umetničkog direktora Mladinskog Gorana Injca je bila ključna za početak mog profesio-

nalnog rada/karijere. Ukazao mi je poverenje još kao početniku, potpuno nepoznatom, došao sam sa mladom ekipom saradnika, Goran je imao poverenje u mene i moj tim. Dao nam je priliku da na velikoj sceni teatra napravimo autorski projekat Čovek koji je gledao svet. Od tada redovno sarađujemo, spaja nas sličan pogled na umetnost i ulogu pozorišta u društvu.

Jedna od tema ovogodišnjeg Bitefa bila je: solidarnost ili sunovrat. Kako razmišljate kroz ovo pitanje o budućnosti? Na koju ćemo stranu, kao globalni ekosistem?

Samo ukoliko uspemo izgraditi društvo koje će se zasnivati na poverenju, jednakosti i solidarnosti, preživemo budućnost punu klimatskih katastrofa koje nas čekaju i koje će snažno uticati na našu svakidašnjicu. Moramo promeniti ono što kao društvo postavljamo u centar, što postavljamo kao najvažnije. Trenutno najbolje napreduju oni pojedinci i korporacije koji zarađuju time što uništavaju ljude i životnu sredinu i traže načine kako zaobići postojeće zakone i regulacije. Vreme je da kao prioritete postavimo ono što je dobro za biosferu, a ne za materijalnu dobit.

Nedavno ste postali otac. Kako na vas utiče nova uloga u personalnom smislu, a kako na vašu profesionalnu ulogu, ulogu reditelja i autora?

To je sigurno najvažnija i najlepša uloga u životu. Na to ne umem uopšte da odgovorim, na neki način se sve promeni i sve je drugačije i ti si drugačiji i promenjen, a sa druge strane je sve isto i zapravo i nisi drugačiji, samo si još više ti.

Koji su planirani angažmani u bližoj budućnosti?

Upravo sam imao premijeru nove predstave *Vrućina* na festivalu Steirischer Herbst u Gracu. Čeka nas ljubljanska premijera te predstave, u Mladinskom. Za manje od mesec dana krećemo sa novom produkcijom. Katarina Morano, moja stalna saradnica i životna partnerka je napisala tekst *Usedline* koji ćemo postaviti na scenu Mestnog gledališta u Ljubljani. Imam izuzetnu sreću da sam okružen stalnom ekipom saradnika sa kojima je rad veliko stvaralačko zadovoljstvo.

NATAŠA GVOZDENVIĆ

prevod sa slovenačkog: **GORAN INJAC**

Iz predstave *Gejm*

onalnog rada/karijere. Ukazao mi je poverenje još kao početniku, potpuno nepoznatom, došao sam sa mladom ekipom saradnika, Goran je imao poverenje u mene i moj tim. Dao nam je priliku da na velikoj sceni teatra napravimo autorski projekat Čovek koji je gledao svet. Od tada redovno sarađujemo, spaja nas sličan pogled na umetnost i ulogu pozorišta u društvu.

Kako razumete to što ste veoma aktuelni kao stvaralac na prostoru bivše Jugoslavije? Nedolazak Pluća na Bitef izazvao je veliko razočarenje, nasuprot tome predstava KONS je izazvala veliko pozitivno uzbudjenje u Nišu, pa ste se vratili kući sa nagradama.

Izbor predstave *Pluća* u takmičarski program Bitefa me je izuzetno obradovao. Bitef je najvažniji festival u regionu

je subverzivna za tirane

bio hapšen i proganjan. Dve hiljade jedanaeste godine uhapšen je pod izgovorom da je počinio "ekonomske zločine" i držan je u strogom pritvoru 81 dan, a protiv njega nije podignuta optužnica. Ta drama je predmet monumentalnog rada *S.A.C.R.E.D* (2013) prikazanog na izložbi. Ai Wei Wei je napustio Kinu 2015. godine i nakon toga živio u Nemačkoj i u Ujedinjenom Kraljevstvu, da bi se ove godine preselio u Portugal. "U Portugalu se osećam komforno. Komfor nije nešto što je moguće realistično opisati. Ili se osećaš komforno ili se ne osećaš komforno. Ovde postoji specifičan ritam i stil života koji mi se veoma dopada." Toplina, uravnoteženost, produktivnost koja proizilazi iz ume-

renog ritma, uživanje u kontrastima su nešto što krasi način života u Portugalu, a što je, pretpostavljam, nedostajalo Ai Wei Wei-u u prethodnim sredinama. Brazilski kustos Marselo Dantaš (Marcello Dantas) uključio je u izložbu osamdeset i pet radova, od kojih su neki, poput autoportretne skulpture *Figura bez mozga* isklesane u pluti, imali u Lisabonu svoju svetsku premijeru. Hiperrealistična skulptura u prirodnoj veličini sa šupljom lobanjom kritički je osvrt na to kako bi idealno projektovani umetnik (sa stanovišta vlasti) trebalo da izgleda. Wei Wei se u svojim radovima veoma često okreće tradicionalnim materijalima i tehnikama, npr. oslikavanju kineskog porculana, izradi skulptura od pruća, poludragog kamena ili mermera. On te tehnike koristi kao vid kritičke oštice pokazujući u kojoj meri masovna proizvodnja (naročito u Kini) zapravo proizvodnja besmisla.

Izradom, na primer, tipične kutije od stiropora za pakovanje hrane u mermeru u prirodnoj veličini, Wei Wei zapitkuje kako je došlo do toga da drevna kineska civilizacija danas kao jedan od "znamenitih" tragova za sobom ostavlja stiropor. Iskorak u korišćenje plute kao materijala za skulpturu omaž je Portugalu kao jednom od najvećih svetskih proizvođača plute. Takođe, reč je o svojevrsnom putokazu ka korišćenju održivih prirodnih materijala.

Rad *S.A.C.R.E.D* (2013) sastoji se od šest sivih velikih kontejnera raspoređenih u prostoru. U svakom od njih inscenirana je situacija koja prikazuje sliku iz života u pritvoru. Figura Ai Wei Wei-ja je uvek u društvu dva agenta, oni su tu dok on radi, jede, spava, dok se tušira, čak i kada odlazi u toalet. Posetiocu je na svakom kontejneru ostavljen prozor kroz koji može da voajerski posmatra "dešavanje" u zatvoru. Za kineske vlasti, to je i hiperrea-

listično ogledalo besmisla totalitarizma, opresije i torture, a koje kroz rad Ai Wei Wei-ja postaje vidljiv velikom broju zainteresovanih umetnika, aktivista, publike širom planete.

Kustos je iskoristio duže stranice zgrade za "dokumentarističke" radove. Na jednoj strani je sabrano mnoštvo fotografija počev od Ai Wei Wei-jeve mladosti, boravka u Njujorku, a zatim i novijih radova u mediju fotografije gde se umetnik "potpisuje" srednjim prstom podignutim uvis. Na drugoj podužnoj stranici zgrade su video-radovi, mnogi od njih takođe nastali beleženjem Ai Wei Wei-jevih dogovština sa kineskim vlastima. Centralno mesto na krajevima objekta zauzimaju dve ogro-

mne skulpture što referiraju na užase koje proživljavaju izbeglice transportujući se plovilima raznih vrsta diljem svetskih mora. Jedna od njih je ogromna crna gumena skulptura na naduvavanje, koja opet samim medijem i mogućnošću da se izduva i spakuje kritikuje pristup ovim problemima. Slična scena izbeglica na brodu otelotvorena je i ogromnom skulpturom od pruća.

Izložba ponajviše tera na razmišljanje o statusu umetnosti i umetnika danas. Opaska Ai Wei Wei-ja da je svaka umetnost subverzivna za tirane jeste nešto što na koncu visi kao izvod iz današnje planetarne situacije. Iako u pojedinim radovima ima i svojevrsne komercijalizacije aktivizma od samog umetnika, ipak njegov podignut srednji prst uperen prema svakoj vrsti institucionalne moći deluje lekovito.

JELENA NOVAK

Oproštajni dar?

Ovaj pomalo i svečarski film zaslužuje iskrenu filmofilsku šansu, ponajpre posvećenika ali i onih koji po obodima bioskopskih repertoara tragaju za ozbiljnijim i manje bučnim i nametljivim izazovima

“Oduvek sam smatrao da zapravo postoje samo dve američke umetničke forme – džez i vestern-filmovi.” To je svojevremeno, prilično davno još, opazio i izjavio znameniti Clint Istvud. Stoga, teško da ikoga može da začudi što je za ostvarenje koje je pred sam početak distribucije i zvanično proglasio oproštajnim odabrao upravo film koji bi, uz nešto svesnog i dobrovoljnog rastakanja žanrovskih granica, uzusa i definicija, mogao da bude označen i kao u neku ruku neovestern. S druge strane, ponadajmo se da *Plači, mačo* (Cry, Macho) ipak neće biti poslednji-poslednji film vremešnog Istvuda (91), jer, ovakav kakav jeste, taj film nije kadar da se iznese sa tako teškim teretom. Naprosto, čak i u ovoj poznijoj fazi Istvud je pokazivao da može znatno bolje, te hajde da onda još neko vreme živimo u uverenju/samoobmani da je narečeni oproštaj ipak bio tek privremeno pokleknuće pred izazovima stvarnosti, a možda i uvek privlačne autodrame.

Što se citata sa početka prethodnog pasusa, pak, tiče, *Plači, mačo*, sa radnjom koja se zbiva 1978. godine, u dobroj meri ipak jeste neovestern, naravno, uz podsećanje da su se rubnim i/ili odocnelim vremenskim graničnicima ere uz koju se ponajpre vezuje vestern ranije bavili i drugi – Pekinpo, Helman, Frirs... recimo. A Istvud je u ovom (možda) testamentarnom filmskom (glumačko-rediteljskom) radu pokazao i zavidnu hrabrost, a bez hrabrosti se naprosto ne može u iole smislenijem i boljem vesternu; naime, ovaj projekat je u Holivudu dugo slovio za “uklet” – istoimeni roman N. Ričarda Neša, iz koga je brzo proistekao i prvobitni scenario, datira još iz 1975. godine, i tokom svih ovih godina i decenija bilo je i konkretnih pokušaja da se on napokon “privoli” na film (glavnu ulogu u različitim fazama tog dugog putovanja do

velikog platna i bioskopskih dvorana trebalo je da igraju Roj Šajder, odnosno, Arnold Švarceneger). Istvud je taj san preinačio u javu, s tim da je, sasvim očekivano, priča zadržala starostavni duh i kraj i onovremensku atmosferu, što jeste podesno i Istvudovom filmskom i ostalom svetonazoru, ali i onome što priличи njegovoj krštenici i sa njom uvezanim konkretnim mogućnostima. To je sasvim na mestu, to je, tu nikakvog spora ne bi ni trebalo da bude, legitiman zahvat, jer Istvud je čitavim tokom svoje bogate i izrazito zanimljive rediteljske filmografije (uključujući malobrojnije/povremene promašaje – u kreativnom smislu prvenstveno) bio autor starog kova, nimalo zainteresovan za upadljivu modernost i prevratničke eksperimente u pravcu nesvakidašnjeg – najposle, prisetimo se da su njegovi raniji rediteljski radovi nosili i zvanične i jasno vidljive posвете dvojici u filmskom smislu duhovnih očeva i učitelja zanata, Donu Zigelu i Serđu Leoneu.

ŽIVO BLATO

To, ta stilska i idejna starostavnost, već tokom prvih par scena postaje nešto što je posve očigledno, i tu nikako ne treba tražiti povode za zamerke na račun onoga što je veliki Istvud izneo pred osveđene i neretko ostrašćene poštovaloce, a možda i pred novopridošle filmofile i tzv. “običnu” publiku. Suštinska nevolja je krajnje jednostavna – *Plači, mačo* (naravno, u obliku u kom je ovih dana predložen gledateljstvu) naprosto ne generiše dovoljno upečatljive drame, a to je nešto čega nikada nije manjkalo u iole kvalitetnijim i primećenijim Istvudovim filmskim režijama. I pritom nije preterano važno to što je zaplet u popriličnoj

meri rudimentaran – ostareli, usamljeni i samoći i cinizmu potpuno prepušteni rodeo-jahač prihvata da ode u Meksiko i iz njega u Teksas dovede malodobnog i problematičnog sina svoga šefa (igra ga takođe čuveni Dvajt Joakam, pevač/kantautor i tu i tamo glumac). Takva, neosporno svedena polazna postavka nekada je u Istvudovom slučaju bivala dovoljno podatna građa i osnova za emotivne i dramatične priče smeštene u taj geografski i simbolički kontekst filmske/filmovane amerike; to ovde naprosto nije slučaj, pa se čak čini da je samo par godina ranije (sa filmom *The Mule*) dosta ubedljivije poentirao na dovoljno slične ili bliske teme. U nekom trenutku, zapravo, dosta brzo *Plači, mačo* zapada u svojevršno živo blato filma koji gledaocima sugerise znatno više uzbuđenja i приметно više emotivnosti nego što je možda uopšte ikada i bio sposoban da isporuči. Događaji (uz to, odveć slični i često na par koraka do jalove repetitivnosti) se nižu u neku ruku i mehanički, a Istvud se kreće stazama koje je davnih dana i sam pratio, pa gledalac brzo pred sobom ima funkcionalan film, film koji se lako prati, koji ne iritira (ali, uz to, ni ne nadahnjuje), a koji je, da ponovimo, na kino-repertoare (i prekookeansku ispostavu HBO Max-a) stigao opterećen tim zvaničnim žigom oproštajnog dela jednog istinskog udar-

Foto: promo

nika i prepoznatljivo i sasvim zasluženno u sijaset navrata hvaljenog i izdavanog filmskog autora, čiji su filmovi, da naglasimo i to, svih ovih godina, premda upadljivo hiperamerikanizovani (i samim tim, i hipervesternizovani) nepogrešivo bili po ukusu i meri gledalaca i u Evropi i na drugima, dalekim meridijanima.

Za razliku od, recimo, filmova *Gran Torino* i pomenutog *The Mule*, Istvud u *Plači, mačo* ne poseže preterano za autoironijom i evidentnijim preispitivanjem svoje ikoničnosti po osnovi istrajnog i nepokolebljivog mačizma, možda i iz krajnje profanog razloga – jer ovde tumači lik junaka koji je očigledno primetno mlađi od njega samog – na samom početku ostaje bez posla, na njega pored već raspoređene postelje nasrće dečakova majka u možda tek poznim tridesetim ili ranim četrdesetim godinama života... A nekada se Istvud, reklo bi se, silno zabavljao ili pod jasan upitnik stavljao vlastitu mitologiju i mitopoeiju – prisetimo se samo scene u kojoj ga u filmu *Novajlija* zavezanog zlostavlja Sonja Braga ili čitave postavke glavnog lika i njegovog držanja u remek-delu *Ne oprošteno*. Ovde možda i nema prostora i zdrave prilike za tako nešto ili slično, što onda ovaj film dovodi u začudnu analogiju sa onim aksiomom koji nam kazuje da u Holivudu danas u značajnom broju (i, dakle, mimo povremenih ekstravaganci

i odstupanja od tog, naravno, nepisanog pravila) nema uloga za starije/zrelije glumice, a, evo, možda ih nema ni za zaslužne veterane muškog roda. Istvud je, srećom, u smislu producerske zaštite već dugo gotovo pa "sam svoj majstor", a upravo i iz tog razloga ostaje žal što *Plači, mači* nije ponudio više i nešto zahtevnije – zahtevnije sa autorske tačke, ali zahtevnije i sa

tačke gledišta i recepcije gledalaca ionako "gladnih" kvalitetnih filmova koji cilja u ka zrelijoj publici i publici izraženijeg sinestetskog rafinamana. Uz sve pomenuto, film povremeno luta u pravcu odveć nesuptilnog eksplikatorskog pristupa, a podosta kuburi i sa ritmom pripovedanja, pa još unutar samo oko 100 minuta ukupnog trajanja.

DOBRA SINERGIJA

Međutim, bez poziva da se ovom vrlo "oproštajniku" progleda kroz prste, može se istaći i dovoljno toga valjanog u slučaju ovog ostvarenja – teks-meks ugođaj je odmeren i ubedljiv, vrlo dobra je sinergija između junaka i geografskog okruženja i lokalnog kolorita, a film ima i par uspešnih transcendentnih trenutaka (kao, na primer, u sceni u kojoj se Istvudov lik oprašta od vlastitih mačističkih zabluda, na koje je protraćio gotovo čitav svoj odrasli život, napokon otvarajući ruke pred ranjivošću kao uvek rečitim dokazom nečije zrelosti, a to čini tako što dečaka upozorava na zamku zavodljive mačističke zadrčnosti)... Pored toga, Clint Istvud i dalje odlično barata nemalim filmskim potencijalom već pominjane amerikanke – u tom pogledu, i *Plači, mačo* je oda tom borbenom beznađu, tom dubokom (pa bilo to i na isključivo intuitivnom nivou) uverenju da je povratak na

staro, a onda i starom/nekadašnjem sebi potpuno nemoguć, što, međutim, nikako ne znači da se ne treba prepuštati zovu novog i novog pokušaja, naravno, na mit-skim krilima splina i melaholije. Ovaj film u toj dimenziji zadovoljava, i to je, kanda, i aspekt koji deluje najartikulisanije i u kojem ovaj autor, vraćajući se ključnim kotama svoje višedecenijske poetike, dobrano profilisane i iznijansirane, a koja je izdržala brojne testove vremena i filmskih epoha i moda koje su se smenjivale i borile za prevlast u ovih pedesetak godina tokom kojih se Istvud bavio i filmskom režijom, svodi nekakav bilans svog istrajnog pregalaštva u svetu pokretnih slika. Stoga, i u tom smislu, ovaj pomalo i svečarski film zaslužuje iskrenu filmsku šansu, ponajpre posvećenika ali i onih koji po obodima bioskopskih repertoara tragaju za ozbiljnijim i manje bučnim i nametljivim izazovima.

U *Dolarskoj trilogiji* glavni (anti) junak ostaje misterija, čak je i označen kao *Lo straniero senzo Nome* (Bezimeni zaštitnik), dakle, postavljen je kao čist, prazan koncept kome će već pojedinačni gledaoci (svako po vlastitom nahođenju, instinktu i filmskom ukusu) pridodati šta treba da skica zadobije punoću detaljistički postavljenog porteta. U ovom filmu, pak, što iz razgovora, što sa margina priče, saznajemo dosta toga faktografskog o vodećem liku ove priče. Jeste, vremena su se promenila, sa maštom smo u deficitu, sada je neophodno nacrtati, potcrtati, naglasiti... ali stiće se utisak da Majk Majlo, podno tih smernica, nosi i breme nedorečenosti i kriptičnosti pređašnjih likova koje je Istvud igrao na velikom ekranu. Imajući tu impresiju u vidu, može se ipak ustvrditi da *Plači, mačo*, manjkav, ali, sveukupno gledano, dostojanstven rad uvek pouzdanog veterana, jeste validna varijacija na samozadatu temu oproštajnog filma. I sve to uz vidnu premisu tipično istvudovskog učinkovitog minimalizma. A setimo se i sledećeg, veoma ilustrativnog i rečitog opažanja Ričarda Bartona: "Glumci kao što je Clint Istvud predstavljaju soj koji krasi i ta dinamična letargija – čini se da oni ništa ne rade i da rade sve. Sve svode na apsolutni minimum. Na primer, on je možda imao govor od četiri reda, a sveo ga je na četiri reči".

ZORAN JANKOVIĆ

Kontra metafizičkim

Lino Veljak: *Izazovi našeg vremena*

Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 2020.

Linu bi se Veljaku ponešto i moglo zameriti, ali ne i nedoslednost u izboru teorijske i ideološke pozicije: bio je i ostao marksista, bio je i ostao levičar. Istrajavanje u jednoj poziciji, naravno, samo po sebi nije vrlina. Hajdegerovo neodustajanje od nacizma, njegov tvrdokorni "duhovni antisemitizam", na primer, teško da bi se moglo ponuditi kao svetli primer doslednosti, tako da je nužno ponuditi kriterijum razgraničenja prihvatljive doslednosti od one koja nije drugo do tvrdoglavost (ili, na prosto, glupost). Neko bi, recimo, mogao zameriti Veljaku da ostaje na pozicijama koje su držale masovne ubice poput Staljina, Maoa ili Pola Pota: sve zalažući se za najplemenitije ideje poput jednakosti, pravednosti i, naravno, same slobode, rečene su voljene vođe, bez imalo griže savesti, pobile desetine miliona ljudi. Kvaka, međutim, i jeste u tome što se Veljak ni u jednom trenutku svog filozofskog, ali i građanskog angažmana, nije odrekao kritike kao nužnog instrumenta provere sopstvene pozicije. U reči *kritika*, na jednom od njenih etimoloških račvanja, pronalazimo i značenje "sito", "rešeto", što upućuje na mrežu, na strukturu sačinjenu od nepropusnih niti i praznina, te bi, utoliko, kritika bila uvek i nekakvo prosejavanje sadržaja. U mreži se nešto zadrži, a, još više, u zavisnosti od veličine otvora, i propadne (ponekad je važnije to što se ne zadrži). Nema, razume se, nikakvog jemstva da će u mreži ostati samo ono dobro (žito), te da će ono loše (kukolj) da iscuri, niti ima ikakve garancije da ono što se u jednom periodu smatralo dobrim neće u nekom drugom postati pretnja, ali bez mreže kritike, da skratimo, jednostavno se ne može kvalitetno misliti. Veljakova knjiga *Izazovi našeg vremena*, svojevrсни nastavak njegovog *Uvoda u ontologiju* (videti "Vreme" br. 1538), upravo plete mrežu od pojmovnih niti nastojeći da napravi, koliko je god

to moguće, precizna pojmovna razgraničenja upravo u onim oblastima koja nas određuju kao društvena i moralna bića, kao slobodne pojedince koji svojom voljom učestvuju u životu (političke) zajednice, dakle, kao građane. Drugim rečima, Veljak ispituje uslove mogućnosti slobode suočavajući čitaoca pre svega sa neslobodom, sa patologijom moći koja porobljuje, sa onim što će on, ne bez izvesne napetosti, nazvati lažnim alternativama, iskrivljenim, degenerisanim idejama i praksama koje su izgubile svoj izvorni zamah.

Knjigu otvara rasprava o totalitarizmu u kojoj Veljak odgovara na pitanje šta je to totalitarni režim, zbog čega je reč o patologiji vlasti, te koje su razlike između totalitarnih režima. Može nam se učiniti da o tome znamo sve, ali kada se udubimo u ove analize, taj utisak se gubi jer totalitarizam je naprosto pretnja koja nam, na jedan ili drugi način, visi nad glavama. Primećuje Veljak, naravno, da se totalitarni govor, ili opravdanje totalitarne prakse, u nekim svojim bitnim odredbama ne razlikuje od republikanskog, demokratskog ili humanističkog diskursa – vođe uvek govore o slobodi, jednakosti, blagostanju, što su ključni motivi i demokratske agende – ali pri pomnijoj analizi uočavaju se sitnija ili krupnija odstupanja od onih motiva kojima se legitimise, na primer, republikanski poredak. Ta su odstupanja neretko skrivena, ponekad se provlače u fusnotama – koncentracioni logori kao nužno sredstvo održavanja totalitarnog poretka nisu, naravno, nikakve fusnote, nego suštinska obeležja totalitarnih poredaka: nema totalitarnog režima bez sabirnih logora za "neprijatelje" – ali kod Veljaka je reč pre svega o tehnikama opravdanja, o govoru koji nastoji da legitimise totalitarni režim. Važan je i ne sasvim proziran uvid da totalitarni režim uvek daje prednost celini – u ime koje se i upošljavaju logori, jer da

šta su nekoliko desetina miliona mrtvih u ime blagodeti celine – ali održavanje celine nikada nije praćeno univerzalnim diskursom, ili diskursom univerzalnosti, već, kako Veljak precizno primećuje, "svaki totalitarizam uzdiže neku parcijalnost (Naciju, Rasu, Klasu itd)" (str. 12). Time se, nastavlja pisac, otvara problem metafizičkih korena totalitarizma. Totalitarizam je uvek utemeljen na metafizičkim veličinama (metafizičkim utvarama, kako ih naziva Veljak, str. 13) kojima se opravdavaju masovna ubistva. Jedna od mračnih razlika između nacizma i boljševizma, recimo, jeste to što je ideološki sumnjiva osoba u totalitarnom režimu levog tipa mogla da izbegne logor ako se pokaže dovoljno vernom (potkaže roditelje, decu, supružnika), dok kvazi-biološka uslovljenost pokretnosti u nacizmu "pogrešnoj krvi" nije ostavljala nikakvu šansu: rasna pripadnost vas unapred osuđuje na smrt. Prodorni su i redovi koji se bave ekonomskim aspektima totalitarizama, te različitim ulogom privatne i kolektivne svojine. Ono, međutim, što bi se samom Veljaku moglo uputiti kao prigovor jeste što se na kraju odeljka o totalitarizmu s netrpeljivošću odnosi prema liberalima.

utvarama

Liberali, međutim, tvrde prostu stvar: bez negativnog određenja slobode nemoguće je zamisliti put koji ne vodi u ropstvo. Možda formulacija jeste provokativno jaka, ali autor je dužan odgovoriti na izazov umesto što ga ostavlja na ravni netrpeljivosti.

Briljantan je odeljak o istorijskom revizionizmu, s primerima rehabilitacije ustaštva i četništva, s analizama falsifikatorskih manevara na terenu prošlosti hrvatskog kaudilja Franje Tuđmana ili istorijskih opravdavanja zločinačke prakse Slobodana Miloševića. Veljak je precizan i nedvosmislen, odlično zna o čemu govori, a tanane filozofske intervencije pokazuju dubinu i pogubnost falsifikatorskog zasjecanja u prošlost. (Valja podsetiti da i totalitarni režimi

ulažu ogromnu energiju u brisanje i falsifikovanje prošlosti.) Potom, uz obavezan marksistički repertoar koji se osvrće na prosvetćenost, racionalnost i praksu, pažnju privlači i odeljak o jednakosti i pravednosti, u kojem Veljak jasno da jasnije ne može biti pravi odlučnu razliku između jednakosti kao civilizacijskog cilja i egalitarizma kao kukavičjeg jajeta svakog autoritarnog poretka, a redovi o suverenosti zaslužuju poseban osvrt.

Drugo poglavlje "Izazovi oslobađanja od relativizma i njegove lažne alternative" polemički je intonirano te se u njemu mogu pronaći rasprava o manjem zlu, Evropi, te jedno rajhovsko istraživanje potrebe za vođom, a da Veljak ipak – kao levičar, rekli bismo – ostaje ponešto suzdržan u razmatranju ispravnih i manje relativizovanih alternativa: kapitalizam je, ipak, njegov arhineprijatelj, a kako se na obzoru ne uočava ništa pametnije, čini se da to Veljaku stvara izvesnu nelagodu. U poglavlju, pak, o izazovu oslobađanja od verskih fundamentalizama, mora se primetiti, Veljak pokazuje izuzetnu strpljivost i trpeljivost

prema religiji, nastoji razumeti verske motive i napraviti važna razlikovanja između raznih oblika fundamentalizma, što ovo poglavlje čini dinamičnim i svežim. Uz jedan mali izuzetak: kao autor koji zadržava ozbiljnu rezervu prema liberalnim idejama, Veljak ne uspeva da nadiđe horizont multikulturalizma, a da, istovremeno, kao lucidan i učeni filozof vrlo jasno vidi sva ograničenja i, zapravo, neodrživost multikulturalne pozicije. Knjigu zatvara poglavlje o provincijalnosti gde se prostor otvara autorima poput Radomira Konstantinovića, Ortege i Gaseta, te Unamuna.

Sačinjena od manjih celina koje ponekad nisu sasvim kompatibilne (te se vide šavovi na mestima dodira), ova knjiga pokazuje u kojoj meri su nam potrebni čisti filozofski tekstovi koji se s ovim *danas* i *ovde* suočavaju bez mistifikacija, uz obilje jasnih i korisnih analiza koje ne strepe zbog pozicije s koje se izriču (marksizam u ovom slučaju) niti mesta koje zauzimaju (izvan kolektivističkih obora).

IVAN MILENKOVIĆ

17. Festival evropskog dugometražnog dokumentarnog filma

SEDAM VELIČANSTVENIH

Kombank dvorana,
od 2. do 6. oktobra 2021.

SREĆNA NOVA, JIVU

subota, 2. oktobar, 20h
otvaranje

Srbija, Švedska, Nemačka, Francuska,
Belgija, Katar 2020./ 94 minuta
režija: Mladen Kovačević

ŠKOLA NADE

nedelja, 3. oktobar, 18h

Finska, Francuska, Maroko,
SAD 2020./ 78 minuta
režija: Mohamed El Abudi

KUĆA FILMSKOG AUTORA

nedelja, 3. oktobar, 20h

Velika Britanija 2020.
75 minuta
režija: Mark Isaks

KROČENJE

ponedeljak, 4. oktobar, 18h
specijalna projekcija

Gruzija, Švajcarska, Nemačka 2021.
79 minuta
režija: Salome Džaiš

ČOVEK KOJI SLIKA KAPI VODE

ponedeljak, 4. oktobar, 20h

Francuska, Južna Koreja 2021.
79 minuta
režija: Oan Kim i Brižit Bujo

VIŠE OD 100

utorak, 5. oktobar, 18h

Holandija, Belgija, Norveška 2020.
92 minuta
režija: Hedi Honigman

SVETI OTAC

utorak 5. oktobar 20h

Rumunija 2020.
85 minuta
režija: Andrei Daskalesku

PREDSEDNIK

sreda 6. oktobar 20h
zatvaranje

Danska, SAD, Norveška,
Zimbabve 2021./ 115 minuta
režija: Kamila Nilson

Ulaznice se prodaju na blagajnama Kombank dvorane.
www.magnificent7festival.org

SVI VOLE SLADO

O tome ko će biti budući kancelar odlučivaće trećeplasirani i četvrtoplasirani Zeleni i Liberali, a ne prvoplasirani i drugoplasirani Socijaldemokrate ili Demohrišćani. Čudesnom pobjedniku Olafu Šolcu i ubedljivom gubitniku Arminu Lašetu, kojem se sprema puč u sopstvenim redovima, preostaje samo da čekaju kome će prvom i sa kakvim zahtevima da se obrate. Zeleni i žuti se ne slažu po mnogim suštinskim pitanjima, ali što reče kandidatkinja Zelenih za kancelara Analena Berбок, svi vole sladoled

Za "Vreme" iz Bona

Na zvaničnoj paleti, magenta, kao jedna od nijansi pink boje, nosi oznaku RAL-4010. Bio je januar 2015. kada su nemački Liberali (FDP) odlučili da svojim partijskim bojama – drečavoj žutoj i plavoj – dodaju i magentu. Na tu ideju marketinških magova pristao je tada novi šef stranke Kristijan Lindner (42), čiji su imidž podočnjaci i brada od tri dana. Magenta je, tako su se nadali, trebalo da Liberale u danima agonije, dok su bili vanparlamentarna opozicija, učini toplijim.

Teško je reći koliko je inženjering sa bojom pomogao, a koliko to što je Lin-

dner zategao stranku, podmladio je i zauzeo tvrdi odnos prema dolasku više od milion izbeglica, nego što bi se od jednog liberala moglo očekivati. Danas, dva izborna ciklusa kasnije, FDP je popravila skor na 11,5 odsto, a Lindner, koji je podočnjacima i bradi od tri dana dodao zadovoljni smešak, drži ključeve za formiranje vladajuće koalicije.

Zapravo, drži ih zajedno sa rukovodstvom Zelenih, stranke sa kojom ima malo šta zajedničko. Osim načelno liberalnog stava o društvenim pitanjima – recimo homoseksualnom braku – ove dve stranke ništa ne veže. Glavne teme izborne kampanje bile su zelena reforma ekonomije

i društva, povećanje poreza za bogate, zaduživanje i javne investicije, povećanje minimalne cene rada, ograničenje rasta kirija... i za šta god da se uhvatite, Zeleni kažu "da", a Liberali "ne".

Sada će morati da sednu za sto i opipaju gde se nalaze crvene linije onih preko puta. Jer, bogovi izborne matematike su hteli da karte u nedelju (26. septembar) padnu tako da Zeleni i Liberali u duetu budu jezičak na vagi. Kojem će se privoleti tasu? Levom, u kojem slučaju bi koaliciju predvodile Socijaldemokrate, a kancelar bio Olaf Šolc? Ili desnom, što bi ostavilo Demohrišćane na čelu vlade sa kancelarom Arminom Lašetom?

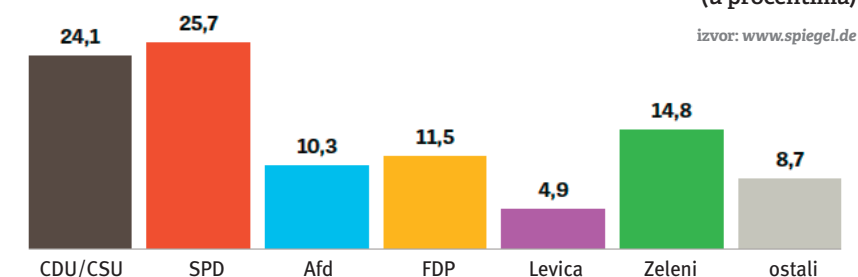
LED

ŠOLCOV EFEKAT

Rezultati izbora bi se u jednoj rečenici mogli opisati ovako: Nemci su glasali za promene, ali po mogućnost što manje. Omiljena kancelarka im ide u penziju pa je valjalo odabrati nešto najsličnije njoj.

Oličenje toga je Olaf Šolc koji je u odlazećoj vladi bio na funkciji ministra finansija i vicekancelara. Čovek popularniji od svoje stranke biračima je delovao daleko pouzdanije od takmaca Armina Lašeta i Analene Berбок. Udarна пера nemačke штампе пишу о “Šolcovom efektu” – SPD je čudesno preokrenula trend i dobila izbore zahvaljujući svom kandidatu, introvertnom i heroinski staloženom čoveku koji

POBEDNIK I PORAŽENI: Olaf Šolc (SPD) i Armin Lašet (CDU)

Fotografije: AP Photo

se ne libi da spoji prste u gest koji neodoljivo podseća na kancelarku.

Preliminarni rezultati – a konačni se neće bitno razlikovati – pokazuju da je SPD dobila 25,7 odsto glasova. Demohrišćani su sa 24,1 prošli najgore u svojoj istoriji. Redom idu Zeleni (14,8), Liberali (11,5), Alternativa za Nemačku (10,3), Levica (4,9) i Izborni savez južnog Šlezviga – to je stranka danske manjine koja se prvi put oprobala na saveznom nivou i, oslobođena cenzusa, uzela jedno željeno mesto (vidi grafiku).

Na Levicu je prvi put primenjeno pravilo iz izbornog zakona koje je do dugo u izbornu noć očito bilo enigma i ponekom novinaru. Cenzus jeste pet odsto, ali ne važi ako stranka osvoji direktne poslaničke mandate u barem tri od 299 izbornih okruga. Tako su totalni fijasko Levice sprečili stari kadrovi koji su uspeli da dobiju izbore u dva okruga u istočnom Berlinu i jedan u Lajpcigu – taman koliko treba.

Sunovrat Levice, koja je pre četiri godine imala dvostruko više glasova poreme-

tio je koalicione računice. Posvađani među sobom i podeljeni na hipsterske levičare, koji bi da se bave rodno senzitivnim jezikom umesto radnim mestima i penzijama, i one iz stare škole, *die Linke* su lišili Nemačku mogućnosti da dobije crveno-crvenu Vladu. Programaska preklapanja između tri leve stranke su ogromna, a nema sumnje da bi zarad koalicije Levica odustala i od egzotičnog zahteva da se rasformira NATO.

Na snazi je i dalje zavet svih ostalih stranaka da nema saradnje sa desničarskom Alternativom za Nemačku (AfD). Oni su udarili u plafon popularnosti i krenuli u lagani pad – osim na istoku zemlje, gde ih bira preko petine birača. Izjedeni iznutra svađom umerenog i radikalnog krila – ovo potonje izvesno pobeđuje – desničari nisu uspeali da profitiraju na suprotstavljanju “korona-diktaturi” kao što su to učinili na “borbi protiv naseljavanja migranata” pre četiri godine.

Isključena je i još jedna Velika koalicija koja se od mlošte zove GroKo, a koja je vladala zemljom u tri od četiri mandata kancelarke Merkel. Ta koalicija, nekada

DOBITNICI: Kristijan Lindner (FDP) i Alanela Berbok (Zeleni)

Fotografije: AP Photo

viđena kao izuzetak kad baš drukčije ne može, koštala je obe tradicionalne stranke velikog pada podrške u biračkom telu.

GLAD ZA VLAŠĆU

Tako se vraćamo Liberalima i Zelenima kao ključarima buduće koalicije. Već u nedelju u 20:15, kada se na javnom servisu u takozvanoj "slonovskoj rundi" okupljaju prvaci stranaka koje su ušle u Bundestag, šef Liberala Kristijan Lindner prvi je namignuo Analeni Berbok. Rekao je da, kako god se okrene, tri četvrtine građana nisu glasale za stranku budućeg kancelara. "Uputno je da najpre jedna sa drugom razgovaraju stranke koje su vodile izboru kampanju protiv statusa kvo, dakle Zeleni i Liberali", dodao je Lindner. Zeleni su na to pristali pa će Nemačka prvi put svedočiti pregovorima na koje ne poziva najjača stranka, nego će dve manje prvo da se dogovaraju između sebe.

Kopredsednik Zelenih Robert Habeck nije krio da su te dve stranke dijametralno suprotne po mnogim pitanjima. Berbok je, upitana koji su uopšte zajednički imenitelji sa Liberalima, u šali odgovorila: "Kristijan Lindner i ja smo sličnih godina. Robert Habeck i Kristijan Lindner su obojica muškarci. A verovatno svo troje volimo sladoled."

Nije da nema još nekih zajedničkih tačaka. Obe stranke godinama jadicuju jer je Nemačka po digitalizaciji i rasprostranjenosti brzog interneta na začelju Evrope. Obe bi htele oštrij gard prema Rusiji i Kini. Za obe je glasala pre svega omladina. Među onima koji su prvi put imali pravo glasa četvr-

tina je birala Zelene, četvrtina Liberale. Iznad svega zelene i žute veže glad za vlašću, za šansom da utiču na prilike u Nemačkoj i šire. Liberali su bili deo drugog od četiri kabineta Angele Merkel, ali su od tada preživeli teške trenutke. Zelenih nije bilo u Saveznoj vladi još od vremena Jozefa Fišera i socijaldemokratskog kancelara Gerharda Šredera kojeg je Merkel počistila 2005. godine.

Kod Zelenih vlada mešavina atmosfere svadbe i sahrane. Jesu udvostručili rezultat, ali su do pre nekoliko meseci u anketama bili vodeća snaga i sve prokockali. Analena Berbok, uhvaćena tokom kampanje u friziranju zvanične biografije i sitnim plagijatima u knjizi, priznala je svoje greške. Priča se da će njen partner u vrhu stranke Habeck u budućoj vladi biti vice-kancelar. Može biti da se Zeleni kaju što njega nisu odabrali za kandidata – prema anketama imao je bolju prođu van urbanog miljea koji ionako glasa za Zelene.

DUGI NOŽEVI ZA LAŠETA

Izbor dve manje stranke između semafor i Jamajka koalicije, nazvanih prema partijskim bojama, mogao bi da se ispusti jednostavnijim nego što izgleda. Sa jedne strane je pobednik Olaf Šolc kojeg bezmalo polovina Nemaca želi za kancelara. Sa druge nesretni Armin Lašet, čovek očigledno nesvestan da politički visi o koncu nad provalijom.

Lašet u prvom obraćanju posle izbora nije ljudski ni čestitao Socijaldemokratama. Na opšte zaprepašćenje je izjavio da Šolc nema ništa više prava od njega, Lašeta, da postane novi kancelar. Sugerišući da izbori nisu tako važni, Lašet je malten rekao da je kancelar onaj ko u zaku-

lisnim pregovorima uspe da skrpi većinu. U jednoj ubrzo objavljenoj anketi se pokazalo da čak 32 odsto glasača njegove stranke misli da je pogrešno što Lašet stremlji kancelarskom mestu iako je izgubio izbore, dok ga u tome podržava svega 55 odsto simpatizera.

Nije se moralo čekati duže od nekoliko sati da se vnu dugi noževi, koje su Lašetovi protivnici iz stranke već neko vreme oštrili za slučaj poraza. Pokrajinska poslanica u Porajnju Elen Demut, koja se smatra nadom Demohrišćana, otvoreno je poručila Lašet da podnese ostavku i spreči dalju štetu za stranku. Ona je Lašetovu situaciju uporedila sa "Carevim novim odelom" – lider CDU-a je go, samo neko to treba da mu kaže.

TREĆI KANCELAR

U Minhenu, u partijskoj centrali sestrinske bavorske Hrišćansko-socijalne unije, Lašet nisu zaboravili kako je grubijanski izgurao njihovog lidera Markusa Zedera u borbi za kancelarsku kandidaturu. Zeder je, prema svim anketama, bio triput omiljeniji u narodu, a i u demohrišćanskim odborima širom Nemačke. Lašet je, pak, kao lider veće CDU, koja dela u svim pokrajinama osim Bavorske, isposlovao da sam preuzme kandidaturu. A ako u Minhenu nešto ne vole, to je kad ih neko pobedi u gruboj igri što se smatra njihovom disciplinom.

Zeder je demonstrativno čestitao Šolcu i poručio da je "važno poštovati izborni rezultat", što je bilo upućeno Lašet. Dok ovaj broj *Vremena* ide u štampu, u medije cure glasine kako Zeder ispotiha nudi da se skuje koalicija sa Zelenima i Liberalima, ali da kancelar ne bude politički

mrtvac Lašet već on, bavorski kralj Zeder. Od tog posla neće biti ništa. Jer, u ovoj kampanji jesu pukli neki tabui nemačke politike, ali da kancelar postane neko ko nije bio ni kandidovan za kancelara – to bi bilo previše.

PUKOVNIK ILI POKOJNIK

Tiši deo Demohrišana možda ipak navija za Lašeta sve dok postoji i promil šanse da se nađe u Kancleramtu – previše političkih sudbina, nameštenja i apanaža zavisi od toga u ovoj partiji koja je navikla da vlada. Ali, najkasnije ako kancelar postane Šolc, Lašeta će najuriti sa vrha stranke. U Diseldorf, gde je još uvek zvanično premijer Severne-Rajne Vestfalije, takođe neće moći da se vrati. Ostao bi tada običan poslanik, a možda i sasvim iščezao sa političke scene.

Tako je Lašet platio ceh, laktanja i nesnalaženja u kampanji. Javnost mu nije oprostila jedno smejanje pred kamerama. Bilo je to usred smrtonosnih poplava u julu, dok je izjavu davao predsednik zemlje Frank-Valter Štajnmajer. Kamera je u uglu, iza predsednika, uhvatila Lašeta kako se cereka sa saradnicima. Možda je neko ispričao baš dobar vic, ali Lašetu danas ništa više nije smešno.

BOŽIĆNE ŽELJE "ŠOLCOMATA"

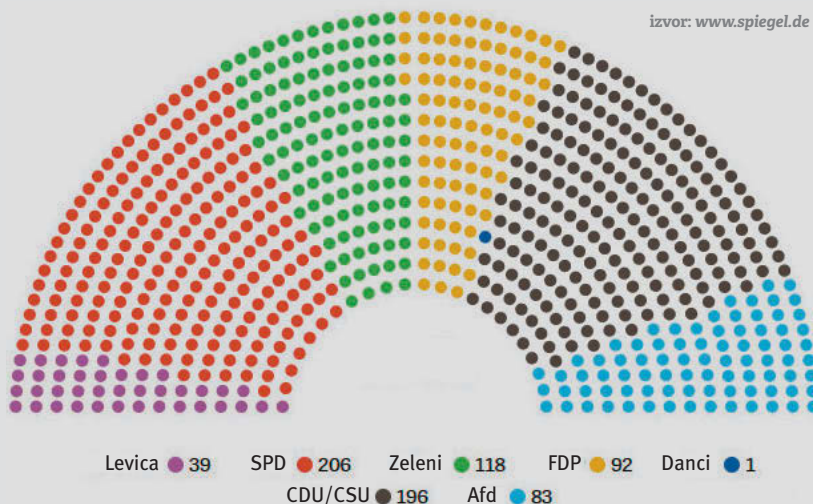
Sa druge strane su kao tričarije izgledali finansijski skandali koji su pratili Olafa Šolca. Administracija kojom je upravljao kao gradonačelnik Hamburga, ali i kao ministar finansija, na sumnjiv način je propustila da prikupi neke poreske milijarde. Ali, kako je primetio jedan vickasti kolumnista, Nemci nisu baš razumeli te poreske pikanterije, pa se nisu ni ljutili na Šolca.

Kao kandidatu stranke koja ga nije htela za predsednika – umesto njega izabrani su izraziti levičari Saskija Esken i Norbert Valter-Borjans – Šolcu je laknulo što ne mora da pregovara sa Levicom. On je ionako preferirao Zelene i Liberale. Građanima je obećao minimalnu satnicu od 12 evra, gradnju 400.000 novih stanova godišnje, povećanje poreza za one koji masno zarađuju, stabilan nivo penzija. Promene dakle, ali ne okretanje zemlje naglavačke.

Čovek kojeg su nazvali "Šolcomat", jer nekad deluje poput kiborga, koji je prešao put od gorljivog socijaliste u mladosti, do advokata i čoveka centra, ubeđen je da je

Bundestag samo raste

izvor: www.spiegel.de

Novi saziv Bundestaga imaće 735 poslanika, što je rekord. U odlazećem sazivu bilo ih je 709, dok je osnovna veličina predviđena zakonom 598. Zapravo, na svetu nema većeg parlamenta od Nemačkog, ne računajući kineski Narodni kongres koji se okuplja svakih pet godina da se aplauzima složi sa sjajnim idejama rukovodstva.

Razlog što Nemci nikada ne znaju koliki će im parlament biti leži u komplikovanom izbornom sistemu. Svaki birač ima dva glasa pri čemu je drugi ključni. Njime se glasa za stranke po klasičnom proporcionalnom sistemu kao u Srbiji. Koliko ko procenata dobije, toliko udeo poslanika ima (ako pređe cenzus).

Ali, uz to je Nemačka podeljena na 299 izbornih okruga u kojima birači svojim prvim glasom mogu da odaberu direktnog predstavnika, imenom i prezimenom, po sistemu ko ima najviše glasova, ulazi u Bundestag. Tako se obezbeđuje da svi regionu budu zastupljeni.

Kako dve velike stranke imaju sve manje procenata, ali su i dalje dovoljno velike da pobeđe u ogromnoj većini od 299 okruga, to se dešava da one imaju više direktnih mandata nego što im pripada po procentualnoj snazi. U tom slučaju ostale stranke dobijaju "izjednačujuće" mandate kako bi se proporcija ponovo uspostavila.

Pre izbora su analitičari računali da bi Bundestag mogao da ima oko 840 poslanika, a pominjala se i fantastična brojka od hiljadu. "Imaću sedam besanih noći", požalio se unapred potpredsednik parlamenta Wolfgang Kubicki. Na njegovu sreću, ipak nije toliko strašno.

Demohrišćani se godinama opiru reformi izbornog sistema, iako je jasno da će se to pre ili kasnije dogoditi. Plenarna sala u Berlinu postaje premala i majstori stalno uglavljaju nove stolice. Deo poslanika sedi u improvizovanim kancelarijama sagrađenim kraj Rajhstaga. A budžet za rad parlamenta ide ka cifri od milijardu evra godišnje.

vreme da Demohrišćani odu u opoziciju. On je podsetio Zelene i Liberale da bi valjalo pregovarati diskretno, a ne da se svakog dana po novinama brblja šta ko traži u pregovorima i gde su čije crvene linije.

Tome ga uči iskustvo sa prethodnih izbora. Tada je delovalo da će Jamajka koalicija biti skovana, ali su u medije curili čitavi radni papiri iz pregovora. Na kraju je šef Liberala Lindner prelomio da ne

može da radi sa Zelenima i otišao u opoziciju. Velika koalicija je ostala jedina opcija.

Za razliku od tog natezanja koje je trajalo šest meseci, Šolc veruje da bi sada sve moglo da se odigra do Božića. Ukoliko mu pođe za rukom da do tada preuzme Vladu, sprečiće Angelu Merkel da održi svoj sedamnaesti novogodišnji govor kao kancelarka.

NEMANJA RUJEVIĆ

San o dvanaest dolara

Dvanaest dolara po satu rada, za koliko rade sezonci na farmama, premalo je za Amerikance, ali je to ogroman novac za stanovnike najsiromašnije karipske zemlje koji su nakon razornog zemljotresa 2010, ubistva predsednika i novog potresa ovog leta, probijajući se preko Latinske Amerike gde su ih vrebale naoružane bande i trgovci ljudima, došli do Rio Grandea. Tu ih je na konjima ganjala američka pogranična straža

Za "Vreme" iz Majamija

Ako se slučajno zaputite od Majamija prema beskrajnom prostranstvu Everglejsda teško ćete, negde u blizini Homsteda, promašiti egzotičnu prodavnicu "Robert je ovde", dobro znanu u tom kraju po uvek svežem voću i povrću. Dok čekate u redu za kuvani kikiriki, okruženi uramljenim isečcima iz novina o dugoj farmerskoj tradiciji porodice Moing i lokalnim šeretlucima ispisanim na gajbicama paradajza tipa "ne stiskaj me dok nisam tvoj", brundanje poljoprivrednih mašina sa ulice meša se sa raznim narečjima španskog na kome se u prolazu dovikuju radnici sa okolnih imanja, koristeći povremeno i one gotovo neprepoznatljive oblike holandskog ili francuskog koje su, samo njima znanim putevima, doneli sa Kariba do ovog zabitog dela Floride. Na pretrpanoj polici iza leđa vremešnog Roberta koji, bez obzira na medijsku reputaciju, stoji po čitav dan iza trošne tezge i naplaćuje račune, već neko vreme na ekranu promiču isti, haotični prizori sa granice između Meksika i SAD gde kolone migranata pokušavaju da se preko bodljikave žice, zidova i čeličnih konstrukcija domognu tla obećane zemlje da bi većina njih, upravo na nekoj od ovakvih farmi, započela novi život.

Na snimke uplakane dece bez roditelja, koja se provlače kroz uske prolaze, a potom bespomoćno čekaju šta će sa njima biti, i očajnih ljudi koji tumaraju po bespuću, nadovezale su se slike ljudskog lanca Haićana koji se povijao pod udarima Rio Grandea, dok su ih na američkoj obali čekali pripadnici granične službe na konjima i potiskivali natrag u nabujalu u reku.

NEKE TUŽNE PESME

Mada Robert upošljava na svojoj farmi gotovo čitavu porodicu, kod njega uvek

ima posla i za sezonske radnike, i on u tome nije izuzetak. Bilo gde na Floridi, pošto se ovde i ne proizvodi ništa drugo osim voća, povrća i selfija sa plaža, s obzirom da je ono što raste na plodnoj zemlji opipljivije od fantazija o ludom provodu u barovima Majami Biča, uvek se može naći posao na takvim imanjima.

Slično je i kada se krene na sever prema Džordžiji ili Južnoj Karolini. Na farmama, koje su istovremeno i neka vrsta turističkih atrakcija jer vlasnici obično poređaju pored puta svoje proizvode da bi vas privukli da skrenete do njihovih imanja, zaposlene su, često nelegalno i bez dokumenata, hiljade Latinoamerikanaca, prihvatajući ovdašnje običaje da se radi naporno i teško, ali zadržavajući i neke svoje navike. Ako slučajno primetite više pari nogu koje proviruju ispod prastarog ševroletovog kamioneta, to ne znači da konzilijum majstora pokušava da vrati u život vremešnu mašinu. Pod užarenim suncem juga gde je teško naći hladovinu, skrivanje ispod kamiona često je jedina zaštita od vreline tokom dnevnog predaha, mada oni mlađi koji su, po prirodu stvari, uvek puni nade i očekivanja, to vreme koriste za vežbanje sa tegovima napravljenim od konzervi Kembel supe iz obližnjeg marketa.

Pošto su gradovi daleki i skupi, a meštani nisu previše oduševljeni idejom da u lokalnom baru zajedno sa pridošlicama koje nemaju pojma gde je "stari Kentaki" zapevaju *Man Of Constant Sorrow*, oni u sumrak, nakon dugog dana na poljima, sede svi zajedno u dvorištima i, uz zvuke malene harmonike, složnim glasom pevaju neke tužne pesme koje su poneli sa sobom iz dalekog zavičaja.

GRANICA DVA SVETA

Prema podacima nadležnih službi za zapošljavanje, čak tri četvrtine radnika na

farmama su stranci, a najveći broj među njima rođen je negde u Meksiku, mada je to jasno vidljivo i bez ovakvih statistika: kada pokušate da kupite nešto zbog čega ste skrenuli sa puta, brzo ćete shvatiti da su jedino vlasnik i dvoje-troje ljudi koji rukovode poslovima rođeni na severno-američkom tlu. Svi ostali koji sede za poljoprivrednim mašinama koje izgledaju zastrašujuće velike u odnosu na evropske, pakuju plodove ili prevoze lubenice u starim školskim autobusima kojima je neko odsekao krovove, izvadio sedišta i pretvorio u tovarna vozila, a ostali tu inovaciju široko prihvatili, prešli su na ovaj ili onaj način Rio Grande, koji je granica dva sveta.

Njima bi se, bar za prvo vreme, sigurno priključio i veliki deo grupe od petnaest hiljada Haićana koji su, nakon razornog zemljotresa 2010, ubistva predsednika i novog potresa ovog leta, probijajući se preko Latinske Amerike gde su ih vrebale naoružane bande i trgovci ljudima, uspeali da pređu ovu reku i naprave improvizovana skloništa ispod mosta nadomak teksaskog grada Del Rija. Dvanaest dolara po satu rada, za koliko rade na farmama, premalo je za Amerikance, ali je to ogroman novac za stanovnike te najsiromašnije karipske zemlje, mada najveći broj njih nikada neće ni dobiti tu priliku, jer su pojedinci odmah deportovani na Haiti, dok su ostali upućeni na regularnu proceduru traženja azila tokom koje nemaju pravo da rade.

NESELEKTIVNA DEPORTACIJA

Dok je za gradonačelnika Del Rija Bruna Lozana zatvaranje improvizovanog kamp ispod mosta "fenomenalna vest", još uvek traju rasprave o tome da li su pripadnici pogranične službe vitlali uzdama nad glavama svojih konja ili migranata koji su posrtali u vodi do pojasa, ali

se na pojedinim snimcima jasno vidi da su neki od onih u sedlima lovili ljude i vukli ih po prašini, dok su im iz ruku ispadale kese sa hranom koju su poneli oni koji su ih čekali ispod mosta. Najviši državni zvaničnici, uključujući i predsednika Džozefa Bajdena, rekli su da je takav način tretiranja ljudskih bića užasan, da se neće tolerisati maltretiranje ili zlostavljanje migranata i da se ne smeju koristiti konji kao oružje, ali su oni koji su uspeli da bez vode, hrane i bilo kakvih higijenskih uslova, provedu ispod mosta nekoliko dana, time dobili jasnu poruku. Ta ista poruka, pojačana neskrivenim očajem skoro dve hiljade Haićana koji su čar-

u Americi. Ne udubljujući se previše u detalje njihovih života, američke vlasti su ih spakovale na dvadesetak letova i poslale na istu destinaciju samo na osnovu toga što su od isprava imali isti plavi pasoš sa haićanskim grbom ukrašen palmom, sidrom, trubama, bubnjem, sekirama i topovima.

Zbog takvog tretmana Haićana, specijalni izaslanik za ovu zemlju Danijel Fut podneo je ostavku državnom sekretaru Entoniju Blinkenu, tvrdeći da su njegovi saveti i rešenja ignorisani, na šta mu je stigao odgovor od portparola Stejt departmenta kako su neki od tih predloga bili protivni "predanosti za promociju demo-

namerama upravo na osnovu odluke bivšeg predsednika Donalda Trampa kojom se zabranjuje ulaz i traženje azila u vreme pandemije uz cinično objašnjenje da se na taj način štiti javno zdravlje u zemlji.

No, kada se ostave po strani ta stranačka prepucavanja, postaje vidljivo nešto mnogo značajnije: stiće se utisak da je došlo vreme za naplatu nekih starih, istorijskih računa, i to ne samo u Americi, već i u Evropi. Pojednostavljanje stvari nikad nije prijatno čuti, ali izgleda da su oni koji su dugo vremena bili brutalno eksploatisani, a onda prepušteni sami sebi, bez nade da će im u doglednoj budućnosti biti bolje, a reč je pre svega o stanovnicima Afrike, Latinske Amerike i Srednjeg Istoka, na kraju zakućali na vrata onih koji su ih često iskorišćavali i doveli u tu nepodnošljivu situaciju povremenim mešetarenjem umesto stalnim pomaganjem da te zemlje razvijaju svoje demokratske institucije, tražeći sada neku vrstu simbolične naplate duga.

KRITERIJUMI ZA TRAŽIOCE AZILA

Vrata šaltera su, osim za retke srećnike, obično zatvorena, jer je malo onih, na primer u Majami Biču, koji su kada se vrate sa nedeljnih izleta sa farmi i svrate na večeru u prepune restorane koji se nižu u ulicama oko Memorijal parka, preterano oduševljeni idejom da se odreknu svojih koktela koje pijuckaju dok biraju jela, ne bi li bi pomogli onima koji se bore za puko preživljavanje. Tužno je ako je zaista tako, ali u tome nema velike razlike između SAD, Italije, Španije, Grčke ili neke druge države koja je skrivena u srcu Evropske unije, poput Češke. Ovde su kokteli, tamo je proseko, sangrija, uzo ili pivo, sve ostalo je isto.

Bez obzira na dobronamernost onih koji bi primili sve, problem je što, ukoliko bi se širom otvorila vrata dobrodošlice u bogatom delu sveta, tamo ne bi bilo dovoljno mesta za sve ugrožene ratovima, ponižene i gladne koji žele da pobegnu od toga. Stoga jedino preostaje da se utvrde kriterijumi za one koji traže azil, jer će tako svima biti lakše – kako svima koji žele da dođu, tako i onima koji ne žele da ih grize savest ako im, dok uživaju u restoranima, pogled slučajno skrene na televizijski ekran na kome se lanac ljudi povija pod udarima nabujale Rio Grande.

SLOBODAN KOSTIĆ

BEG IZ OČAJA: Haićani prelaze Rio Grande

Foto: AP Photo

ter letovima vraćeni u glavni grad svoje zemlje Port-o-Prens, stigla je i do desetine hiljada onih koji se negde u Kolumbiji, Nikaragvi, Venecueli ili Hondurasi upravo spremaju da krenu migrantskom rutom prema severu.

Deportovane Haićane sačekala je u domovini simbolična novčana pomoć, opustošena prestonica premrežena barikadama, teror, otmice, ubistva i pljačke naoružanih bandi koje su sa oružjem u rukama ovladale pojedinim kvartovima. Nekima od njih to je bio prvi susret sa gradom iz koga su pobjegli pre mnogo godina, živeći potom u Čileu i Brazilu, pre nego što su pomislili da bi im možda bilo bolje

kratije", što je uobičajena floskula za diskvalifikaciju službenika koji se ne slažu sa onima koji donose odluke.

NAPLATA ISTORIJSKOG DUGA

Fut svakako nije jedini koji se pobunio zbog brutalnog ophođenja sa migrantima. Veliki broj organizacija za zaštitu ljudska prava našao se, sticajem okolnosti, na sličnim pozicijama sa republikancima koji su kritikovali Bajdenovu administraciju. Naravno, liberalni delovi američkog društva bili su ogorčeni zbog proterivanja, dok su konzervativci ponavljali mantru da je Bajden svojim porukama otvorio vrata talasu migranata sa kojim nije u stanju da se nosi. Ironijom sudbine, ogroman broj migranata sprečen je u svojim

Taoci tuđeg rata

Većina Evropljana veruje da je u toku novi hladni rat i sa Kinom i sa Rusijom, ali da oni nemaju ništa s tim. Uglavnom ne misle da je u to umešana njihova zemlja, već Vašington i Brisel, i to samo u onoj meri u kojoj se mora

“O d Štetina na Baltiku do Trsta na Jadranu, gvozdena zavesa se spustila preko kontinenta...” Prošlo je nešto više od 75 godina od kada je u svom govoru studentima 5. marta 1946, na Vestminster koledžu u Fultonu, Winston Čerčil tom rečenicom obznanio da počinje hladni rat između Zapada i SSSR.

Otvarajući 76. sesiju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u Njujorku 21. septembra, generalni sekretar UN Antonio Gutereš upozorio je da je svet ponovo podeljen u dva bloka i da bi situacija mogla biti gora od prvog hladnog rata između Zapada i SSSR. Bez imenovanja lidera dva nova bloka, Gutereš je govorio o Sjedinjenim Državama i Kini. Džo Bajden i Si Đinping su pak sa govornice UN pokušali da smire javnost, ali bez mnogo uspeha, konstatuje “Mond”.

Istraživanje na temu “Šta Evropljani misle o kinesko-američkom hladnom ratu” koje je Evropski savet za spoljne odnose sproveo u 12 država članica EU u maju i junu ove godine, pokazuje da gotovo dve trećine građana EU (63 odsto) veruje da se novi hladni rat zaista rasplamsava između Kine i SAD. Takođe, 59 odsto Evropljana misli da se sprema novi hladni rat između Vašingtona i Moskve.

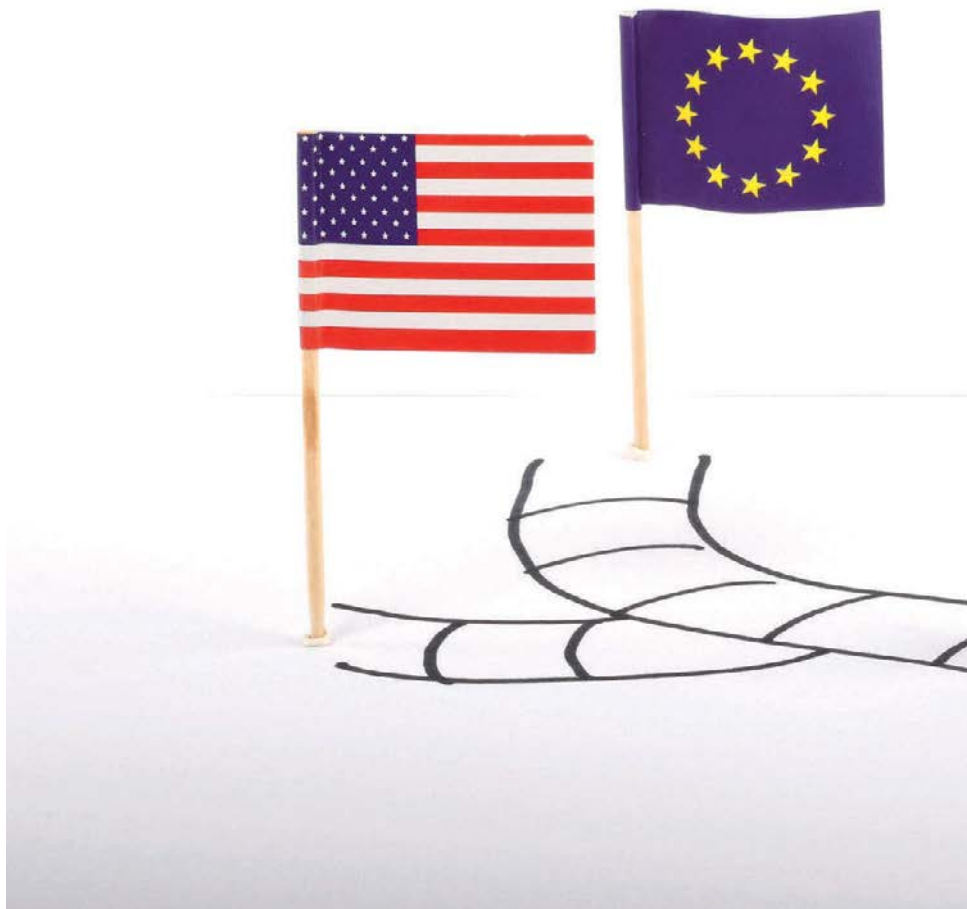

TABELA 1

Evropljani i Kina

Evropljani ne veruju da se novi hladni rat dešava između njihove zemlje i Kine. U procentima.

Zemlja	Hladni rat se dešava	Nije sigurno	Hladni rat se ne dešava
Švedska	33	28	39
Francuska	21	34	45
Nemačka	18	33	49
Poljska	16	30	54
Holandija	15	33	52
Danska	13	31	56
Španija	13	30	57
Italija	11	22	67
Austrija	8	14	78
Portugal	7	14	79
Mađarska	5	–	91
Bugarska	–	17	80

IZVOR: EVROPSKI SAVET ZA SPOLJNE ODNOSI 2021, ECFR.EU

Ilustracija: Marco Verch

TABELA 2

Evropljani i Rusija

Osim Poljske i Francuske, većina Evropljana ne veruje da se između njihove zemlje i Rusije dešava novi hladni rat. U procentima.

Zemlja	Hladni rat se dešava	Nije sigurno	Hladni rat se ne dešava
Poljska	44	35	21
Francuska	35	32	33
Švedska	32	32	36
Nemačka	31	33	36
Holandija	31	33	36
Bugarska	23	32	45
Danska	23	32	45
Španija	16	31	53
Austrija	10	19	71
Italija	10	28	62
Portugal	7	16	77
Mađarska	–	7	89

IZVOR: EVROPSKI SAVET ZA SPOLJNE ODNOSI 2021, ECFR.EU

Indikativno je da znatno manje (31 odsto) ispitanika smatra da se odvija i hladni rat između EU i Kine, ili EU i Rusije (44 odsto), a još indikativnije da 59 odsto Evropljana veruje da njihova zemlja još uvek nije uključena u hladni rat sa Kinom, mada nešto manje njih kaže da bi se to moglo dogoditi. (Šveđani su najviše podeljeni po ovom pitanju.)

PRETNJA LIBERALNOM SVETSKOM PORETKU

Američki zvaničnici sve češće otvoreno govore o "novom hladnom ratu", mada predsednik Džozef Bajden s govornice Generalne skupštine UN saopštava da ga Amerika ne želi. U SAD je rast Kine svako upalio sve alarme. Američki establišment opisuje "komunističku Kinu" kao pretnju bezbednosti, američkim vrednostima (ma šta to bilo) i "liberalnom svetskom poretku". U strategiji nacionalne bezbednosti Baraka Obame 2010. godine naglašava se značaj Kine kao partnera Sjedinjenih Država, ali se upozorava na njenu sve veću vojnu moć.

U međuvremenu je došlo do bitnih promena u američko-kinskim odnosima: situacija u Južnom kineskom moru je bivala sve napetija; SAD su optuživale Kinu zbog navodne industrijske špijunaže i kršenja autorskog prava; godine 2015. Barak Obama je uveo vanredno stanje zbog incidenta u digitalnom okruženju, navodne otmice ličnih podataka više od četiri miliona Amerikanaca.

Bela kuća je 2020. godine u dokumentu pod nazivom "Strateški pristup SAD Kini" proklamovala da je Kina pretnja bezbednosti i "liberalnom svetskog poretku", da je četrdeset godina nakon uspostavljanja diplomatskih odnosa i velike saradnje dve zemlje umesto "iluzije o integraciji Kine u međunarodnu zajednicu predvođenu Amerikancima", potrebna realpolitika rivalstva.

Očito je da u Vašingtonu postoji konsenzus političkih snaga o tzv. "zadržavanju" Kine, što se demonstrira na više frontova. Ključni doktrinarni dokumenti govore o većem ideološkom, trgovinskom i ekonomskom pritisku na Peking, uz povremene opomene da Vašington ne bi trebalo da prelazi opasne granice kako se konkurencija ne bi pretvorila u otvoreni sukob.

Predsednik Donald Tramp je otpočeo carinski rat sa Kinom. Slede napetost oko Tajvana, prisiljavanje saveznika da se iz bezbednosnih razloga odreknu Huaveja i 5G mreže, podrška pobuni u Hongkongu, separatizmu na Tibetu, Ujgurima i Sidingu, pokušaji osujećivanja kineskog projekta “Jedan pojas, jedan put”, uz pozivanje na ekologiju, borbu protiv korupcije i prezaduživanja. Na kraju se stvaraju anti-kineski vojni savezi na Pacifiku.

POKUŠAJ IDEOLOŠKE KONSOLIDACIJE

Autori istraživanja, šef Centra za liberalne strategije i saradnik Instituta za humanističke nauke u Beču sociolog Ivan Krastev i direktor Evropskog saveta za spoljne odnose Mark Leonard, zaključuju da su Evropljani mnogo više zaokupljeni unutrašnjim pretnjama slobodi, političkom polarizacijom i moći velikog novca nego pretnjama koje dolaze od neprijateljskih spoljnih sila. U tome se ogleda oštar kontrast između sadašnjih tenzija i sukoba Zapada sa Sovjetskim Savezom u drugoj polovini dvadesetog veka.

Krastev i Leonard uočavaju da nova naracija o hladnom ratu dolazi više iz geografije nego iz istorije. Sukob SAD i Kine ima globalnu dimenziju, ali je jasno da će se glavni teatar sukoba preseliti u Aziju. (Hilari Klinton je kao državna sekretarka pisala o Pacifičkom veku SAD). Oni procenjuju da se u ovom novom hladnom ratu Evropa našla u poziciji u kojoj je pre 1989. bio Japan, koji je bio pouzdan američki saveznik, ali je bio izvan glavnog polja sukoba, što mu je omogućilo da se usredsredi na svoj ekonomski razvoj.

Evropska unija, Japan i Južna Koreja u nekim slučajevima odolevaju američkom pritisku i nastoje da održe sposobnost da sprovedu nezavisnu politiku razvoja ekonomskih odnosa sa Kinom, kao što je Nemačka, na primer, pružila otpor američkom nastojanju da se zaustavi izgradnja gasovoda Severni tok 2. U ovom kontekstu je simbolički, a i suštinski, indikativan i sveobuhvatni sporazum o investicionoj saradnji između NR Kine i Evropske unije koji su lideri Kine i EU zaključili tokom video-konferencije 30. decembra 2020. uprkos pritisku na Evropljane i Trampovoj administraciji, a potom i timu izabranog predsednika SAD Džoa Bajdena. Taj sporazum, čije se formalno potpi-

TABELA 3

Evropljani i Nemačka

Pitanje je glasilo: “Verujete li da će Nemačka odbraniti evropske interese ako igra vodeću ulogu u svakoj od sledećih oblasti?”

U procentima. Zajedno za 12 anketiranih zemalja.

Ekonomska i finansijska pitanja	36
Demokratija i ljudska prava	35
Obrana i bezbednost	27
Rešavanje odnosa sa SAD	25
Rešavanje odnosa sa Rusijom	20
Rešavanje odnosa sa Kinom	17
nijedan od ovih	16
ne znam	26

IZVOR: EVROPSKI SAVET ZA SPOLJNE ODNOSI 2021, ECFR.EU

Istraživanje Evropskog saveta za spoljnu politiku ne podržava hipotezu da su, nakon Bregzita, Evropljani opsednuti nemačkom moći i da je Berlin taj koji deli Evropu, već da trećina Evropljana veruje da će Nemačka braniti i njihove interese u nizu oblasti politike – od ekonomije i bezbednosti do pitanja demokratije i ljudskih prava.

U vrlo malom broju zemalja članica ljudi brinu o povećanju nemačke moći u budućnosti: 34 odsto veruje da je doba moći i prosperiteta posleratne Nemačke prošlost; 21 odsto ocenjuje da je Nemačka danas u zlatnom dobu, a samo 10 odsto misli da zlatno doba Nemačke tek predstoji. Prema anketama bi se reklo da Evropljani možda smatraju da je Berlin pored svih ostalih država članica samo još jedan od golubova, dok Brisel ostaje ključni jastreb.

sivanje očekuje, obeležio je granice američkog uticaja na Evropljane.

Bajdenova administracija se nada da će okupiti zapadne demokratije u novom savezu protiv autokratskih sila, što je potkrepljeno ratobornim tonom koji su usvojile evropske vlade o Kini i Rusiji, te pojavom ideje o “sistemskom rivalstvu” u dokumentima EU i u govorima i tvitovima političara. Za kraj godine Bajden je sazvao takozvani “samit o demokratiji”, što verovatno predstavlja pokušaj ideološke konsolidacije zapadnog savezništva, kad to već nije izvodljivo na merkantilnom polju.

BRISELSKI JASTREB

Ispitivanje Evropskog saveta za spoljne odnose u aprilu 2021. pokazalo je da je najveći deo Evropljana (44 odsto) videlo SAD samo kao neophodnog partnera, a ne saveznika koji “deli naše, evropske interese i vrednosti” (21 odsto).

Podrška savezu EU–SAD ponovo je bila najizraženija u Danskoj i Poljskoj, ali i tamo najveći broj građana smatra da su

SAD neophodan partner. U isto vreme veliki deo evropskih ispitanika takođe smatra Kinu (36 odsto) i Rusiju (35 odsto) neophodnim partnerima. Samo 12 odsto svih ispitanika je videlo Kinu kao protivnika i pretnju svom načinu života, a samo 5 odsto Evropljana kaže da veruje da Kina vlada svetom.

Politički lideri, poput francuskog predsednika Emanuela Makrona, nadali su se da će ulaganje u kolektivni suverenitet EU učiniti Uniju nezavisnijom od SAD. Krastev i Leonard zaključuju, međutim, da evropski građani izgleda veruju da je Brisel, a ne njihova zemlja, najpouzdaniji saveznik Vašingtona kada je u pitanju sukob s Kinom i Rusijom. Istraživači pokušavaju da nađu odgovor na pitanje zašto je veća verovatnoća da ideja o “novom hladnom ratu” Evropljane odvoji od Amerikanaca nego da ih ujedini. Izgleda da ideja novog hladnog rata donosi podelu, a ne jedinstvo.

Mada je epidemija kovida 19 pojačala antikineski kurs, najveći deo ispitanika u evropskim zemljama smatra da priroda

TABELA 4

Demokratije vs. autokratije

Pitanje je glasilo: "Šta mislite da je bolje, demokratije poput Nemačke i SAD ili autokratije poput Kine i Rusije, kada je u pitanju..."

Zajedno za 12 anketiranih zemalja. U procentima.

	Demokratije poput Nemačke i SAD uspešnije	Ni jednim ni drugima ne ide najbolje	Autokratije poput Kine i Rusije uspešnije
Suočavanje sa pandemijom korona virusa	33	37	30
Reagovanje na klimatske promene	43	46	11
Doprinos globalnoj bezbednosti	50	36	14

IZVOR: EVROPSKI SAVET ZA SPOLJNE ODNOSI 2021, ECFR.EU

TABELA 5

Ko upravlja svetom

Pitanje je glasilo: "Koja od ovih grupa ima najveći uticaj na način na koji se upravlja svetom?"

U procentima. Zajedno za 12 anketiranih zemalja.

Multinacionalne kompanije	22
Legitimne nacionalne vlade i parlamenti	21
Milijarderi kao što su Bil Gejts, Džordž Soroš, Čarls Koh i Mark Cukerberg	16
Skrivena mreža globalnih elita	14
Vlada SAD	13
Kineska vlada	6
Međuvladine institucije	6
NVO i aktivisti	2

IZVOR: EVROPSKI SAVET ZA SPOLJNE ODNOSI 2021, ECFR.EU

političkog režima ne objašnjava u dovoljnoj meri neuspeh ili uspeh vlada u suočavanju s pandemijom, tokom koje je Kina demonstrirala svoje mogućnosti. Evropljani nisu ubeđeni da li su demokratije bolje od autokratija pripremljene za rešavanje velikih problema (vidi tabelu "Demokratije – autokratije").

SUVERENITET KAO NESVRSTANOST

Istraživači ukazuju na odsustvo disciplinirajućeg ideološkog jedinstva između SAD i Evrope. U panevropskom ispitivanju Evropskog saveta za spoljne odnose 2019. velika većina ispitanika rekla je da bi radije ostala neutralna (umesto da se uskladi sa Vašingtonom) u sukobu između SAD i Kine ili Rusije. Čak je i u Poljskoj prevladavao stav da bi ta zemlja trebalo da ostane neutralna, a ne da se svrsta na stranu SAD. Od izbora Džoa Bajde-

na za predsednika SAD najmanje polovina biračkog tela u svakoj od 12 anketiranih zemalja i dalje bi volela da njihova vlada ostane neutralna u sukobu između SAD i Kine. U Danskoj i Poljskoj – zemljama s najvećim udelom ljudi koji bi hteli da stanu na stranu Sjedinjenih Država – ova grupa čini 35, odnosno 30 odsto ispitanika.

Kreatori spoljne politike u Vašingtonu i Briselu mogli bi da otkriju da iza sebe nemaju društveni konsenzus za generacijsku "borbu čitavog društva protiv autokratija u Pekingu i Moskvi". Do sada su samo evropske institucije, a ne evropska javnost, pokazale spremnost da vide svet sutrašnjice kao rastući sistem konkurencije između demokratije i autoritarizma. U svakoj od anketiranih država članica EU (osim Poljske), čini se da se Brisel doživljava kao spoljnopolitički jastreb kada je

u pitanju odnos sa Kinom i Rusijom. To je signal da bi, ako dođe trenutak krize, Brisel mogao biti optužen da predstavlja američki glas u Evropi, a ne evropski glas u svetu, konstatuju Krastev i Leonard.

RAZLIČITE PERCEPCIJE PRETNJE

Da američka vlada ima najveći uticaj na način na koji se upravlja svetom smatra samo 13 odsto Evropljana. U odgovorima na pitanje ko ima najveću moć na svetu, većina se nije fokusirala na najveće države. U stvari, oni veruju da nedržavni akteri, kompanije i superbogatiji pojedinci, zajedno čine najuticajnije grupe u svetu danas (videti tabelu "Ko upravlja svetom").

Među Evropljanima ne postoji konsenzus o tome da li egzistencijalna pretnja spolja uopšte postoji. U istraživanju Evropskog saveta za spoljne odnose sprovedenom krajem 2020. otkriveno je da je jedva jedan od deset građana Nemačke i Francuske smatrao da njihova zemlja snažno zavisi od američke sigurnosne garancije. Skoro jedna trećina ljudi u obe zemlje mislila je da im takva garancija uopšte nije potrebna.

Spoljnopolitički analitičari variraju tezu da je zajednička spoljna politika EU slaba jer države članice Unije imaju različite percepcije pretnje. Poljaci i građani baltičkih država, na primer, kažu da je EU previše meka prema Rusiji, dok Bugari, Slovaci i Italijani smatraju da je ona previše oštra jer oni ne prepoznaju Rusiju ili Kinu kao pretnju. Poljska i Francuska jedine su anketirane zemlje u kojima je više onih koji misle da je njihova zemlja umešana u hladni rat sa Rusijom nego onih koji se sa time ne slažu.

U atmosferi u kojoj su diplomatski odnosi između Moskve i Brisela na leri, 46 odsto anketiranih Evropljana kaže da njihova zemlja nije u hladnom ratu sa Rusijom, što se najizraženije ispoljava u Mađarskoj (91 odsto), Bugarskoj (80 odsto), Portugalu (79 odsto) i Austriji (78 odsto).

Ispitivanja Evropskog saveta za spoljne odnose pokazuje da će tema hladnog rata verovatno odbiti više birača nego što će ih privući. Krastev i Leonard zaključuju da kreatori politike treba da pronađu drugačiji, manje ideološki okvir za obezbeđivanje javne podrške za jačanje transatlantskog saveza.

MILAN MILOŠEVIĆ

PUNO LIPIH STV

Kako je gradić u Istri pedesetih godina postao “Beograd na moru” i šta o tome u svojoj knjizi *Stari Rovinju*, zbogom piše Miša Jovanović, ko je sve bio na 14. Weekend Media festivalu, šta se pričalo na panelima a šta “na marginama”, i zašto ćemo sledećeg septembra opet uz malvaziju i “bakalar na bijelo” da se jadamo “ko nas, bre, zavadi”...

“**J**este li i vi na Weekend Mediji?”, pita me, zagledana u moju crnu festivalsku traku oko ruke, prodavačica dok kupujem lokalne dnevne novine kako bih kolegi iz Beograda odneo hvalospeve na račun filma *Toma* iz pera Jurice Pavičića. “Čak i ako vas Zdravkovićeve muzika ne zanima, ako vas je on kao kulturno poglavlje mimoišao, *Toma* vam ne bi trebao biti dosadan!”, zaključuje tekst autor “Jutarnjeg”.

“A što bi’ ja volila čut uživo Bajagu”, nastavlja prodavačica. Dajem joj savet da sedne na kamenu ogradu kod rive ispred Tvornice u čijem je dvorištu koncert i da

će moći sasvim lepo da uživa u beogradskom rokeru čija je popularnost u Hrvatskoj i dalje neupitna.

Sponzor Bajaginog nastupa na ovogodišnjem Weekend Media festivalu bio je TV Una, još uvek misteriozni regionalni projekat iz kojeg stoji Dejan Jocić, nekadašnji čelnik beogradske Prve TV (Prva / Una?) i kasnije nesuđeni direktor Nove TV koja 2013. i pored obećanja “sa najvišeg mesta”, nije dobila nacionalnu frekvenciju. Jocić se na ovom događaju pojavio na panelu “Future TV – next level”, ali pored njegovog imena nije pisalo “Una TV” nego naziv nemačkog investicionog fonda “Fo-

undcenter Investment Berlin”. Uz kafu na betonskoj terasi Maestralska, uz samu obalu mora, moglo se čuti da će Una TV imati prostorije u Banjaluci, Sarajevu, Beogradu i Zagrebu i da će biti bazirana na zabavnom sadržaju (prvo TV lice ove kuće bila je, pre par nedelja najavljena, Severina). Teoretičari zavera i “dobri poznavaoци prilika” kunu se da iza svega stoji Igor Dodik, Miloradov sin, i Telekom Srpske, te da je reč o još jednom projektu “meke moći” na putu stvaranja “srpskog sveta”.

POGLED:
Rovinjski Stari grad
Foto: Robert Čoban

A RI...

Biće vremena da se o tome razmišlja kada posetioce festivala prođe mamurluk od poslednje festivalske večeri tokom koje su dugo u rovinjsku noć odjekivali Bajagini stihovi: "Moji su drugovi žestoki momci velikog srca, i kad se pije i kad se ljubi i kad se puca...", a obavezni "vozić" koji ide uz njih tutnjao dvorištem nekadašnje fabrike duvana.

Mi smo u Rovinj stigli u petak u zoru nakon posleponoćne šestosatne vožnje od Novog Sada. Ulazimo u hotel Grand park sa direktnim pogledom na rovinjski Stari grad, možda jednim od najlepših na Jadranu. Panel koji ja vodim je prvi u rasporedu prvog dana i nakon jake kafe polako krećem ka na deset minuta hoda udaljenoj Tvornici duhana. Usput razmišljam o prvom festivalu koji je bio sredinom septembra 2008, svega par dana pred izbijanje Svetske ekonomske krize. Tada sam učestvovao na panelu koji se bavio selebriti magazinima a jedan od gostiju bio je i predstavnik kompanije Fejsbuk za Evropu i pričao o iskustvima te društvene mreže koja se tek probijala na tržište našeg regiona.

Pre tačno 10 godina bio sam na panelu "Hrana hrani medije" i pričao o uspehu našeg magazina "Pošalji recept", koji je baziran na tome da domaćice, uglavnom žene starije od 50 godina koje tada nisu bile na internetu, u njemu dele svoja najbolja kulinarska iskustva. Nazvao sam ga tada "Fejsbuk za bejbimumere".

Panel koji sam vodio ove godine zvao se "Da ciljам u metu ili pucam iz sačmarice: "special interest print" vs "mainstream print". Ovaj prvi segment zastupao je gost iz Srbije Josip Ašik, koji sa grupom svojih prijatelja u Zemunu pravi, prelama i štampa "American Chess Magazine". Odštampa magazin šalje za SAD gde se isti distribuira tamošnjim ljubiteljima šaha. Josip, inače bivši muž Alise Marić, bio je jedna od zvezda ovogodišnjeg festivala jer je ljudima delovalo potpuno nadrealno da se najčitaniji američki šahovski magazin – pravi i štampa u Zemunu. Kada je Tomo Ricov, prvi čovek Weekend Media festivala, pre par meseci na mom Fejsbuk profilu

pročitao tekst o Josipu, bio je siguran da ga želi ove godine u Rovinju.

Druga dva učesnika bili su čelni ljudi hrvatskih mejnstrim dnevnika – "24 sata" i "Večernji list". Dok sam razgovarao o razlikama između hrvatske i srpske medijske scene danas, pao mi je na pamet naslov jednog panela sa ovog festivala iz 2011. – "Puno lipih stvari, samo ne smin reć". Tada se govorilo o ograničenjima u reklamiranju duvana i alkohola. U ovom momentu čuvena uzrečica Borisa Dvornika iz "Velog mista" motala mi se po glavi jer u principu ne volim da govorim loše o zemlji iz koje dolazim kada sam na konferencijama u inostranstvu. Međutim, kako ovaj tekst pišem za "Vreme", zadnja pošta Beograd, mogu da podelim jednu impresiju posle svake posete Hrvatskoj, pa čak i zemljama regiona koje nisu u EU poput Crne Gore ili Bosne i Hercegovine. Neminovno se nameće utisak da je stanje informativnih medija (dnevni novina, portal i televizija) u Srbiji – nikad udaljenije od onoga što su već usvojeni standardi u Evropi pa i komšiluku. Ivan Buča, glavni urednik "24 sata", kaže da dobija notifikacije portala svih srpskih dnevnih novinama i da mu se ponekad čini kako je u nekom Orvelovom distopijskom romanu kada vidi da se gotova identična spinovana vest objavljuje sa par sekundi razlike na svakom od njih.

Međunarodna zvezda ovogodišnjeg festivala koji se održavao pod sloganom "Živio život" bio je dr Manfred Spicer, autor bestselera *Digitalna demencija*,

OBALA BEZ VANDALA:

Kule od kamenja

Foto: Robert Čoban

Usamljenost i Epidemija pametnih telefona. U poslednjih deset godina pametni telefoni su velikom brzinom osvojili svet i promenili svakodnevnicu četiri milijarde korisnika kao nijedna tehnička inovacija pre. Od jutra do večeri, na poslu i u privatnom životu čini se da ništa ne funkcioniše bez pametnog telefona. Spicer postavlja pitanje ima li njihova upotreba svoju cenu. Kao da se o njima razmišlja samo u pozitivnom kontekstu, a malo ko brine zbog negativnih posledica na naše razmišljanje, osećanja i delovanje, naše zdravlje i naše društvo. Na zdravstvene posledice preterane upotrebe pametnih telefona upozoravaju i investitori i preduzetnici. Šef Epla preporučuje da pametne telefone ne bi trebalo koristiti u školama, francuski predsednik Makron ih je tamo potpuno zabranio, a Južna Koreja već godinama ima zakone koji štite mlade od najgorih posledica upotrebe mobilnih telefona, jer oni, korišteni bez ograničenja, štete zdravlju, obrazovanju i društvu u celini.

Zanimljivo je da se dvoje najavljenih učesnika festivala iz Srbije, oboje zvučna imena, nisu pojavili: Jovana Joksimović na panelu o "infotejmentu" i Galeb Nikačević u razgovoru na temu podkasta.

Pre panela "Kako festivali menjaju destinacije" sedim u bašti Maestralsa sa dva njegova učesnika – Jovanom Marjanovićem iz Sarajevo Film festivala i Ivanom Petrovićem iz Exit fondacije. Njihova

SNAJPER ILI SAČMARICA:

Panel na festivalu

Foto: Emica Elvedji/PIXSELL

red table na kojoj ispod natpisa "Park šuma Zlatni rt" stoji crno-bela fotografija grofa Johana Georga Hiterota, oca čuvene baronice Hiterot, o čijoj sam tragičnoj sudbini na Crvenom otoku pisao na ovom mestu pre više o mesec dana. Grof Hiterot je započeo uređenje šume sa idejom da se ovde otvori klimatsko lečilište Cap Aureo (Zlatni rt). Ovaj posao nije završio, 1910. ispalio je sebi metak u slepoočnicu očajan zbog dugova u koje je zapao prilikom finansiranja gradnje broda "Viribus Unitis" za austrougarsku ratnu mornaricu.

Prolazim pored dela obale na kojem se nalazi više stotina "kula" napravljenih od naslaganog kamenja i ponovo se zapitam kako je moguće da svih ovih godina na rovinjskoj obali nema baš nijednog vandala, pijanog lokalca ili pijanog turista koji bi ih porušio. Na većini drugih mesta koje poznajem, ovakve "građevine" teško da bi i prvu zoru dočekale.

Na stenama, u moru i pod borovima je mnogo kupaca, kampovi pored kojih sam prošao takođe su puni, kao da je jul mesec. Čini se da će pored rekordnog avgusta i septembar na hrvatskim obalama oboriti rekorde iz 2019. Hrvatska je po procentu vakcinisanih građana sustigla Srbiju (obe su u nedelju 26. septembra imale 41,5 odsto), ali je dnevni broj zaraženih i broj umrlih dosta manji. Maske nose samo prodavačice i konobari i to uglavnom ispod nosa.

Poslednje večer festivala je tradicionalna večera Direct Medije u restoranu Sidro. Ove godine, jedna od najvećih regionalnih agencija slavi i 20. rođendan pa je još više povoda za slavlje. Rovinj kao da je poništio sve beogradske podele i medijske hajke pa se tako ovde uz čašu malvazije i "bakalar na bijelo" jubileju vesele i predstavnici medija koji vlasnike ove agencije neretko optužuju za sva zla ovog sveta. Ali, to je valjda i čar ovog grada u Istri u kojem se svi kada dođu iz Srbije ponašaju kao da su normalni. Sutra će se vratiti u svoje kancelarije i redakcije i nastaviti po starom. I tako opet do narednog septembra, novog Weekend Media festivala i nove flaše malvarzije kada ćemo se, dok Bajaga bude pevao o plavom safiru, čežnji i nemiru, ponovo u čudu jadat "ma ko nas, bre, zavadi".

ROBERT ČOBAN

dva festivala veoma su se uspešno održala ovog leta uprkos pandemijskim izazovima. Dok smo razgovarali, moje kolege u Novom Sadu su organizovale Oktoberfest i ono što se nameće kao utisak jeste činjenica da ljudima koji su vakcinisani mnogo manje smeta ako se na neki masovni događaj provuku nevakcinisani nego antivakserima kada festivali najave ulaz samo uz zeleni sertifikat. Usledio je bujica protesta i uvreda na mrežama: "Od zelenih sertifikata do žutih traka samo je jedan korak! Fašizam..." Sasvim sam siguran da će ova pojava (apsolutne uverenosti antivaksera u ispravnost svog stava) jednog dana biti predmet ozbiljnih naučnih studija. Inače, "crnu traku" sa početka priče dobijali smo mi vakcinisani, dok su "zelenu traku" dobili nevakcinisani koji su priložili negativni PCR test.

Drugog dana festivala, sedim u dvorištu nekadašnje Tvornice duhana, danas primera izvrsno očuvane industrije baštine, sa kolegama Draganom Močevićem iz Banjaluke i Dejanom Ljuštinom iz Zagreba i pretresamo regionalnu scenu. Ovaj festival u Rovinju 13 godina unazad svakog septembra (sa izuzetkom prošlogodišnje pauze) podseća nas da priče o regionalnoj saradnji država, ekonomija i medija zemalja nekada zajedničke države nisu samo puka floskula koja nekima služi da dobiju novac od EU fondova. Kao i u SFRJ, svaka zemlja ima nešto što je bolje nego kod drugih, uvek ima šta da se vidi preko ploče i nauči od komšija, nisu to samo urbane legende o magnetskoj privlačnosti Beograđana i Zagrepčanki ili Dalmatinaca i Beograđanki, mada ima i toga.

Inače, posebna je tema ta ljubav Beograđana prema Rovinju, koji kao da je uz Dorćol i Vračar postao još jedan emotivni toponim srpske prestonice. "Oslobo-

đen" od svojih dotadašnjih žitelja Italijana, Rovinj je sa puno praznih kuća i stanova postao "laka meta" Beograđanima koji su od kraja pedesetih ovde počeli da kupuju nekretnine.

Jedan od prvih beogradskih Rovinjana bio je, pedesetih još dečko, i Miša Jovanović, advokat, koji je zajedno sa starijima i poznatijima (Mića Popović, Mihiz, Antonije Isaković...) postao zaštitni znak Rovinja. Ali, mučen nostalgijom za gradom koji mu je godinama bio drugi rodni grad, napisao je knjigu *Stari Rovinju, zbogom (Vecchia Rovigno, addio)*, koju je sam izdao i podelio prijateljima. Već u prvoj priči, kad Miša Jovanović priča o dolasku u Rovinj vozom i pominje gradić Kanfanar do koga je vodila železnička pruga, svima koji su ikada letovali u Rovinju, a to je bila "obavezna" moda šezdesetih i sedamdesetih godina, mora da se javi isto to osećanje nostalgije. "Kako sići sa voza, koji je tu stajao svega nekoliko minuta na svom putu prema krajnjoj stanici u Puli. Neretko su se koferi bacali kroz prozor, a ljudi su navrat-nanos iskakali sa visokih stepenica na onaj krupni tučanik kojim su bile zasute skoro sve železničke stanice po Jugoslaviji", piše on. Tako je počinjao taj prvi susret sa Rovinjem. "Onda dođete u grad u kome nema plaže, gde sve miriše na cigarete i ribu (fabrike "Mirna" i TDR) i nikad više ne možete da ga obidete!"

Ljubav žitelja srpske prestonice prema ovom, nekada industrijskom gradiću traje do danas, pa on i pored hiljada turista sa svih krajeva planete i dalje sa ponosom može da nosi epitet "Beograda na moru".

Popodnevni ritual, vožnja biciklom uz obalu sve dok kampa Polari, i ovaj put nije izostao. Dok prolazim uz savršeno uređenu i održavanu obalu, zastajem po-

Zapisi krotkog termaganta

Kad smo i kako izgubili meru? Ko nas je i zašto na to naveo? Kako nismo primetili šta nam rade

Šekspirov Hamlet, taj majstorski skrojen dramski lik čiji je glavni greh preterano razmišljanje, održao je prvi put pre četiri veka onaj sjajni govor glumcima. Sve što Hamlet kaže moglo bi se bez po muke prilagoditi tako da postane obraćanje piscima, novinari-ma, političarima, svim javnim ličnostima, a i čitavom čovečanstvu.

Između ostalog, kaže Hamlet, ne treba u svom izražavanju prevazilaziti Termaganta (u srednjem veku pogrešno shvaćeno agresivno istočnjačko božanstvo ili, ako se piše malim slovom, oštrokonda). To je lako razumljivo, no kolebljivi Hamlet napominje da ne valja biti ni suviše krotak. Pa, kako onda? Jednostavno: neka nas uči naše rođeno osećanje mere, savetuje danski kraljević! Nije ni to nejasno, no evo nas u 21. veku gde i dalje oš-

trokondasti galame, krotki čute i trpe, a vremenu i biću sveta tek retki pokazu njegov oblik i otisak. Uglavnom to prolazi nezapaženo, jer današnje tržišno orijentisano vreme i savremeno manipulirano i manipulativno biće slabo haju za takve stvari: svedoci smo da kičerska, narcisoidna i samopromotivna galama svake vrste ima najmasovnije obožavaoce, a i ono što Hamlet naziva nerazumljivim pantomimama, u raznim domenima takođe ima ljubitelje. Najlošije prolazi upravo ono što se radi s osećanjem mere – ne samo da je demodirano, nego gotovo da se smatra slabošću, neinventivnošću i kukavičlukom.

Vidi se to u svim oblicima umetničkog izražavanja i podražavanja, a vidi se i u svakodnevnom stvarnom životu. Uz predugo trajajući kaos zvani korona, a i bez

ŠTA ELITU ČINI ELITOM:
Hamlet, Honore Daumier

njega, a naročito sa društveno konstruisanim horor spektaklom oko jezgra tih stvarnih bioloških i egzistencijalnih tegoba, malo kome je dobro. Situacija sasvim neuporediva s onom iz *Gorskog vijenca*, a opet, aktuelno zvuči: "Niko srećan, a niko dovoljan, niko miran, a niko spokojan. Sve se čovjek bruka sa čovjekom: gleda majmun sebe u zrcalo!" Svi-ma je mnaje-više jasno da tzv. globalne i lokalne društvene elite nešto rade, da neko ima neki naum, da neko u nečemu uspeva, a da neko nešto gubi; da neki već moćni postaju još moćniji, a nemoćni ne mogu to biti više nego što jesu. No, uprkos svim nesnosno savršenim informativnim sredstvima koja su nam na raspolaganju, uprkos obrazovanju koje imamo,

čini se da o tome šta se zaista dešava znamo manje nego što su u svoje vreme znale naše čukunbabe i čukundedovi informisani glasnikom, putnikom, pismom. I izgleda da se bojimo više nego naši preci koji su živeli u materijalno oskudnija vremena, sa većim izgledima za patnju i smrt, i sopstvenu i bližnjih. Šta nas tačno razlikuje od onih koji su teško radili u nama nezamislivo nekomfortnim situacijama borbe za opstanak, koji su radali naše pretke iako im je po volji više i nižih sila često preživljavalo tek malo više dece nego što mi odlučujemo da imamo svojom voljom? Da li je to možda bilo Šekspirovo preporučeno osećanje mere. Mera je podrazumevala i prihvatanje mnogih neprijatnosti jer "ja" nije bilo najvažnije na svetu, niti se oko "ja" običnog čoveka vrteo svet, ni stvarno, ni prividno.

Kad smo i kako izgubili meru? Ko nas je i zašto na to naveo? Kako nismo primetili šta nam rade? Može biti da su nam meru ukrali neki lopovi sakriveni u trojanskom konju poklonjenog obećanja da svi možemo, pa čak i moramo da baš u svakom trenutku imamo sve ono što je nekad imala samo elita? U narativnim umetnostima od antičke Grčke pa skoro do vek-dva unazad (a u žanrovskoj književnosti i još više u žanrovskom filmu i TV serijama, uprkos svemu, i do dan-danas), glavni junaci bivali su nam nadređeni po vrsti ili po sposobnostima, bili su bogovi ili kraljevi; nije to bilo tako samo zato što publika voli ratove i bitke, princeve i princeze, nego zato što su posledice onoga što rade bogovi i heroji imale veze sa celim narodima, što su autori, junaci i publika bili toga svesni i što su zbog toga, suočeni sa dilemom pri izboru između volje i dužnosti, pripadnici elite birali dužnost. To ih je i činilo elitom. Ono čemu se publika iz toga učila bila je i umerenost, jer nema prava bez dužnosti. A onda...

Skoro je to bilo da su roditelji imali dužnost da zarade novac, nabave hranu, spreme obrok, iz čega je proizlazilo njihovo pravo da zahtevaju da deca taj obrok pojedu bez obzira na lični ukus. Imali su dužnost da deci obezbede krov nad glavom, pa su imali pravo da zahtevaju određenu vrstu ponašanja pod tim krovom. Kako profesionalne specijalizacije i industrijalizacija još nisu

bile zahvatile svet u zagušujućem obimu, mnogi mladi ljudi učeni su da "ko nije za sve, nije ni za šta": niti je obaveza roditelja bila samo da zarade novac, niti je obaveza dece bila samo da idu u školu. Svako je imao još mnogo dužnosti u oblasti tzv. neplaćenog rada, a iz dužnosti su proizlazila prava. Zato su deca želela da odrastu, preuzmu što više dužnosti i tako na težak, ali legitiman i društveno poželjan način steknu što više prava. Mnoge potrebe ostajale su dugo nezadovoljene, mnoga zadovoljstva su odlagana, mnoga pogubna poniženja su pretrpljena, ali i mnoga blagotvorna, o mnogo čemu je bilo vremena da se razmisli, odluči i istraje na putu ostvarenja i samoostvarenja. Tu je negde bila i hrabrost nužna za život i smrt, stečena svešću o sopstvenoj snazi i mestu, bez obzira na oskudnu informisanost o ratovima, gladnim godinama i epidemijama.

Boreći se za zadovoljenje osnovnih potreba, a naročito onih koje nisu osnovne, ljudi su dugo tavorili, a onda smo se, avaj, navodno izborili za prva divna prava bez dužnosti. Platili smo skupe pare stručnjacima da nas nauče ljutom individualizmu, jer, bože moj, ako vi ne gledate sebe, ko će vas gledati? "Pa, ovaj...", zbunjeno smo odgovarali, "mislimo da mi treba da gledamo druge, da im pomažemo, a drugi da pomažu nama. Ono, znate, činite drugima ono što biste voleli da drugi čine vama. I obratno." – "Ahahaha, da, da...", smeja se lajkouč i dodavao snishodljivo, "ali, znate, ti drugi nisu čitali te knjige koje ste čitali vi, neće ni trepnuti kad iscrpate svoje snage baveći se njima i zatreba vam pomoć! Još će i iskoristiti vašu slabost za svoju promociju."

Mnogi su ovo razumeli i sproveli u praksu. Ali umesto opšte sreće, čini se da proživljavano kraj civilizacije u kojoj smo rođeni. Isticanjem samih sebe prvo smo odbacili etičke, profesionalne, kulturološke autoritete. Njihovo mesto zauzela je ogoljena finansijska moć kao jedini parametar onih kojima se valja potčiniti bar dok ne budemo u poziciji da ih svrgnemo. Iskustvo je postalo balast, danih prošlosti, bezvredno je i smatra se zastarelošću. Iskusan čovek ima čvrstinu, a čvrstina smanjuje viskozno ljigavu brzinu reakcije za uvećanje moći. Nekad se nadgrađivalo na onome što su postigle

prethodne generacije i osećala se izvesna obaveza prema njihovom žrtvovanju za one koji dolaze; takođe, poprilično se pazilo da se svojim pogrešnim postupcima ne naudi budućim generacijama. Danas zaboravljamo, pa i preziremo prethodnike, te se ničemu boljem ne nadamo ni od sledbenika. Niko i ništa nas moralno ne obavezuje da sami od sebe učinimo najviše što možemo, a naročito ne u sferi ljudskosti. Sve je manje važno biti koristan član zajednice, a više nego ikada – kako kaže izreka – svakom je dunja (perjani pokrivač) onaj sopstveni deo leđa koji prestaje pristojno da se zove.

Američki novinar Dejvid Bruks bestsellerski tvrdi (*Druga planina*, Laguna, 2020) da individualni uspeh, sloboda i samoostvarenje nisu ništa drugo do put u propast. "Davanje jednostavno znači biti s drugim ljudima, godinu za godinom, služeći im i na one obične i na one velike, životno važne načine. Ta vrsta davanja stvara stabilnost u životu, kontinuitet sopstva u promenljivosti životnih okolnosti. (...) To je fundamentalna želja da izolovanost i zaokupljenost sobom pretvorimo u povezanost s drugima i u brižnost. Ličnost se budi i stvara načinom na koji daje. (...) Formiranje moralnih uverenja ne zbiva se u svetu individualnosti; za to je potreban odnos. Ako želite nekome da izgradite karakter, naučite ga kako da se obaveže, kako da stvara trajne veze. (...) Truljenje koje vidimo u politici prouzrokovano je truljenjem naših moralnih i kulturnih temelja, a ono se vidi u načinu na koji se odnosimo jedni prema drugima, u tome što sebe doživljavamo kao odvojene od drugih ljudi, u dominaciji individualističkih vrednosti koje su postale poput vazduha koji udišemo."

Iako zvuči ohrabrujuće, nama istraumiranima onim u šta nam se slobodoljubivost izvrgla, i ovo budi nepoverenje: humano podsećanje na važnost moralnih obaveza, moglo bi se preokrenuti u neki novi mahniti konzervativizam kako i priliči erama kriza i panike. No, za sada nemamo ništa bolje. Ostaje nam Hamletova preporuka da se oslonimo na osećanje mere o kom znamo da se nalazi između tergamtantnosti s jedne i krotkosti s druge strane.

VLADISLAVA VOJNOVIĆ

Otrovani lajkovima

To da Fejsbuk uvek nešto muti i nije neka novost, ali novost je kad god se konkretno sazna šta i koliko muti. Prošle nedelje "Vol strit džurnal" objavio je povećani izveštaj o novijim mučkanima kompanije vredne više od milijardu dolara i to sada prenose vodeći mediji u svetu.

Tako smo saznali da su poznati političari i aktivisti bili u režimu unakrsne provere sadržaja koje postuju. To znači da je korisnicima koji stvaraju veći saobraćaj bilo dozvoljeno da objave i ono što drugima nije, uključujući tu antivakcerske teorije i sumnje da kovid uopšte postoji. Kažu da je takvih naloga bilo 6 miliona i njih su nadgledali živi ljudi u Fejsbuku. Preostalih 2,8 milijardi korisnika izloženo je automatizovanim sistemima koji bi ukidali ono što su objavili čim algoritam otkrije da se nešto ne uklapa u politiku kuće.

Istovremeno su zaposleni u Fejsbuku signalizirali da se platforma koristi za kriminalne aktivnosti poput trgovine drogama i ljudima, ali je rukovodstvo to ignorisalo. Sve dok Epl nije nadigao dževu i zapretio kako će da skine sve fejsbukove aplikacije sa svoje prodavnice ako ne uklone sadržaje za koje se utvrdi da se koriste za kriminalne aktivnosti.

Otkrilo se i da su ušli u ozbiljan sukob sa delom deoničara kompanije koji su posumnjali da je Fejsbuk preplatio kaznu regulatornom telu samo da bi izbegao da se kao krivac imenuje osnivač kompanije Mark Zakerberg. Pošto se radilo o milijardama dolara, deoničari smatraju da su time oštećeni. Za to vreme, kompanija je gurala korisnicima pozitivne priče o sebi skrivajući da se radi o promotivnom sadržaju što bi moralo da bude vidljivo naglašeno.

Možda i najgore od svega je to što je kompanija uradila sopstveno istraživanje o Instagramu, društvenoj mreži koja je u vlasništvu Fejsbuka, a koje je pokazalo da ta mreža loše utiče na psihi tinejdžera. Čak trećina tinejdžerki koje imaju problem sa prihvatanjem svog izgleda navelo je da se oseća još gore zbog primera koje im nameće Instagram. Kompanija je

izveštaj čiji je zaključak bio da je Instagram "otrovan" za tinejdžere jednostavno skrajnula i ignorisala.

Fejsbuk je na nišanu mnogih posle skandala sa Kembridž analitikom kada je otkriveno da je postovima moguće manipulirati tako da direktno utiču na javno mnjenje i posredno na izborne rezultate.

Tu se sada česemo malo i o domaći teren. Korišćenje društvenih medija već godinama unazad obavezno je u svakoj marketing kampanji, bilo da prodajete margarin ili politički program to jest kandidata. Srpski političari masovno se oglašavaju na društvenim mrežama, a u poslednje vreme hit su Instagram i Tik-tok kao najatraktivnije i naseljene najmlađim biračima koji su tek stekli pravo glasa te se mogu smatrati neopredeljenima.

Mnogi savetuju političare kako da nastupaju na društvenim mrežama odnosno medijima, šta "prolazi" i slično, ali sva ta pamet je tanka ako se ne kombinuje sa analitikom koja precizno pokazuje kako na koji post publika reaguje i koja je to publika. Veliki broj lajkova nije tu od prevelike pomoći, to je tek jedan trend koji može da bude varljiv ako se ne gleda unakrsno.

Da bi se dobila dobra slika, mora se znati malo više o korisniku, ali i njegovim navikama. Gde je bio pre nego što je kliknuo na sadržaj koji nas zanima, gde je bio još pre toga, pa još pre toga, u nekoliko koraka. Onda se gleda koga sve prati i šta lajkuje i tako redom. Tek takvom analizom dobija se odgovor o kvalitetu njegove posete, da li se na korisnika može računati na izborima i da li se koleba. Sve ono što je radila Kembridž analitika. I što klijentu donosi često nedostižnu izbornu prednost.

Jer sav strah od Fejsbuka u SAD ne počiva toliko na tome da li žmuri na kriminal negde u svetu, čak ni na tome koliko je Instagram loš za mlade koliko na tome da nas navodi da donosimo odluke, najpre one političke. Teško je zažmuriti pred svim tim slasnim podacima, a kada vidite šta sve rade, imate previše razloga za sumnju da žmure.

PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	5800 RSD	5500 RSD	110 EUR	170 EUR
12 meseci / 52 broja	11.600 RSD	11.000 RSD	210 EUR	325 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—	2,00 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	720 RSD	7,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	3250 RSD	29,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	4500 RSD	38,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	5375 RSD	46,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	7250 RSD	63,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnog štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVAJU ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h.

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu prodaja@vreme.com, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Kosovska 17, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj **160-302538-91**.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumi od isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i
www.novinarnica.net prema svom cenovniku.

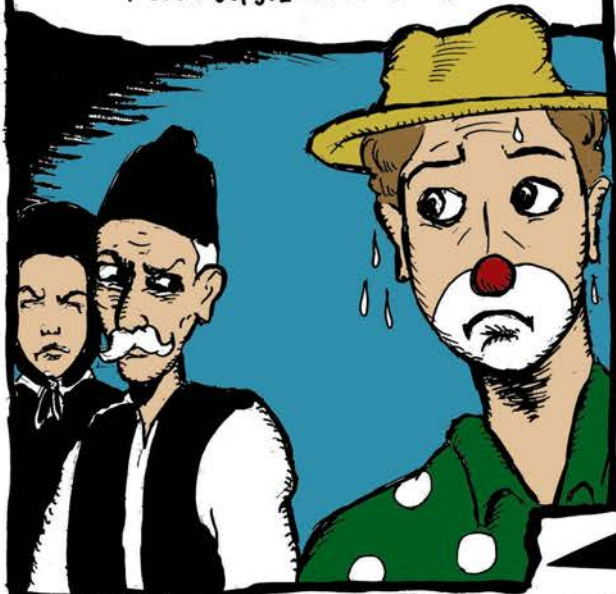
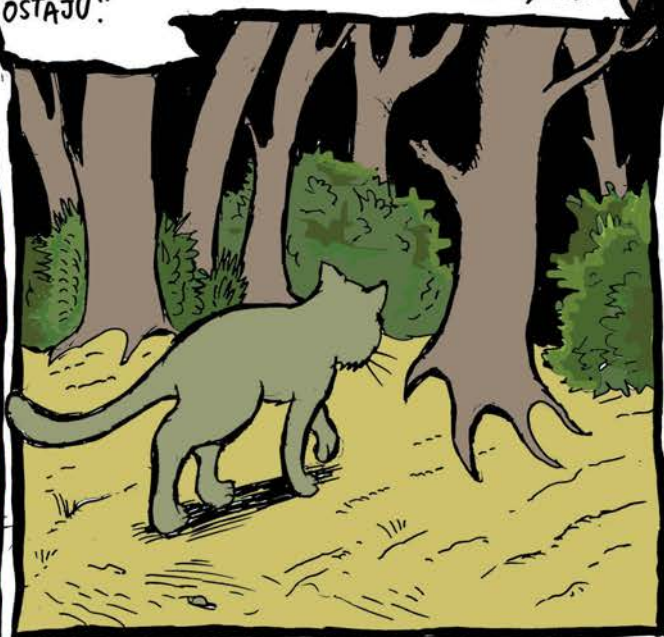
Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 10 do 14h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

TAJANSTVENA ZBIVANJA IZ 1938. (2.)

ALEKSANDAR ZOGRAF.

ČLANAK O ČUDNOVATOM DOGAĐAJU BOMBASTIČNO JE NASLOVLJEN "TAJANSTVENI "MAČKOŽDER" UTAMANILO MAČKE U CELOM KRAJU", UZ PODNASLOV "VESELI DANI ZA MIŠEVE U OKOLINI KRALJEVA". U ČLANKU JE ZABELEŽENO DA JE NESTANAK MAČAKA NAJPRE NAGONIO SELJAKE DA "U PRVO VREME POMISLE DA IM DECA KRADU MAČKE I PRODAJU NEKOM CIRKUSU. MEĐUTIM, PROVERIVSI UVERILI SU SE DA U BLIZINI NJIHOVOG SELA UOPŠTE NEMA CIRKUSA".

"I PORED SVIH NASTOJANJA DA SE PRONAĐU NESTALE MAČKE ILI UĐE U TRAG NJIHOVIM KRADLJIVCIMA, SELJACI DO DANAS NISU POSTIGLI NIKAKVE REZULTATE. VERUJE SE DA MAČKE ILI NEKO TRUJE, ILI - PREDSEĆAJUĆI SMRT - ODLAZE SAME NEKUD U ŠUMU, GDE I OSTAJU."

"IZVESNI SELJAK JE IZJAVIO":

JA VERUJEM DA ONE IMAJU SVOJE GROBLJE SAKRIVENO OD RADOZNALIH POGLEDA!

"PREMA JEDNOJ SMELOJ PRETPOSTAVCI MAČKE TAMANI NEKI MISTERIOZNI MAČKOŽDER!"

IZDANJE "VREMENA" OD PRVOG APRILA 1938. POIGRAVA SE ZA "MISTIČNIM" TEMAMA POPULARNIM MEĐU ČITAOCIMA, OD KOJIH NEKI MOŽDA I NISU PRIMETILI DA JE U PITANJU PRVOAPRILSKA ŠALA. ČLANAK GOVORI O INŽENJERU STEVANU PETROVIĆU, KOJI JE "UPRAVI ZA ZAŠTITU INDUSTRIJSKE SVOJINE" PREDAO PROJEKT SVOG APARATA, REGISTROVANOG POD BROJEM 73895, NA KOJEM JE RADIO 37 GODINA OVIM APARATOM MOGU SE SASVIM LAKO ČITATI MISLI LJUDI!"

"POSETILI SMO KONSTRUKTORA, G. PETROVIĆA, U NJEGOVOM LABORATORIJUMU, U DUŠINOJ ULICI BR. 52. TU JE SMEŠTEN A PARATA, ZA KOJE JE ZNAO SAMO MALI BROJ NAJBЛИŽIH PRIJATELJA, KOJI SU ZAKLETOM BILI OBAVEZANI DA NIKOME NEĆE GOVORITI O TOME."

POZNATO JE DA ČOVEK U SVOM TELU NOSI VEĆU KOLIČINU ELEKTRICITETA, KOJA IZ NJEGA ZRAČI U VIDU TALASA. NAJVEĆI DEO TOG ELEKTRICITETA NALAZI SE U KORI VELIKOG MOZGA, ODAKLE SE EMITUJE U TALASIMA... JA SVOJIM APARATOM BELEŽIM TE TALASE..."

nastaviće se

Vrlina umerenosti

Alkoholizam je porok; tome jedva da treba nešto dodati. Ipak, alkoholizam nije najstariji – a bogami ni najopasniji – porok: blud je i stariji i opasniji: zavist je starija i mnogo opasnija. Zato – i ne samo zato – treba nešto reći u odbranu alkoholizma. Snaga poroka, naime, leži u uživanju koje pruža: njegova slabost, međutim, ne leži u snazi vrline, kako se inače misli, već u snazi karaktera. Vrlina je – sama po sebi – postala sumnjiva stvar: suviše svetaca i licemera pozivalo je u krstaške ratove protiv alkohola. Sveci su, kako je svojevremeno primetio Džordž Orvel, sumnjivi sve dok se ne dokaže suprotno. Primer američke prohibicije najbolji je dokaz za to.

Problem s vrlinom trezvenosti je u tome što, kao sva-ka vrlina, poziva na potpuni bojkot alkoholnih pića. Vrlina trezvenosti htela bi da svi pijemo sumnjive voćne sokove od kojih se posle podriguje, švepsove i slične gadosti. (Kafa je drugo: kafa služi za trežnjenje, stimulaciju i uživanje, ali o tome drugi put). Kada je Tvorac prvi put uočio potrebu za alkoholom i izlio na Noja svoju previšnju naklonost tako što ga je naučio da pravi vino, mora biti da je na umu imao nešto pametno. Kao i inače s Tvorcem, namera je – izgleda – bila da čoveka – svoje nesavršeno delo – savrši još jednim iskušenjem. Dat nam je prorok, ali i pravilo za njegovo upražnjavanje. Uz svaki porok ide odgovarajuća vrlina: vrlina koja spada uz alkoholizam nije trezvenost, već umerenost.

Za razliku od sirovih, primordijalnih vrlina, kakve su – recimo – hrabrost, vernost i tako to, umerenost je civilizovana, kultivisana vrlina, nešto do čega se dolazi nagomilanim i dobro staloženim iskustvom. Uzmimo Italijane: je li neka-da neko video pijanog Italijana? To ne postoji, iako Italijani uredno piju ceo dan. To je zato što italijanska civilizacija postoji bez prekida tokom poslednjih tri hiljade godina.

Kako, dakle, treba piti, a da to ne postane porok, ili – kako se to danas kaže – "problem s pićem"? Pre svega treba u sebi i sa sobom raščistiti zašto pijemo. Piti treba zbog uživanja u piću i ni zbog čega drugoga; ozbiljni ljudi piju zato da pamte, a ne zato da zaborave. Najmizerniji od svih alkoholičarskih izgovora je upravo taj: "Pijem da zaboravim". "Pijanci piju

da zaborave", kaže veliki francuski filozof Andre Gliksmann u knjizi "Glupost", "ali nikada ne zaborave da piju". Čovek koji pije da zaboravi dostojan je prezira svoje žene i ostalih bližnjih (koji ga snalazi bez izuzetka): on odbija da se suoči sa svojim životom. To je poraz i dno; mehanizam prirodne selekcije. Ovo, možda, zvuči bezdušno, ali izgleda da je namera bila baš takva: slabiji primerici propadaju za nauk jačima. Drugačija racionalna svrha poroka i vrline teško bi se mogla naći.

Neka se, dakle, za flašu ne hvataju oni koji nad svojim životom nemaju kontrolu. Alkoholna euforija (ta reč izvorno zna-

či trenutak naglog uzbuđenja pred smrt) ume da bude dragocena podrška pri apsorbovanju stresa; ume da stimuliše stvaraoca kad posrne (ali samo do izvesne mere!); može da ulepša lepe trenutke i delimično olakša teške; ne može samo da promeni naš život, sve i da se ne treznimo nikad. Alkohol je sredstvo, a ne cilj. Zna se da je Vinston Čerčil pio litar viskija na dan i da ga to nije nimalo ometalo u razmišljanju, donošenju i sprovođenju odluka; Orson Vels je bio sličan slučaj. Pisac ovih redova imao je, jednom davno, sreću da upozna čoveka koji pije desetak litara vina dnevno i nikada nije pijan. Reč je o vrednom i bogatom domaćinu, seljaku iz okoline Đakova, čoveku koji, pri tom, sam pravi svoje vino. Njegov život je sređen i veoma aktivan: ustane u četiri da nami-

ri konje, pa pojede veliki sendvič i zalije ga s pola litra vina; onda odrema do šest, pa doručkuje jači doručak i zalije ga sa još litar vina; ode da ore, pa uđina oko jedanaest i popije još vina; i tako do večere i sedeljke u kafani s komšijama. Čovek je krupan i snažan, mnogo radi i sve je u najboljem redu.

Alkohol je, dakle, sredstvo, uteha koja nam je data i način da sebe održimo pod kontrolom. Zloupotreba je naš problem i nema te društvene represije koja ga može rešiti umesto nas. Kao i drugi poroci (opijum i marihuana padaju prvo na pamet), alkohol je test našeg karaktera: odgovor na pitanje – jesmo li zaslužili slobodu izbora koja nam je data.

MILOŠ VASIĆ

VREME br. 2, 5. novembar 1990.

Foto: M. Milenković

ne gubite **vreme**

čitajte na internetu
nedeljnik

VREME

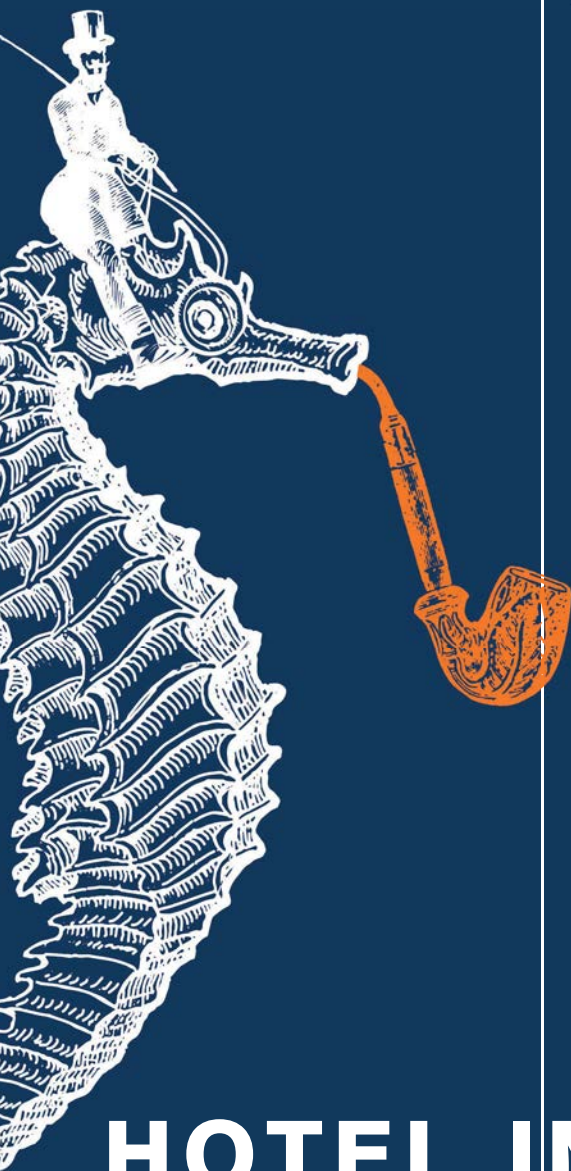
mesec dana
za 720 dinara!

Otvaranje ili produženje naloga ćemo obaviti
u najkraćem mogućem roku!

HOTEL
INDIGO

AN IHG® HOTEL

BELGRADE

HOTEL INDIGO

JE STIGAO U BEOGRAD

RADUJEMO SE ŠTO ĆEMO OD 1.OKTOBRA BITI KOMŠIJE

Čika Ljubina 9 | Kneza Mihaila 20

begkm.frontdesk@ihg.com

T + 381 11 697 92 00

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec